BUCUREȘTIUL LITERAR și ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • *Anul XIV, nr. 3-4 (150-151), martie-aprilie 2024*
www.bucurestiul-literar.ro

Jean Bart

Camil Petrescu

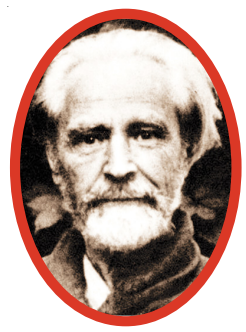
Vasile Voiculescu

Ion Pillat

Nicolae Tonitza

Lucian Grigorescu

Ștefan Dimitrescu

Cecilia Cutescu-Stork

Balcic, "Paradisul" scriitorilor și pictorilor români interbelici

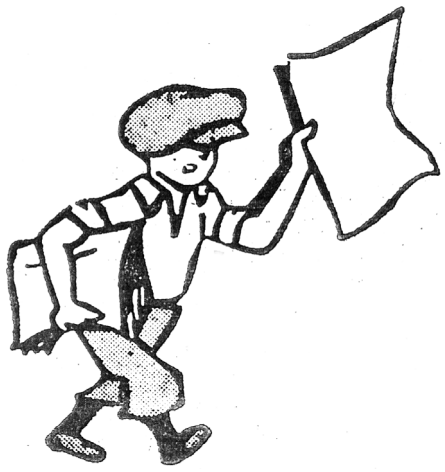

În acest număr:

• Gala Galaction: *Trandafirii* (3)
• Poezii de Coman Șova (3)
• Ovidiu Dunăreanu: *Aduceri aminte din Țara Făgăduinței* (6)
• *Tableta - sora mai mică a eseului literar* (10-11)
• Poezie românească la km 0: Silvia Andrucovici , Iuliana Paloda-Popescu (8)

Editorial

Scriitorii de azi și politica

La câteva întâlniri avute în ultima vreme cu cititorii revistei noastre am fost întrebat, între altele, de ce scriitorii de azi nu mai sunt implicați în politică și de ce pe cei mai mulți dintre ei nu-i interesează să se implice – dacă nu în chip direct, cel puțin în ipostaze de comentatori – în mersul lucrurilor la Parlament, la Senat, la Guvern și în alte câteva locuri în care se dezbat probleme majore și grave ale societății de azi și care, practic, îi afectează pe toți românii.

Mărturisesc că n-am putut da un răspuns care să convină interlocutorilor mei. Firește, o cauză a „tăcerii" scriitorilor ar fi o anume lehamite, sau poate – și mai grav ! – sentimentul unora că ar fi inutil și n-ar rezolva nimic. Bașca faptul că o atare implicare i-ar sustrage de la masa de scris și de la proiectele lor editoriale.

Replica celor cu care am convorbit pe acest subiect, n-a întârziat să apară: „Nu cumva este aici și un act de lașitate, de ipocrizie ori de altceva ?".

Și iar n-am știut ce să răspund, fiindcă e greu să dai un răspuns exact și cuprinzător la atitudini individuale, variind de la un om al scrisului la altul.

Și chiar așa, m-am pomenit adresându-mi mie însumi această întrebare.

Sustragerea scriitorilor și a altor oameni de cultură de la politică ar putea avea cauzele enumerate câteva rânduri mai sus. Dar mai este și altceva. Altceva de o și mai mare gravitate: lipsa unei anume reciprocități. Adică, mai exact spus, politica nu este interesată de atragerea creatorilor în arealul ei, reprezentanții săi gândind, pesemne, că și cu scriitori, artiști plastici, muzicieni, oameni de teatru și fără ei lucrurile merg înainte. Cum ? Cum au mers și până acum, cuvântul lor nemaicontând câtuși de puțin în realizarea obiectivelor de țară și a proiectelor de viitor.

Este aci o subestimare incalificabilă și totodată tristă.

Dacă aruncăm un arc peste timp, ne amintim cum într-unul din primele parlamente de după 1989 figurau nu mai puțin de 22 scriitori, artiști plastici, muzicieni. E drept că ei n-au „rupt gura târgului" prin cine știe ce inițiative de răsunet și cu mari efecte în societatea românească de atunci, totuși au avut un cuvânt de spus, cel puțin la dezbaterea actelor normative care îi priveau direct sau aveau tangențe cu domeniile lor de activitate și – prin extrapolare – cu alte zone sociale în care activau oamenii de cultură, nu neapărat creatori în sensul clasic al termenului, ci simpli activiști în domeniu.

Că rezultatele prestațiilor parlamentare ale acelora au avut sau n-au avut efect, că s-au văzut ori sau pierdut în ceața timpului este o altă poveste, după cum o altă poveste este și cea a înlocuirii ulterioare a unor miniștri și factori de decizie calificați în cultură, cu personaje cu totul străine de domeniu – n-au făcut decât ca lucrurile să rămână neschimbate – de unde și unele decizii și măsuri discutabile, dacă nu cumva chiar amendabile.

Scriitorii (și nu numai ei) aveau pe atunci un oarecare sentiment de liniște știind că, la o adică, la o nevoie, la o cerință stringentă (de ordin material ori social) la tribuna Parlamentului s-ar fi putut auzi vocile lui Adrian Păunescu, Ștefan Augustin Doinaș, Ioan Alexandru și ale altora – personalități arhicunoscute și apreciate de toată lumea. Se înțelege de la sine că luările lor de poziție ar fi fost în primul și-n primul rând în sprijinul tagmei (tagmelor) celor care și-au pus nădejdea în ei.

Să fi existat atunci un „mariaj" fericit între politică și cultură și mai apoi să se fi produs iremediabil „divorțul" ? Să fie imposibilă, cum se spune, refacerea acestui mariaje ?

Iată o întrebare la care n-avem răspuns, ci numai presupuneri și intuiții.

Să privim, totuși, cu optimism viitorul și să vedem ce ne vor aduce alegerile din acest an...

Florentin Popescu

Dinu Săraru

La 2 martie a.c. a încetat din viață Dinu Săraru, prozator, cronicar teatral și jurnalist. S-a născut la 30.I.1932 la Slătioara, jud. Vâlcea. A urmat școala primară în comuna natală, apoi a devenit elev la liceele „Al. Lahovary" din Râmnicu Vâlcea (1943-1947), „Matei Basarab" (1947-1948) și la fostul liceu „Mihai Viteazu" (1948-1950) din București, cu bacalaureatul luat în 1972. A lucrat ca reporter la Radiodifuziune (1950-1960), secretar general de redacție la „Secolul 20" (1960-1963), șef al secției culturale a „Scânteii tineretului" (1963-1964), secretar general de redacție la „Luceafărul" (1964-1968), responsabil al publicațiilor Radioteleviziunii (1968-1969) și apoi al emisiunilor de teatru de la Radio și TV, redactor-șef al Redacției culturale TVR (1969-1977), director al Teatrului Mic și al Teatrului Foarte Mic din București (1977-1989). După 1989 a înființat și condus revistele „Noi" (1990) și „Clipa" (1991). În 1992 a primit conducerea cotidianului „Universul românesc", dar după un an finanțatorul acestuia a suspendat apariția publicației. În 1993 a scos revista „Armonia", iar în 1998 a inițiat Fundația Națională pentru Civilizația rurală „Niște țărani". Între 2001 și 2004 a fost director general al Teatrului Național „I.L. Caragiale" din București. A debutat cu recenzii în revista „Tânărul scriitor" în 1951 și editorial cu vol. *Teatru românesc și interpreți contemporani* (1966). După acesta a mai publicat: *Al treilea gong* (1973), *Niște țărani* (roman, 1974), *Clipa* (roman, 1976), *Dragostea și revoluția* (roman, 1981), *Adevăruri de toată ziua* (1987), *Un fluture alb cu sânge pe aripi* (1993), *Iarba vântului* (1993), *Crimă pentru pământ* (1994), *Râmnicul meu* (2002), *Ciocoii noi cu bodyguard* (2003), *Generalul Revoluției cu piciorul în ghips. Interviu – fișe pentru un posibil roman* (2005), *Ultimul țăran din Slătioara* (2006), *Ultimul bal la Șarpele Roșu* (2011).

Dinu Săraru a fost, prin deceniile șapte-nouă ale veacului trecut o prezență remarcabilă, statornică și mult apreciată în presa românească, după 1989 trăind, ca mulți dintre noi, multe amăgiri.

În 2013, acordându-mi un interviu pentru „Bucureștiul literar și artistic" îmi mărturisea: „M-am ambiționat să nu mai dau interviuri. N-au niciun rost în ziua de azi, când nu interesează decât „poveștile Click". Interviul de față e rezultatul prețuirii pentru dumneata, domnule Florentin Popescu".

Și în adevăr, cred că acest interviu a fost ultimul pe care l-a dat scriitorul, cel puțin în presa scrisă.

Prin plecarea lui Dinu Săraru literatura și cultura noastră în general pierd un condei de mare și originală valoare, care lasă în urma lui nu numai o operă valoroasă și viabilă în timp, ci și amintirea unui om de o mare vitalitate, un spirit novator, a unei personalități polivalente, implicată pe deplin în problemele timpului în care i-a fost dat să trăiască. Dumnezeu să-l odihnească ! (***F.P.***)

Alex Ștefănescu

La 25 februarie a.c. ne-a părăsit și Alex Ștefănescu, critic literar, ziarist, prozator. S-a născut la 6.XI.1947 la Lugoj, jud. Timiș. A învățat la Suceava, apoi a absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română la Universitatea București (1965-1970). A fost pentru scurtă vreme profesor, după care a intrat în presă, lucrând succesiv la mai multe ziare și reviste („Tomis", „Scânteia tineretului", „Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului", „România liberă", „Magazin", „România literară" (între 1995-2010 a fost redactor-șef), director la revista „Zig-zag", redactor-șef la „Flacăra". A debutat în 1965 cu poezie în ziarul „Zori noi" din Suceava, iar în critică în 1970, în revista „Luceafărul".

În fișa sa bibliografică figurează volumele: *Preludiu* (1977), *Jurnal de critic* (1980), *Tudor Arghezi interpretat de...* (1981), *Între da și nu* (1982), *Dialog în bibliotecă* (1984), *Introducere în opera lui Nichita Stănescu* (1986), *Prim-plan* (1987), *Gheața din calorifere și gheața din whisky* (jurnal politic, 1990-1995), *Întâmplări*, (2000), *Ceva care seamănă cu literatura* (2003), *Melania și ceilalți* (2004), *Jurnal secret* (2005), *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)* (2005), *Jurnal secret. Noi dezvăluiri* (2007), *Cum te poți rata ca scriitor. Câteva metode sigure și 250 de cărți proaste* (2009), *Jurnal secret. Dezvăluiri complete, 2003-2009* (2009, ediția a II-a, 2010), *Bărbat adormit în fotoliu. Întâmplări* (2010, ediția a II-a – 2011), *Cum se fabrică o emoție* (2010), *Cum e să fii femeie ?* (2012) ș.a.

Prin dispariția lui Alex Ștefănescu literatura și presa culturală suferă o grea pierdere. Dumnezeu să-l odihnească ! ***(Redacția BLA)***

Autografe în premieră

Titi Damian
Muscelenii (vol. I-IV)
(Editura Editgraph, Buzău, 2023)

„TETRALOGIA **MUSCELENII - FAGUL, UMBRA, NORUL, RUINA** – un roman tulburător despre veșnicia satului românesc de munte din momentul colectivizării forțate până în zilele noastre."

Geo Călugăru
Ion I. Brătianu
Din stejar, stejar răsare
(Editura Fundației Culturale Ion I. Brătianu, București, 2023)

„O carte de contribuții proprii și de impresii ale unor personalități despre ultimul reprezentant al celebrei familii de politicieni – Ion I. Brătianu, personaj controversat, scriitor, publicist, mentor al multor frumoase manifestări culturale."

Ion Haineș
Publicistica marilor scriitori români
(Editura Eikon, București, 2023)

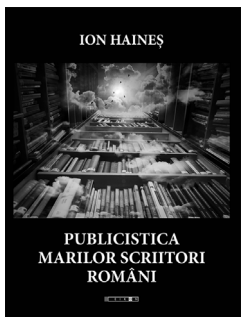

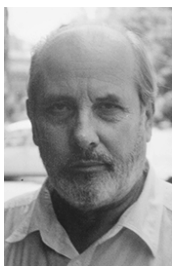

„Sper ca lecția gazetăriei marilor scriitori să fie o „carte de învățătură" pentru tinerii ziariști contemporani, nu să scriem ca ei, ci să înțelegem marea responsabilitate morală și profesională de a fi voci ale timpului lor, conștiințe lucide ale veacului."

Sărbătoriții noștri în Lunile lui Mărțișor și Prier

• *Tudor Meiloiu* (n. 10 martie 1944), artist plastic. Colaborator • *Iustin Moraru* (n. 11 martie 1944), poet și prozator. Colaborator • *Stan V. Cristea* (n. 16 martie 1950), poet și istoric literar. Colaborator • *Acad. Valeriu Matei* (n. 31 martie 1959), poet, prozator, publicist. Senior editor • *Raluca Tudor* (n. 12 martie 1954), editor, tehnoredactor. Asigură și secretariatul de redacție al revistei • *Viorel Dinescu* (n. 2 aprilie 1951), poet. Colaborator • *Ion Haineș* (n. 17 aprilie 1935), poet și prozator. Membru în Colectivul de redacție • *Vasile Răvescu* (n. 23 aprilie 1942), poet și publicist • *Ovidiu Marian* (n. 27 aprilie 1942), prozator și publicist. Colaborator • *Theodor Codreanu* (n. 1 aprilie 1945), critic și istoric literar. Colaborator • *Florentin Popescu* (n. 3 aprilie 1945), poet, prozator și publicist. Redactor-șef fondator al revistei (alături de Coman Șova, director) • *Passionaria Stoicescu* (n. 30 aprilie 1946), poetă, prozatoare și publicistă. Colaborator • Costel Păun (n. 3 martie 1968), colaborator.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani !*

GALA GALACTION

Trandafirii

> "...tot ce facem noi în literatură e o nostalgie a copilăriei și adolescenței, adică partea cea mai spontană și mai creatoare a vieții."
>
> ***Mircea Eliade***

Am văzut lumina zilei într-un colț de țară sălbatic și muntos, unde nu cresc decât slabe cereale, măceși în belșug pe poalele codrilor și ale livezilor, și unde nu se pomenește de trandafiri din grădină. Până a nu părăsi satul meu, adică până a nu isprăvi clasele primare, nu știam despre aceste flori decât atâta cât spuneau și înfățișau cărțile de citire. Dar de la descrierea cărților până la realitate este totdeauna o mare depărtare. Cu trandafirii vii m-am întâlnit întâia oară în clasa întâia de liceu, epoca examenelor.

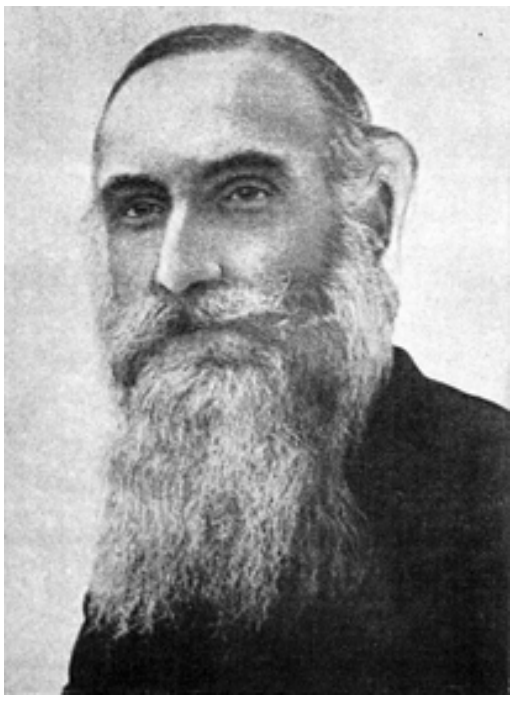

Părinții mei voiau să facă din mine un om de lume – un avocat, un inginer, un om puternic... – și de aceea m-au dat întâi la școlile profane. Dar grația celui ce mă deosebise din pântecele mamei mele (*Galateni I*, 15) voia într-altfel și, cu chemare mai presus de împotrivire, m-a chemat curând, din tabăra acelei lumi, spre alte căi și spre alte lupte.

Eram în examenele primului an de liceu, când aceste flori temute îmi apărură întâia oară. Parcă mă văd cum ședeam singur în banca mea, la examenul de limba latină, cu capul roi de materia bine învățată, dar stăpânit de o salutară teamă față de severul moșneag de pe catedră, dascălul meu de latinește. Așteptam să fiu chemat – din ce în ce mai agitat și mai aprins – când ușa clasei noastre se deschise și un pâlc de școlărițe ilumină sala. Erau domnișoarele pregătite în particular și care veneau acum să depună examenul, la școala statului. Una dintre ele, văzând că locul al doilea din banca mea era liber, binevoi să se așeze lângă mine.

Dacă anii numeroși trecuți de atunci, dacă cugetele mele din ce în ce mai neatente la înfățișările din lumea aceasta mă iartă să mai cred că îmi aduc bine aminte, tânăra persoană care mă onorase cu vecinătatea ei era cam de aceeași vârstă cu mine cel de atunci, dar mai împlinită și mai înaltă. Ca printr-un pat adânc de ape străvezii, disting și azi, când mă aplec și caut în cisterna trecutului, un profil gingaș, mai văzut cândva în nu știu ce icoană. Cred că este acest profil de acum treizeci de ani.

Creaturi de felul celei care ședea lângă mine mai văzusem (e adevărat, că nu din această apropiere), dar trandafiri nu mai văzusem niciodată și îndeosebi niciodată nu ajunsese până la mine turburătorul lor parfum. Și vecina mea avea la cingătoare trei, iar în mâna dinspre mine un buchet întreg de trandafiri. E cu neputință de explicat și de analizat ce se petrecea în capul meu, chinuit de așteptare și de zumzetul albinelor latine, tăvălit acum deodată de această mireasmă ucigașă. Ani de-a rândul, din ceasul acela, nevinovații și suavii trandafiri mi-au fost inamici, m-au prigonit, m-au torturat, ca un semn sinistru, ca o amintire remușcătoare.

Intra, oare, în turburarea mea și ceva din prestigiul acelui obraz atât de drag trandafiriu, atât de fraged, sub undele arămii ale părului inextricabil împletit ? Poate că da... Acei trandafiri, pentru moment, erau carne din carnea frumoasei școlărițe, erau ea însăși. Și totuși, mai târziu, când trandafirii erau singuri, nici purtați de mâini micuțe, nici înfipți la cingătoare, ei mi-au fost prigonitori, ca și în ora cunoștinței noastre.

Cu inima în freamăt și cu capul dogorit de un început de migrenă, mi-am auzit numele pronunțat de venerabila barbă albă de pe catedră. Ieșind din bancă, am ieșit din sfera obsesiunii și a nerăbdării. După prima întrebare, desăvârșit de bine știută, m-am recâștigat cu totul. Eram unul din cei mai buni elevi ai moșneagului dascăl, și nota obținută a fost nota maximă, pe lângă un supliment de laudă publică. Revenind la locul meu, asupră-mi căutau frumoși, admirativi, ochii vecinei mele.

– Te rog, mi-a spus ea, pe șoptite, să nu fii de față când voi fi chemată la catedră... D-ta ești atât de bine pregătit ! Primește acest buchet, dar te rog... du-te, să nu vezi cât sunt de slabă la latinește !

Aprins la față și descumpănit, am luat buchetul de trandafiri și am ieșit din clasă. Stranii senzații încercau sufletul meu ! Simțeam în mine ceva plăcut și cald, dar totuși bolnăvicios și vinovat. Acești trandafiri îmi răsuceau toți nervii și îmi puneau din nou, pe cap, cununa migrenei. Dar acești trandafiri continuau, în conștiința mea, pe frageda lor dăruitoare și acest fapt adăuga, în cumpăna senzațiilor mele de apăsare și de boală, ceva dulce și răcoros, care mă oprea să mă desfac de ei și să-i dau peste zăplazul vreunei grădini din cale. O jumătate de oră după plecarea de la școală, tot venind către casă, am rămas nehotărât, confuz – vag fericit, vag bolnav și vinovat.

Acest dar, primit la doisprezece ani, deschidea în conștiința mea, cu insinuarea fină și aproape imaterială a miresmelor de trandafiri, cărarea deosebirii dintre bine și rău, dintre dorit și nepermis, dintre veghe sănătoasă și reverie culpabilă, dintre bărbătesc și feminin. Iar în anii mei de ucenicie și de luptă, lumea ispitelor și a durerilor nemântuitoare era să-mi înfățișeze – cu ajutorul Domnului, de-a pururi zadarnic – o cosiță parfumată totdeauna cu trandafiri. Puterea Mântuitorului s-a sălășluit în cel nespus de slab (II *Corinteni*, 12, 9); copilul cel sfios și palid a biruit, de atunci, încercările și atacurile în care mulți viteji ar fi căzut zdrobiți.

Eram pe drum spre casă și țineam cu o mână galeșă buchetul dăruit. La o răspântie era o troiță, sub o pălărie de șindrilă veche. În fiecare zi, la picioarele Divinelor Dureri, ardeau lumânările celor săraci și mâini cucernice atârnau flori culese dimineața. – „Aici să depui florile tale !" am auzit clar în mintea mea... Cuvinte minunate, cuvinte simbolice !

Am revăzut, de departe, pe frumoasa mea colegă, dar n-am mai stat împreună în aceeași bancă și nu-mi aduc aminte la câte din examenele mele a mai fost de față.

După câțiva ani am părăsit studiile profane și am intrat într-un colegiu închinat studiilor religioase. Între mine și lumea aceasta Domnul milostiv a interpus pereții mânăstirii.

Și cine ar fi gândit că eu cel bântuit atâta vreme de dureri de cap, îndată ce adia până la mine miros de trandafiri, era să ajung cu voia Domnului un adevărat horticultor ? Cuvioșii părinți ai sfântului locaș în care aștept seara noastră pământească mi-au încredințat, spre cultivare, un ogor de trandafiri. Când răsare soarele, trandafirii aurorei se amestecă cu trandafirii mei, pe colina din fața chinoviei. Astăzi am biruit răul de odinioară ! și în fiecare dimineață, din luna Pururei-Fecioare, împletind, din trandafirii pe care Domnul mi-i dăruiește an cu an mai mulți și mai frumoși, ghirlande și cununi, le aduc și le așez printre făclii, la altarul Preacuratei.

Dar uneori, meditând asupra vieții mele și a drumului ce mi-a fost poruncit de sus, ajung cu firul meditației în văi nehotărâte, unde crește floarea întrebării.

Dacă aș fi avut o altă viață și aș fi ispășit vina originară și păcatele mele personale pe căile comune, poate că aș fi ajuns curând să mă împac cu suavul miros de trandafiri. Și mai departe, dacă aș fi dus viața tuturor și aș fi lăsat să bată în simțirea mea cascada întâmplărilor obișnuite, poate că azi, după atâția ani de zile, micul episod din copilărie și migrena mea ar fi fost colb ușor, de multă vreme uitat și spulberat. Aș fi putut eu, oare, să-mi aduc aminte, cu atâta limpezime, de acest frumos profil de acum treizeci de ani ? Și mai adânc gândind, era oare să-mi rămână un simplu miros de floare atât de dulce dureros, atâta vreme ?

O, tristeți ale psihologiei monahale ! O, îndurări cerești, fiți, iar și iar, umil solicitate ! Iertați ținerea mea de minte, de este, cu păcat ! Stropiți cu isop curățitor chihlibarul vinovat că a prins și-a reținut, atâția ani, această grațioasă coleopteră a amintirii !

„Viața nouă", an VI, nr. 11, 15 iulie 1910

Coman Șova

Zgomot

E zgomot mult pe lume,
e mult zgomot –
poeții-s stingheriți de zgomot.
Le vine zgomot nepoftit în umbră,
decapitând imagini,
zgomot hoț ce intră pe fereastră
și calcă greu, târâș pe melodii,
țopăie pe timpane, pe nervi, pe lacrimă,
zgomot de praf, de fiare, de harță, de pâră,
de fum, de țipăt, de zăvor, de vomă –
zgomote, zgomote, zgomote,
cuiele, spinii și lemnul
pe care zace liniștea
cu palmele zdrobite.

Sfinții tineri

Simt între omoplați
împunsătura morții
trompa ei de albină
luându-mi dulceața, culoarea
neobosita piruetă a dorinței
coloana lui a fi
Unde sunt dacă nu mai sunt
ochii nu vor întoarcerea
pământul mă atrage
Doamne ce atragere
și văd lumini aprinse
de sfinții mei tineri.

Se văd lumini aprinse.

Ora nouă

Este ora nouă
poate fi și după-amiază
poate fi joi sau miezul nopții
orice poate fi ora nouă
rătăcire,
cutremur,
tremur
de la prima
la ultima secundă
poate fi revelație sau nimic
un capăt
un început
Ora nouă poate fi
Iubire.

NICOLAE MECU, critic, istoric literar și editor s-a născut la 17 mai 1945 la Gorganu, jud. Argeș și este fiul Filoteei (n. Ogradă) și al lui Virgil Mecu, croitor. A frecventat școala elementară în localitatea natală (1952-1959) și Școala Pedagogică de învățători din Câmpulung (1959-1965). Învățător stagiar (1965-1966) la școli din Cobia de Sus și Vișina. În 1967 devine student la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității București. După licență (1972) este angajat cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu" al Academiei, între 1994 și 1996 fiind și secretar științific al acestuia. Bursier Fulbright în 1980 și doctor în filologie din 1999. După 1990 profesor la Liceul Sanitar din București, lector și conferențiar la Facultatea de Teologie – Litere de la Institutul Teologic Româno-catolic, profesor la Liceul adventist din București. Între 1983 și 1990 este redactor la „Revista de istorie și teorie literară". De asemenea, este redactor-șef adjunct al „Caietelor" Institutului Româno-catolic (din 2001) și redactor responsabil al revistei on-line „Dialog spiritual". Colaborator la aproape toate revistele literare din țară și la TVR. A debutat cu vol. *Titu Maiorescu comentat de Nicolae Mecu* (1996). ***Alte scrieri***: *Iacob Negruzzi sau Vocația comunicării* (1999), *Centru și periferia. Itinerar pe orbita clasică a literaturii române* (2004). *Între fapte și sens* (2004), *G. Călinescu față cu totalitarismul* (2011). În colaborare a publicat *Dicționarul cronologic al literaturii române* (1979), *Literatura română contemporană*, vol. I, *Poezia* (1980), *Istoriografia literară românească 1944-1984* (1984) ș.a. A alcătuit și îngrijit ediții din Iacob Negruzzi, B.P. Hasdeu, G. Călinescu.

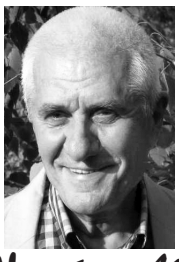

Nicolae Mecu

Seniorii literaturii noastre

„...mă feresc de prolixitate, de snobism, precum și, ca de foc, de slutirea limbii române"

FLORENTIN POPESCU: *Constat că de la un anumit moment biografiile noastre se aseamănă. În 1959, una din puținele căi de a nu ajunge „la coada sapei" pentru absolvenții școlii elementare era înscrierea la o școală pedagogică – condiția învățătorului de țară fiind respectată. Așa ai făcut tu, urmând Școala Pedagogică de Învățători din Câmpulung (până în 1948, ca și după 1989, „Școala Normală «Carol I»). La fel am vrut să fac și eu, adică să urmez o școală pedagogică, dar în Buzău. Din păcate eu n-am reușit la examenul de admitere. Destinul a vrut altfel.*

În fine, trecând de asta, vin și te întreb direct: În ce măsură experiența de dascăl de școală din Cobia de Sus și Vișina (ambele în jud. Dâmbovița) i-au folosit criticului, istoricului literar și editorului de mai târziu, Nicolae Mecu ?

NICOLAE MECU: Să-ți spun mai întâi că experiența mea pedagogică directă, adică la catedră, a fost scurtă – în total un an școlar și încă (aproape) două trimestre, fiindcă trebuia să-mi „satisfac" stagiul militar. Și l-am satisfăcut vreme de un an și patru luni. După aceea, nu m-am întors în învățământ, am dat examen la facultate, la „Literele" de azi, cum îmi place să o numesc și care pe atunci se chema destul de cacofonic „Facultatea de Limba și Literatura Română" (cunoști replica lui Arghezi atunci când a fost invitat să colaboreze la recent-înființata revistă „Limbă și literatură": „Eu nu public în «Limbăși»"). Dar venind la întrebare ta: între bruma mea de exercițiu didactic și ce am făcut mai târziu va fi existând vreo legătură, însă eu n-o pot dibui, necum defini cu exactitate. O întrezăresc numai, cu bănuiala că ea ține de felul meu general de a gândi și a scrie, în care exprimarea logică, clară și concisă sunt reguli de aur. Pe acestea am căutat să le inculc și studenților, atunci când, după 1990, am revenit, după un atât de mare hiatus, la catedră. Da, îmi dau seama că așa cum, ca învățător la clasele I și III, urmăream să vorbesc cât mai limpede, tot așa, atunci când scriu ceva adresat cuiva, mă străduiesc să nu-mi bat joc de „destinatar" printr-un limbaj păsăresc și stil îmbârligat, prețios, snob etc. În rest, cine știe ?, poate că mi-a rămas și ceva din pasiunea cântatului la vioară (la școala pedagogică de învățători, cântatul la un instrument era obligatoriu), un ceva care mă face să caut a da, *mutatis mutandis*, o construcție muzicală comentariilor mele. Credeam, și cred și azi, că muzica, această artă supremă, atât ca „performare" cât și ca audiere, joacă un rol colosal în formarea și ținerea în frâu (i. e. între granițele „măsurii" și ritmului) a minții omenești și în îmblânzirea / înnobilarea sufletului; mai firoscos zicând, în stăpânirea și (men)ținerea lor dincoace de căderea în *hybris* – deși, grecește-nietzschean vorbind, muzica e un produs tocmai al dionisiacei depășiri a limitei...

F.P.: *Ca „fiu de croitor" (cum scrie în fișa ta biografică) aveai să „croiești", dacă pot să mă exprim așa, altfel de haine: cele în care trebuie să se înfățișeze, de drept și de fapt, un Maiorescu sau un Iacob Negruzzi după ce trec prin atelierul lui Nicolae Mecu. De unde opțiunea inițială pentru Junimea, pentru junimiști, pentru mari personalități de acolo, și nu pentru o altă etapă a literaturii române ?*

N.M.: Întrebarea țintește la fix. Interesul, devenit curată pasiune, pentru Junimea îmi vine de când, pregătindu-mă pentru admiterea la Litere, m-a intrigat contrastul între felul cum era prezentată în manual această societate literară și acela în care o descria și înțelegea Tudor Vianu în celebrul lui capitol din *Istoria* triumviră (Cioculescu-Streinu-Vianu). Deși inocent în ale literaturii și logicii vremurilor, *simțeam* totuși, chiar dacă destul de obscur, deformările și omisiunile din manual (în 1966, deși ne aflam în plin „dezgheț ideologic", acesta rămăsese tot bocnă, înțepenit în interpretările anilor '50), astfel că m-am îndreptat, instinctiv aproape, spre studiul lui Vianu. Cum se-ntâmplă de obicei cu novicii, m-am îndrăgostit de victima manualului, de Junimea din Iași (fiindcă intuiam de pe atunci că aceea a fost adevărata Junime), ținându-i partea și multă vreme mitizând-o, cu toate că spiritul junimist se postează, deliberat și militant, de partea opusă oricărei mi(s)tificări. Dar asta am priceput-o mai târziu, în epoca mea de înțelegere detașată a fenomenului junimist. M-a ținut până azi atașat de această fabuloasă și irepetibilă comunitate literară însăși „chimia" ei internă, modul aproape miraculos prin care ea a reușit să funcționeze ca un organism perfect (în menționata epocă de aur, cea ieșeană, așadar dinainte de 1874), cu toate că, sau tocmai fiindcă, ea se constituise în deplină libertate, fără statute și programe, ci din mers, potrivit legi „cererii și ofertei" ajustate subtil la un organism viu și evoluat. De ce nu am optat, mă mai întrebi, și pentru altă etapă a literaturii române ? Aș fi optat eu și pentru la fel de fabulosul Interbelic, însă, luat în întregime, ca fenomen, am simțit că efervescența și tumultul lui depășesc structurile mele, (în)trece slabami măsură, ca să personalizez vorba poetului pașoptist. Am înțeles asta după ce am văzut cât de mult se potrivește frenetica epocă cu personalitatea explozivă și polimorfă a lui Dan C. Mihăilescu, de exemplu (dar de fapt exemplele de compatibilitate cu ea sunt foarte puține). Cu toate astea, „insular", am scris și despre interbelici, cum și despre scriitori mai vechi, adunând o parte din studii și articole în volumele *Între fapte și sens* și *Centrul și periferia*.

F.P.: *E limpede că ai dat dovadă de mare curaj, având în vedere că mai înainte se scrisese mult (și nu de către oricine, ci de mari condeie ale istoriei și criticii literare) despre Maiorescu, despre Iacob Negruzzi și despre ceilalți. Prin ce și cum te-ai gândit să te diferențiezi de antecesorii din domeniu ?*

N.M.: Mai întâi să clarificăm un lucru. Comentariul meu la opera și personalitatea lui Maiorescu a apărut într-o colecție adresată școlii. Deci, chiar din pornire, acolo este un Maiorescu didactic, accesibil, fără însă „vulgarizarea" ideilor și conceptelor lui axiale. Tot așa, empatia comentariului – care avea rolul de bun conducător al spiritului operei și personalității maioresciene spre mintea tinerilor studioși de azi – nu afectează privirea obiectivă; adică, de fapt, consensul asupra rolului jucat de marele întemeietor, așa cum acest consens apare, dincolo de diferențele firești, din optica lui Lovinescu, Călinescu, Vianu, Pompiliu Constantinescu și Vladimir Streinu, Manolescu și ceilalți critici importanți. Câtimea mea de originalitate a stat, mai întâi, în punerea diferită a unor accente – de exemplu, pe conceptele de „impersonalitate" și „entuziasm impersonal", pe care eu le consider centrale și determinante pentru tot ce a scris și întreprins Maiorescu, începând cu construirea propriei personalități -. Pe urmă, cred că am fost original în unele tușe ce nuanțează și în revelarea sau numai relevarea unor amănunte, după mine semnificative. Când a scris despre mine în *Dicționarul general al literaturii române,* acribiosul și finul Constantin Hârlav a sezisat tocmai asemenea lucruri.

Despre Iacob Negruzzi era mai ușor să scriu, chiar dacă și el a trecut prin filtrul lui Lovinescu, Călinescu și mai apoi Dan Mănucă, reputatul „junimistolog" de la Iași. Eu mi-am propus o abordare monografică, ceea ce nu se mai făcuse, așadar aveam din start atuul investigației și comentării integrale. Când s-a scris despre carte (Faifer, Mănucă, Ornea, Săndulescu și alții), judecățile de existență și de valoare au pivotat în jurul ideii de exhaustivizare a subiectului (în titlul cronicii lui din „Luceafărul", Liviu Grăsoiu a folosit fără să ezite sintagma „subiect epuizat") și de echilibru în cântărirea unei creații literare modeste și inegale, dar și a unei opere practice fără egal (mă refer, natural, la rolul lui I. Negruzzi la Junimea și mai ales la „Convorbiri literare"). Despre alți junimiști, mari, mijlocii și mici, am scris numai parțial, fără aspirații monografiste.

F.P.: *Dacă într-o zi te-ar opri pe stradă un cititor și te-ar întreba „Care sunt principiile criticii pe care o faci dumneata ?", ce i-ai răspunde ?*

N.M.: Înainte de toate... mi-aș defini termenii, spunându-i că eu nu mă cred un critic în sensul strict al cuvântului (acela de cronicar al actualității, al contemporaneității literare), ci doar în acela, restrictiv și deci parțial, că 1) scriu doar ocazional despre literatura actuală și 2) în expozeul de istorie literară îmi este uneori inevitabil să nu fac și trimiteri la literatura ce transcende cronologic momentul / epoca respectivă ori să nu dau judecăți de valoare, de ierarhizare, de încadrare în filiații, serii etc. Cât despre „principiile criticii"... mele, i-aș spune acelui cititor că 1) punând în centrul judecății de valoarea dimensiunea literarității, esteticul, 2) sunt interesat și de celelalte valori ale operei, de „heteronomia" ei, cum și de 3) context, fără de a cărui luare în seamă orice judecată riscă să cadă în fals; în „fake", de !; 4) țin foarte mult la documentarea cât mai amplă posibil și onestă, adică bazată pe o lectură nemistificatoare, și mă feresc de a mă fuduli cu ideile critice ale altora – și nu mă refer la plagiat, la hoția pură, care se vede deîndată, ci la șmecheria de a șterpeli concepte și idei, iar pe urmă, de a distrage atenția cititorului prin reîmpachetarea lor, prin alt ambalaj de vorbe -. În fine, i-aș spune acelui cititor *că mă feresc de prolixitate, de ațupeala stilistică, precum și, ca de foc, de slutirea limbii române.*

F.P.: *Referitor la cartea* ***Iacob Negruzzi sau Vocația comunicării*** *citesc în* ***Dicționarul general...****, editat de Academia Română: „M[ecu] examinează echilibrat și pertinent viața și opera „Secretarului perpetuu" al Junimii [...]. Monografia – exemplară prin documentarea exhaustivă, finețea analizelor, plasticitatea evocării, precizia evaluării și a contextului istorico-literar – așază într-o dreaptă lumină o personalitate semnificativă prin viața dedicată «unei cauze literare de importanță fundamentală pentru literatura, cultura și spiritul public din țara noastră»".*

Fapt meritoriu, n-ai rămas doar la Junimea și junimiști – cum de altfel mi-ai sugerat deja - . Cu aceeași pasiune te-ai aplecat și asupra unor scriitori ceva mai apropiați de noi. În cartea ***G. Călinescu față cu totalitarismul****, operă de pionierat, ai mers, aidoma unui medic chirurg, la toate acele informații și amănunte care îl pun într-o nouă lumina pe autorul* ***Istoriei literaturii române de la origini până în prezent****. Ce impact a avut cartea în lumea literară și, eventual, în afara ei ?*

N.M.: Dacă e să mă refer la ecoul imediat (neîncercând prin asta... s-o dau cotită, știind eu bine că una e impactul, alta e ecoul), cartea i-a interesat mai ales pe criticii – pe atunci și cronicari – generației care azi orbitează în jurul vârstei de 40 de ani. Între alții, au scris – la obiect și avizat, substanțial și „de bine" – Paul Cernat, Antonio Patraș, Alex Goldiș. I-a interesat, apoi, pe (cvasi)congenerii mei (între alții, Ioan Adam, Nicolae Oprea), pe cei mai vârstnici (bunăoară pe sagacele Florin Mihăilescu) și chiar pe unii specialiști din alte domenii – ce-i drept, conexe istoriei literare - , cum ar fi Florin Constantiniu. Despre impactul propriu-zis, altfel spus despre cât și cum a influențat cercetarea temei respective, nu am decât puține date. Între acestea: cartea mea i-a preocupat pe câțiva doctoranzi, între care unul eminent, Ruxandra Câmpeanu, care l-a avut ca îndrumător pe profesorul Mircea Martin. Ulterior, și-a publicat teza. Dar știi și tu cum e cu impactul: el poate fi imediat, dar și pe termen lung; și direct, și indirect; subteran, cu meandre etc. Cine, ce și cât poate să prevadă din toate acestea ? Evoc și eu sintagma celebră: „une bouteille à la mer"...

Urmare în numărul viitor

A consemnat Florentin Popescu

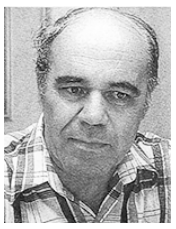

Florentin Popescu

Din „Cărțile exilului”: Basil Munteanu, *Panorama literaturii române contemporane*

Fapt cu totul lăudabil și demn de a fi salutat, procesul de recuperare a valorilor create în diaspora românească din ultimii cincizeci și mai bine de ani a devenit, de la o vreme încoace, o preocupare nu atât a instituțiilor de stat abilitate în acest domeniu cât mai degrabă a unor critici și istorici literari, cei dintâi conștienți că în climatul democratic de azi literatura națională nu poate fi deplină și pusă la locul ce i se cuvine fără a fi „aduse acasă” lucrări și opere de valoare, menite să întregească patrimoniul cultural național.

În acest context sunt de semnalat doi inimoși inițiatori (și realizatori) de proiecte foarte importante. Întâmplător amândoi sunt din Craiova și amândoi ne-au demonstrat/ne demonstrează că s-au angajat într-o muncă ce nu poate fi la îndemâna oricui. Ei sunt dl. Florea Firan (cel care ne-a dat de curând o cuprinzătoare culegere de portrete ale scriitorilor din diaspora, *Vraja emigrației*) și d-na Mihaela Albu, cu un stagiu de câțiva ani în S.U.A., semnatara unor volume – monografii și nu numai – despre scriitori din presa din exil, iar mai nou editoarea unei foarte interesante și utile reviste, „Antilethe”, „pentru rememorarea exilului românesc”, ajunsă în 2023 în al șaselea an de apariție.

Să mai notăm că nu demult, tot la Craiova s-a deschis și un muzeu al exilului și exilaților, cu importante donații ale unor români ce locuiesc în străinătate.

Prin amabilitatea și bunăvoința d-nei Mihaela Albu ne-a parvenit la redacție una dintre cele mai importante lucrări de istorie literară românească, volumul intitulat „Panorama literaturii române contemporane”, de Basil Munteanu, apărut la Paris în 1938 în limba franceză și tradus mai apoi în germană, engleză, italiană și portugheză.

S-ar putea spune, fără teama de a greși, că actuala ediție (Basil Munteanu, *Panorama literaturii române contemporane*, traducere de Vlad Alexandrescu, prefață de Mihaela Albu, Editura Aius, Craiova, 2023) reprezintă în mare măsură o noutate pentru cititorii români de azi, chiar dacă a mai fost tipărită la Editura Crater în 1996, pentru că îl readuce în atenția publică pe autorul ei, un nume ținut sub obroc, alături de cele a altor (nu puțini) intelectuali scriitori, în timpul regimului comunist.

Din articolul pe care i-l consacră Florin Manolescu în *Enciclopedia exilului literar românesc* (Editura Compania, 2010) aflăm că „Basil (Vasile) Munteanu s-a născut la 9 iulie 1897 la Brăila și a decedat la 1 iulie 1972 la Paris. A absolvit liceul „N. Bălcescu” din Brăila și apoi Facultatea de Litere a Universității București (licențiat în 1920 cu *magna cum laude*). Din 1922 până în 1929 a fost bursier la École roumaine de Fontenay-aux-Roses, alături de Scarlat Lambrino, G. Giurescu, Grigore Nandriș, Al. Rosetti ș.a. Din 1926 a fost secretar al Elenei Văcărescu, împreună cu care a alcătuit o antologie de poezie românească. Între 1934-1936 a fost secretar al Casei Românești din Paris, fondată de Elena Văcărescu”. Ulterior, precizează sursa amintită mai sus, Basil Munteanu a fost ales membru corespondent al Academiei Române și numit profesor titular la Catedra de literatură franceză a Facultății de Litere din București, ca succesor al lui Charles Drouhet, fiind în același timp și consilier cultural pe lângă Legația Românească din Paris. În 1946 este director la École roumaine de Fontenay-aux-Roses și totodată expert al delegației române la Conferința de pace de la Paris. Refuzând să dea curs rechemării în țară, se stabilește la Paris, lucrând la Centre National de la Recherche Scientifique, ca secretar general la „Revue de la littérature comparé”, membru în consiliul de direcție al Institutului Universitar Carol I din Paris.

Evident, cum lesne se poate deduce, *Panorama...* lui Basil Munteanu, după aproape nouă decenii de la apariție, a devenit o carte ce poate (și trebuie !) să fie privită ca un fel de fotografie, ca o sinteză a literaturii române de la momentul elaborării ei, deoarece ulterior o bună parte dintre scriitorii la care face trimitere, încă nu-și încheiaseră opera. Mă gândesc, bunăoară, la V. Voiculescu (capodoperele lui fiind scrise după 1950), la Tudor Arghezi, Bacovia și alții.

Dar această cea mai importantă scriere a criticului și istoricului literar Basil Munteanu se cere a fi privită printr-o altă grilă: cea a noutății pe care o aducea la acea dată, a manierei în care a fost elaborată și nu în ultimul rând a importanței ei, atât în lumea diasporei cât și – mai ales ! – în lumea occidentală, unde sursele de informare asupra culturii noastre erau sporadice, dacă nu cumva și întâmplătoare, neputând oferi o imagine de ansamblu (*panoramică*, spre a prelua termenul autorului) asupra fenomenului cultural românesc.

Gândită, așadar, ca o sinteză destinată lecturii străinilor, lucrarea nu s-a vrut a fi (poate nici nu era cazul) exhaustivă (*de la începuturi...*, cum aveau să spună G. Călinescu și alții care l-au urmat) și pornește de la 1866, trecând în revistă „Renașterea” și *construcția* propriu-zisă, cu personalitate distinctă, a literaturii, spre a continua cu „Elanul creator de după război” (în proză, poezie, critică).

Ajuns „în centrul exilului românesc pe care l-a cinstit cu vorbe și cu scrisul, cu fapta și cu povața” (Virgil Ierunca), Basil Munteanu ne-a dat un volum peste care nu se va putea trece de către niciunul dintre istoricii și comentatorii noștri literari. Bogăția de informații, stilul, raționamentele, judecățile lui n-au fost contrazise de mersul ulterior al culturii, ci, dimpotrivă, s-au constituit în jaloane, valabile încă și astăzi, oricâte opinii și evaluări s-ar face de aci înainte.

Ca un pandant al *Panoramei...* semnalăm și apariția nr. 3/2003 al revistei „Antilethe”, care în bună parte este consacrat lui Basil Munteanu.

Paulina Georgescu, Aeroportul

Titi Damian

În opinia mea, scriitoarea **Paulina GEORGESCU** se încadrează perfect în categoria scriitorilor de tip laborios, căci Domnia Sa a dus construcția textului la perfecțiune, folosind cu zgârcenie, aș putea zice, subordonarea în frază. Mizează mult pe coordonare copulativă cu propoziții scurte, conducând discursul cu o logică impecabilă, cu impact asupra conștiinței și deopotrivă a simțămintelor.

Și miniromanul ***AEROPORTUL*** este scris tot în aceeași manieră, având o problematică ruptă din realitatea imediată, și anume tema nouă, modernă, curajoasă chiar, puțin abordată, identitatea online și consecințele devastatoare pe care le poate avea asupraindividului credul falsitatea unor comunicări prin furturi de identitate.

De aici începe povestea. Nu am intenția s-o spun, căci și-ar pierde din farmec. Nu poate fi povestită decât în pierdere, căci și aici stilul este inimitabil. Deja în ***Cuvânt înainte***, scriitoarea a reușit să deschidă apetitul cititorilor: *„Iubirea, neiubirea, nevoia și regretul așteaptă toate într-un aeroport... Aici unde fericirea este atemporală, iar iubirea este veșnică. Aici, in locul unde se întâlnesc... de unde pleacă... Aici, o aerogară... unde se intersectează povești, vieți, destine...* “ Aeroportul, sub pana doamnei Paulina Georgescu devine el însuși un personaj tăcut, martor al întâmplărilor pe care Gelu, bărbatul și „eroul” nostru, așteaptă cu emoție s-o întâlnească pe Maria, Mira,Miranda, femeia „cunoscută” pe facebook. Este povestea triunghiului Gelu, Hanna, Maria. Pe Hanna, care i-a căzut pradă ambițiilor și orgoliilor de cuceritor ale lui Gelu, o cunoaștem din detaliile oferite cu generozitate de scriitoare. Pe cine așteaptă cu flori în brațe și cu emoție înfrigurată ? Pe Maria, pe Mira ori pe Miranda ? Asta-i întrebarea pusă de către cititorul curios. Oare va veni ? Suspansul e suspans...

Ei, bine, de acum încolo, romanul capătă o turnură neașteptată, devine un roman psihologic în toată regula, în care, prin știința intersecției realului cu virtualul, scriitoarea pătrunde cu virtuozitate atât în conștiința personajelor, dar mai ales a cititorilor. Cu stilu-i inconfundabil, autoarea punctează cu numeroase sentințe: *„Incertitudinea aceasta îl sfâșie.”; „Putregaiul de odinioară îi invadează din nou creierii.”; „Iluziile se vând la metru sau la gramaj.”; „Nu are rost să te agăți de ceva rupt.”; „Fiecare femeie este o filă de carte.”; „Întotdeauna și-a căutat fericirea pe un alt mal. Poate pe malul durerii cuiva.”.*

Și o definiție extraordinară a virtualului: *„Virtualul este o lume cu un perete de sticlă, unde vezi totul, dar nu poți atinge cu mâna.”* Totuși, scriitoare echilibrată, Paulina Georgescu, narator omniprezent și omniscient, găsește și numeroase virtuți ale Virtualului*: „Virtualul are și partea lui pozitivă. Cu niște condiții. Se pot crea și aici legături. Legături sufletești poate mult mai sudate... cu aceleași concepții, idei... Sau legături din care să înveți ceva...Să înveți să te aperi recunoscând o capcană...Să te bucuri pentru bucuria acelui suflet de dincolo de ecran. Să plângi pentru durerea lui... Să plângi odată cu el, să te bucuri odată cu el. Și să-i aștepți fiecare postare ca pe ceva nou, unic.. Să-l întrebi ce se întâmplă. Să știe că-ți pasă de dispariția lui temporară. Sau poate va fi o dispariție definitivă... Și te cutremuri. Te doare. Suferi. Te revolți. Dar îl vei păstra în amintire veșnic... Te vei ruga pentru el...”*

Scriitoarei Paulina Georgescu îi reușesc și portretele, mai ales cele morale. Iată-l pe Gelu, victima propriilor intenții parșive, învins: *„Așteptând, nu mai ține seama cât timp a trecut...Ridică mâneca cămășii pentru a-și privi atent ceasul... .În sufletul lui se produce o adevărată maree, generând valuri înspăimântătoare. Și îi este teamă...Teamă de valuri...și-i lipsește colacul...*

Nu întâmplător am recurs în final la aceste două citate, pentru ca cititorul să observe un element de stil care nu trebuie să-i scape și anume folosirea cu știință, aș zice și cu artă, a unui semn de punctuație absolut necesar într-o analiză psihologică: punctele de suspensie. În practica obișnuită, semne de punctuație se folosesc pentru a marca întreruperea discursului cuiva. Aici este utilizat în sens stilistic, pauza fiind făcută doar pentru „respirația” cititorului, să-i dea răgaz să reflecteze dar și să filtreze momentul emoționant prin sufletul și prin conștiința sa. Semnde mare artă a scriitoarei, marcând un evantai de sentimente: durere, necaz, compătimire, regrete, tristețe, bucurie, ură, amărăciune, speranță, dezamăgire, duioșie, ipocrizie, neputință, dispreț etc.

În miniromanul psihologic ***AEROPORTU***L autoarea posedă și știința de a doza narațiunea care curge fluent, gradat pentru a atinge în final punctul maxim, cu dialogul care are menirea să dinamizeze trăirile interioare, realizate prin tehnica modernă a inversărilor de timp, cu descrierea, menită să mai taie din elanul evenimentelor sufletești ale participanților la drama ciocnirii dintre virtual și real.

Un miniroman psihologic de dragoste având ca suport motivul literar al raportului realitate virtuală - realitate concretă, de o comprimare extremă, ***AEROPORTUL*** are toate șansele să impună la nivel național pe buzoianca **Paulina GEORGESCU**, o prozatoare de forță, cu un stil unic în proza contemporană românească.

Aduceri aminte din Ținutul Făgăduinței

(fragment de roman)

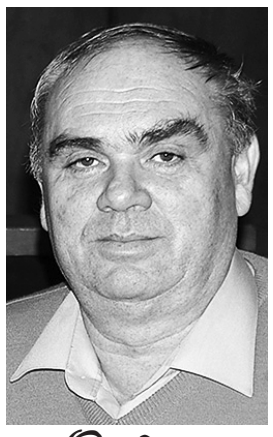

Ovidiu Dunăreanu

Tot atunci a auzit din gura gazdei sale și întâmplarea cutremurătoare a vestitului oraș Kiuciuk Stambul, ridicat în partea locului cu mult înainte de întemeierea satului Mârleanu. Cum de altfel, n-a rezistat să nu se arate destul de atras și de relatarea despre răzvrătitul și ciudatul Pelivan Pașa, stăpân peste satul Parakioi și vecinătățile lui sălbatice, așezate ceva mai departe, spre miază-zi de Săliștea Căprioarei.

Istorisiri care, acolo pe tăpșanul din buza Dunării, unde zăbovea fără a se gândi o clipă să se ridice și să plece, îi năpădeau ținerea de minte întocmai cum le ascultase, trezindu-i aceeași surprindere și aceeași fermecare de odinioară...

Pentru orașul Kiuciuk Stambul, Sultanul avea o slăbiciune aparte. Cel puțin așa lăsa să se înțeleagă. Apa Dunării venea până în marginea lui, iar aici poposeau o grămadă de vase. Până și corăbiile capsomanilor, adică ale grecilor corciți, încărcate cu bunătățile de pe meleagurile lor scăldate în soare, nu lipseau, împânzind susul și josul albiei din dreptul cetății. În așezarea bine întemeiată, de la hotarul Imperiului Otoman, cu locuitori amestecați, putea fi spus că nu era nimeni să nu se simtă ca acasă. Cu prilejul unor sărbători rânduite, turcii majoritari făceau petreceri de pomină. Se suiau pe un deal din apropiere, unde tăiau vite grase. Întindeau apoi mese cu fel de fel de bucate, gătite din carnea lor și-i invitau pe localnici și pe străinii aflați în zilele alea în trecere pe-acolo, să se așeze și să se înfrupte.

Sultanul obișnuia să ia, când și când, și de la Kiuciuk Stambul câte un fecior de valah, să-l crească și să-l țină de obicei pe lângă curtea sa, iar dacă se mărea și se purta fără cusur, putea deveni un supus cu multă trecere la el.

Când a venit sorocul, ciorbagii și aianii orașului și satelor dimprejur au hotărât să-l trimită pe Marcu, un tinerel însurat numai de jumătate de an. Ceea ce au și făcut în pripă, fără pic de socotință și de mustrare de cuget, că în urmă îi rămâneau, nevasta Savina cu burta la gură și tot ce agonisise, de izbeliște.

După niște ani, sosind vremea să ceară din nou un alt băiat, Sultanul l-a trimis cu poruncă pe Ali Osman, un om de-al său de încredere, care nu era altul decât Marcu, dicianul turcit fără vrerea lui.

Ciorbagiii și aianii, neștiind cu cine au de-a face, i-au pregătit o primire și o găzduire, ca pentru marii demnitari din anturajul Sultanului. Marcu spre descumpănirea lor, n-a primit onorurile oferite. Recunoscându-și casa lui veche dintr-o mahala de la marginea orașului, s-a dus la un bătrân, vecin de-al său, unde a rămas până dimineața. De pe prispa moșneagului, Marcu a zărit-o în curtea lor pe nevastă-sa, Savina. Și, fără să se dea în vileag că ar ști ceva, și-a întrebat gazda, cine locuiește acolo. Omul, necunoscând cum stăteau lucrurile, a început să-i povestească toate cum s-au petrecut; cum femeia gravidă, rămasă fără bărbatul ei luat pe nedrept de turci pentru Sultan, a născut un copil și l-a îngrijit ca pe ochii din cap, făcându-l măricuț; și cum ea n-a voit să se mai mărite, așteptând într-una pe iubitul ei soț.

A doua zi, când Marcu era obligat să plece, ciorbagiii și aianii s-au adunat în prezența lui și s-au sfătuit, la repezeală ca de obicei, pe cine să dea iarăși pentru Măritul Sultan. Și aducându-și aminte de feciorul Savinei, fără ca nimeni să aibă altă părere, au căzut de acord că el este ăl mai nimerit.

Mamă-sa, adusă forțat de ieniceri cu fiul în fața mărimilor orașului, auzind ce urma să i se întâmple odraslei sale, s-a pornit pe văitat cu vorbe deznădăjduite, de te zdruncinai de durerea ei.

Nefiind recunoscut nici de nevastă-sa, când Marcu și-a văzut băiatul, care semăna leit cu el și pe femeie în halul ăla de deprimată, a simțit că nu-și poate reveni din cutremurare și că își iese aprig din fire. În primul rând pentru felul neomenos în care era răpit copilul, ce-i amintea de cum fusese, și el, luat cu japca. Iar în al doilea rând pentru răutatea și ticăloșia demnitarilor locului, care aveau obligația să ducă la îndeplinire cerințele Sultanului, fără nedreptăți și în cele mai bune reguli. Nelăsând să bată la ochi cine era el cu adevărat, Marcu s-a hotărât să nu părăsească prea curând orașul și să rămână să aștepte porunca Sultanului, căruia i-a trimis, printr-un emisar militar, un răvaș în care-i făcea cunoscut de-a fir a păr cum decurgeau lucrurile acolo în localitatea de pe malul Dunării. Și pentru că Marele Cârmuitor al Imperiului ținea mult la dreptate și era foarte aspru cu vinovații, a dat ordin ca toți ciorbagiii și aianii să fie decapitați, iar Kiuciuk Stambul dărâmat din temelii. Trupele de pedepsire, n-au întârziat și au dus cu silință la îndeplinire sentința sa neiertătoare, locuitorii împrăștiindu-se pe unde au apucat...

Cât despre Pelivan Pașa din Parakioi, satul cu bani, îi ajunseseră și lui la urechi câte ceva, dar ce i-a înfățișat Savu i s-au părut prea din cale afară. Osmanlâul, marele mahăr nepotolit al locului avea ochi de bou și căutătura înspăimântătoare. Acolo, în partea aia mai dinăuntrul ținutului, năpădită de dealuri și păduri necălcate, cu văi abrupte pe fundul cărora curgeau derele primejdioase, el tăia și spânzura după cum îl ducea capul, nesupus ocârmuirii. Cu toată fața lui ce te băga în boală când i-o vedeai și te făcea să crezi că nu-i în stare de nimic, omul iubea năzbâtiile și măscările și petrecea ziua și noaptea la konakul său, dezmierdându-se și preacurvind cu turcoaice tinere și frumoase. Și mai avea pe deasupra și apucături de te cruceai. Când îi cășuna pe creștinii, care prigoniți de el pentru credința lor se ascundeau pe plaurii sau prin stuful de pe lacul Iortmak, de mai jos de Canaraua Fetii, își lua hăitașii și câțiva nagâți într-o cușcă și porneau după ei, păsările alea fiind cele mai bune călăuze pentru a-i găsi. În alte dăți, ieșea în plină vară pe malul aceluiași iezer cu o sanie de os trasă de cai și vâna grauri, potârnichi și gâște sălbatice. Când considera că sunt berechet se oprea, le jumulea de pene, aprindea focul și le frigea la proțap. Iar îndată ce toate erau gata rumenite, se punea pe înfulecat cu o poftă de căpcăun, până nu mai rămânea nicio bucățică din ele, de îi zăpăcea pe toți ăia de-l însoțeau cu cât putea să bage în burduhan.

– Pelivan Pașa e un bezmetic ! – șușoteau unii cu băgare de seamă.

– Mai mult ca sigur ! – întăreau alții, tot în șoaptă, cu aceeași fereală, convinși că nu greșeau câtuși de puțin cu luarea aia aminte.

Cât de zănatic putea să fie, a dovedit-o după ce a nimerit, la jumătatea unei veri, într-o zi care-ți lua mințile cu fierbințeala ei, peste șarpele fermecat, cunoscut de toți, mai mult din auzite decât din vedere, drept balaurul părții ăleia de lume a lor.

Isprava asta s-a petrecut pe pintenul uriaș de piatră de la mijlocul pădurii Velichioi. Răzbise acolo cu chiu, cu vai, mânat de o pornire căreia nu-i înțelegea nici el rostul. Și, de cum s-a văzut în creștetul stâncii ăleia de deasupra copacilor și se pregătea să descalece, dintr-o crăpătură a ei a țâșnit, până peste capul său și al calului, o arătare nemaiîntâlnită, dreaptă și mlădie, de înălțimea și grosimea unei impresionante tulpini de pom foarte tânăr. Năluca se sprijinea pe vârful cozii și-i strălumina cu solzii de argint ai trupului, învăluindu-i într-o splendoare grozavă, ce i-a pironit locului, nu numai pe el, dar și pe bidiviu. În frunte avea un corn scăpărător de safir, iar limbile, precum niște betele de aur, despicate și subțiri la vârf, i se învolburau și sâsâiau neîncetat, de parcă ar fi vrut să-i destăinuie ceva neștiut și de preț. Ochii șarpelui mari, negri și umezi, bântuiți de niște străfulgerări ispititoare, nu se clinteau dintr-ai lui. Biruit de unduirile din străfundul lor, Pelivan Pașa nu mai avea stăpânirea să creadă în nimic altceva, decât în ceea ce îi dădeau la iveală și îl încredințau ele.

Lăsându-și gândurile pradă închipuirii, se și vedea prinzându-l cu un lat zdravăn de funie și închizându-l într-o postavă cu gratii, pe care s-o țină în secret la el la konak. Era sigur că, de-atunci înainte, sălbăticiunea i-ar fi fost de un neprețuit folos, cum nimeni nu putea pricepe. O iluminare lăuntrică l-a lămurit deodată , că nu bătuse zadarnic atâta drum prin hăgetul aproape de nepătruns, până pe pietroiul ăla amețitor din pădurea de goruni de la Velichioi, să întâlnească șarpele fermecat. Și și-a zis, că asta nu era decât vrerea lui Allah Cel Atotputernic, de care el, un biet muritor, n-avea dreptul să se îndoiască în nici un chip. Cum nu se cuvenea să arate neîncredere nici în mărturisirile auzite din gura unor turci de-ai lui, având în cârcă o nemiluită de ani. Care susțineau că balaurul ăla dobrogean, sub vraja căruia se găsea, lepăda de pe solzii lui o pulbere ca aia căzută din cer, de pe Brâul Robilor, în nopțile senine și sfinte, care-i vindeca pe bolnavi și-i readucea la viață pe ăi de trăgeau să moară. Că se ascundea, ca nici o altă vietate, din drumul oricui și că se înfățișa numai ălora meniți de a avea neapărată nevoie de ajutorul lui și care au uitat ce este bunătatea și bucuria ori nu mai știau să viseze. Îți dezvăluia locurile unde se aflau tăinuite comorile, de te îmbogățeai ca nimeni altcineva. Ce mai, nimic nu-i era străin de pe lumea asta și deținea darul unei înțelepciuni nemăsurate cu care te călăuzea să-ți împlinești orice dorință în viață.

Neputându-și desprinde nicicum ochii dintr-ai șarpelui, Pelivan Pașa începuse să-și deslușească acolo în adâncul lor vrăjit viitorul și norocul. Se vedea un om pricopsit, cum rar îi era dat cuiva să fie, puternic și cunoscut mai ceva decât până atunci, nu numai pe plaiul Parakioiului, ci și în tot Vilaetul Silistrei. În minte și în suflet i se redeștepta cu înfocare o dorință ce și-o înăbușise cu frângere de inimă într-însul, cu ani mulți în urmă, la venirea pe meleagurile astea. Și iată că acum trăia năpădit de o fericire înălțătoare clipa nădăjduită a părăsirii marginii ăleia îndepărtate a imperiului, înțesată de păduri, câmpuri și dealuri sălbatice, de sate și târguri răzlețe și sărace, cu seminții amestecate, într-o cât de câtă înțelegere, asaltată de războaie și de molime nimicitoare. O plecare nu oricum, ci una pe cinste cu șarpele său de izbândă și supușii cei mai credincioși, cărând în harabale aurul comorilor scoase la lumină, și stabilirea în capitala plină de minunăție a imperiului, la Stambul, pe malul Mării Marmara.

Iar cum stătea încremenit, luând aminte la toate izbânzile ce i le făgăduiau pupilele înstelate și lunecoase ale târâtorului ăla neobișnuit, cutremurarea unei impresionări de nestăpânit l-a readus într-o clipită la realitate.

Și-atunci n-a mai știut pe ce lume se afla și ce i s-a întâmplat de-a binelea. Pentru că, acolo sus, pe spinarea canaralei de deasupra pădurii, sub cerul liber, în afară de el și de roibul său încercat, nu sesiza prezența nici unei alte ființe. Cât despre năzăritura aia de șarpe nepereche, nici un semn nu trăda trecerea sa prin locul ăla. În ceea ce-l privea, un adevăr se dovedea de netăgăduit. Că după ce pierea pe neașteptate, el se strecura în locuri ferite, de nepătruns din zonele sihlelor de pe malul Dunării, cât și în cele mai din interiorul podișului.

Însă, oricât ar fi fost obstacolele de multe și de anevoioase, Pelivan Pașa și-a jurat în clipele alea să-i dea de urmă, să-l prindă și să-l vâre în cufărul cu zăbrele, pe care să-l păstreze ascuns la konak. Știa că nu-i va fi ușor să ducă până la capăt o așa faptă, dar avea încredințarea, mai mult ca sigură, că va izbuti cât mai degrabă să pună mâna pe el. Astfel și-ar fi văzut năzuințele împlinite, între care aia de a ajunge sultan al imperiului avea să fie mult râvnita și înalta lui izbândă.

Din ziua năucitoare de la miezul verii de foc, Pelivan Pașa a umblat fără odihnă să găsească șarpele fermecat, dar n-a fost chip să mai dea ochii cu el...

Valeriu Matei

INSCRIPȚIE PE O UȘĂ

Intră ! dacă vrei să știi
viața dură-a celor vii –
jocul viselor și-al morții,
labirintul greu al sorții;

pânze-n vânt peste catarge
când furtuna-n larg le sparge;
ruga ca o izbăvire,
deznădejdea peste fire;

răsăritul plin de rouă
și amurgul pe din două
cu-ntunericul, misterul,
cu eroarea și-adevărul…

Iar de-i lung acest șirag,
tu oprește-te în prag !

PSALMUL TRECERII

Sus, pe munte, e un prag
lângă-al stelelor șirag;
cine-l trece – va s-ajungă
la sfârșit de cale lungă,
dincolo de-naltul bolții
un' se-nvârte piatra sorții
măcinând nesățioasă
viața viselor frumoasă.

La sfârșit de cale lungă
patimile-au să se stingă,
veac de chin o să se frângă;

suflet lângă suflet drag
într-al stelelor șirag
unde muntele e-un prag…

Prag înalt și prag senin.
Intrare în psalmi. Amin !

PSALM ÎN ZIUA DE ÎNVIERE

Ființa mea nu lasă nici o umbră-n
lumina Învierii tale, Doamne.
Nimic din viața lâncedă și sumbră
nu-și are astăzi rostul...
Moartea doarme
în lucruri și ființe, istovită
de-atâta orizont înseninat.

Peste coline liniștea-i proptită
în verdele stejarilor...
Înalt
e soarele pe cer și ziua-i plină
de înviere și de floare albă,
apele-și sorb lumina din lumină,
timpu-și adună clipele-ntr-o salbă.

E marea simfonie a iubirii
ce ia în stăpânire tot și toate
și le înalță peste legea firii
în largu-ți de lumini, Eternitate !

PSALMUL SUFLETELOR PERECHE

Într-un loc al inimi
tu porți moartea și nemoarte
tot ce-i viață și e soarte
dar și ceea e nu știi –
viitorul cu noi stele
și trecutul cu noi vise,
toate vetrele cu iele
și misterele ucise.

Tu gândește și ascultă
ritmu-adânc și înțelege –
nici o taină nu-i prea multă
cine știe s-o dezlege.

Când citesc scrierea veche
tu s-asculți, că bine-ți șade
să știi din Upanișade
că sunt suflete perehe

însă, fiecare-n parte,
plin de taine-i, ca o carte.

12 septembrie 2019

PSALM LA MARGINE DE RÂU

La margine de râu popasul este scurt.
Stau sălciile-nalte să se frângă
cuprinse ca de-o boală grea, nătângă,
sau de un dor de magma din adânc.

Sub ierburi sapă țâncul de pământ
lungi galerii spre câmpul plin de floare
și-n suflet brusc fiorul vechi răsare
ca raza izvorâtă din cuvânt.

Iubirea nu s-a stins, în miezul firii
clipele vechi se-nalță în lumină
și reclădesc pe firul amintirii
templul în care sufletu-mi se-nchină.

În ochii tăi albastra undă pare
un colț de cer rătăcitor în vânt
de larguri însetat, precum de cânt
e dornică fragila înserare.

PSALMUL ULTIMEI RUGĂCIUNI

Când nici o casă nu ne mai încape
durerile și pierderile toate,

când nici un dor nu ne reține-n țară
și-n dimineață ni se face seară,

când nici părinții nu- și cunosc copiii
și neamurile își reneagă fiii,

când haru-i un păcat iar prostu-i rege
și agramații îi fac obștii lege,

când în altare huzuresc păgânii
iar grâu-i sec și înfloresc doar spinii,

când și umila umbră-i cu durere
și albina-n flori găsește numai fiere,

atunci, Părinte, întoarce-te spre locul
unde nicicând n-a poposit norocul
și-ascultă ruga mea de peste fire –
dă-mi moartea cruntă ca pe-o izbăvire.

PSALMUL SUFLETULUI

Pasăre divină care-ai intrat
în cetatea trupului meu,
mă înalță zborul tău fulgurat,
cântu-ți senin rodește mereu.

Deasupra lucrurilor sunt purtat
pe aripile tale de aer și foc,
în lumea ta e lumină neîncetat
și veșnicia acolo își are un loc.

Iubire e numele mării cuprinse
în adâncul nesfârșirilor tale
și iertarea ține stelele-aprinse
pe arcul bolților tale astrale.

Când brusc vei rupe lanțurile ce te țin
în cetatea trupului obosit,
nu mă lăsa pradă terestrului chin,
ia-mă cu tine în zbor nesfârșit.

PSALMUL MĂRII ÎNTOMNATE

Ce dor mi-a fost de tine, mare,
dar te-am găsit mai rece-n zori
în briza susurând răcoare
și-un cer cu palide culori.

Când te-au adus - în munți de gheață –
asteroizi rătăcitori,
pe prund de magme-n dimineață
ai înălțat un câmp de flori

și-ai răcorit întreg pământul
cu apele-ți de chihlimbar
lăsând să te colinde vântul
dintr-un hotar într-alt hotar.

Tristețea toamnei de-nceput
te ține-n mrejele-i cernite,
e țărmul vast pustiu și mut
cuprins de frunze-ngălbenite.

Iar în oglinda apei reci
și chipul meu e-atins de brume…

Ca tinerețea mea te treci,
mare de vis, pierdută-n spume.

PSALMUL LUCRURILOR SIMPLE

Prin semne, figuri, linii, culoare,
ele ne privesc sufletele mereu,
întinerindu-ne orele ca o fragedă boare
trimisă din ceruri de Dumnezeu.

E-o taină a formelor în care se-așează
ideile născute în nopți de neliniște –
straturi de lumină, rază cu rază,
se adună în ele ca brazdele-n inițe.

Lucruri – umbre ale ființei eterne –
rădăcini prin care ne ținem de lume
legând clipa ce-n iureș se cerne
de zilele faptelor-nalte și bune.

Dă-le tuturor înțelegerea ultimă
a lucrurilor sacre și simple,
Doamne, și vezi cum timpul întâmpină
cele predestinat să se-ntâmple.

Silvia Andrucovici

Maestrul

Zilnic pravila. Sfertul de ceas.
Nu pe ceas, ci pe boabe
Pe sutre, pe ritmul respirării.
Cu însoțire. Mereu
La un glas distanță.

Să te înrudești cu prezența,
Ca și cu apa spălatului pe față,
Ca și cu propria talpă călcând,
Ca și cu propria palmă mângâind,
Și inima în piept bătând.

Să înfiezi un sfânt,
Să-l hrănești cu emoția ta,
Cu pâinea ta, cu liniștea ta,
Ba chiar cu furia sau înveselirea.

Fișe de lumini !
Azi zece minute *oratio*,
Senzație de pasăre, ușor.
Sunt pe cale ?
Zborul astral nu e și spiritual.
Cad. Mă ridic. Lângă mine,
În mine, furnica, iarba, părinții, izvorul.

Dragostea să vă fie prima !
Semnul acesta este: mulțumirea.
Cifrul noetic al popoarelor ?
Credința. În ce să crezi ?
Să te încrezi, să te abandonezi...
Dreptate ? Lege ?
Dreptatea e doar surogat de dragoste !

A dărui este eliberare de ego !
Dar a primi ? Nouă cine ne dă ?
De ce așa de târziu primim ?
De ce nu suntem auziți ?
De ce nu suntem iubiți ?

Cineva te aude mereu.
Te strunește fin prin aspirații proprii.
Hamul îți este și frustrare,
Și îndrumare.
Primești doar atât cât poți duce !
Adică măsura personală.
Așa ierți, păcătuiești și iubești,
Și în final, cunoști.

Avvă, Maestru, Învățător.
În noi culegi ce-ai semănat.
Îți suntem urmarea, dar și pecetea.
Ne mai iubești ?
Ne mai trezești ?
Ne mai sfințești ?

Soteria

Finalul zilei e greu de gânduri casante
și obraz ciobit.
Oglinda lumii sunt și reflexia ei:
Văd firicele din praful planetei,
În care mană pustiei ești.

Necruțător calendar:
Anul 5780 de la Adam,
Octombrie cu lumină palidă,
Miros de ceară, grămezi de flori,
Și pământ.
Mă regăsesc pe-o spirală nebună de gând,
Lupii emoției își spală colții,
a câta oară, în sângele meu ?

Ușa grea, cortina verde de catifea,
Praful cu miros de carte veche,
Zumzetul sălii...
Un sunet de toacă din reportofonul tău micuț,
Emoția mea purtând la catedră o floare...
Îmi amintesc
Și-atunci îndrept coloana,
Respirația se liniștește
Ochii privesc lăuntric...
Iau lecția de la capăt:
"Un alfa anihilează 40 de theta."
"Timidul este un mare orgolios !"
"Să mângâiem în gând căpșoarele vecinilor !"
"Oferiți lumii surâsul ieșirii pe stradă !"
"Nu există dușman, există numai nevroze !"
"Dăruiți pacea voastră de azi, de mâine..."
"Mâncarea este medicament."
"Înfiază un sfânt !"

Mă scufund și gust cu toată ființa,
Te mestec și-mi pare dulce și bun,
Ca anul nou evreiesc
Șana tova u metuka...

Și azi,
Ca pe vremuri,
Mă salvezi.

Pârg

Întindeai o pânză galbenă,
Borangic vechi de un secol.
Un șuvoi de raze pe masă,
La întrecere cu fereastra largă, lumina.

Două farfurii albastre.
Un cartof, două roșii, pâine și sare.
La final căpșuni.
Amețeam în parfumul lor.

Liniștea urca din mâinile tale.
Simțeam cum timpul se dilată.
Prin capilarele zilei
Sevă nouă, mustoasă urca.

Spațiul se rotunjea sidefiu în juru-ne,
Ședeam cuminte în mine,
Ca-ntro pupă caldă, bună.
Surâsul tău peste toate.
Aerian, imponderabil.

Mă întrebai ceva despre călătorie,
Eu răspundeam monosilabic, tremurat,
De teamă să nu stric clipa.
Îmi spuneai alintat: Tăcuta...
Simțeam îmbrățișarea de pe peron încă.
Îți spuneam că miroși a scoarță de platan.
Tu-mi sărutai buzele pentru întâia oară.

Și merele pocneau în cămașa lor verde
prin livezi.
Pârguind toată firea.

Litania Facerii

Doamne,
minunate sunt facerile
Tale - Cerul și Pământul, apele,
aerul, focul !... Tu în chip minunat ai
însuflețit o fărâmă de lut cu Suflarea
Ta și ai zămislit Omul !... Pe toate cu
dragoste le-ai creat, le-ai dat nume
și le-ai chemat, pe toate cu Duh
Sfânt le-ai binecuvântat, toate
de la Tine au plecat și
la Tine se vor

întoarce - ființe
de lumină înveșmântate-n
văluri albe, aidoma pruncilor ce
adorm în cântecul apelor și visează
cum se ivesc mugurii și-nfloresc, cum
se-mplinesc roadele și se topesc în
amurgul de foc, precum frunzele
galbene, frunzele roșii legănate
în pădurile toamnei, pe
aripile Păsării
de fum !

Litania Învierii

Doamne, în zadar
Te strigam și înfiorată Îți scriam
Numele, înstrăinați rămâneam și fără
speranță erau clipele troienite în giulgiul
de nea ! Somnul nu ne mai atingea pleoapele,
Pasărea vieții ne-aduna din palme grăunțele
albe, apoi, își deschidea aripile peste păduri,
peste ape și încununa Cerul cu purpura
inimii calde ! Pentru Tine alungam
umbrele și îmbrățișam
Lumea,

singură,
în pustiul iubirii, căutam
Fața Ta și uitam cum trec clipele,
anii !... Ca niște corăbii pe mările reci,
lumile vechi se pierdeau, amintirile vii
se stingeau pe altarele toamnei, numai
Soarele veșnic era și ne mângâia fața cu
lumina sa !... Pentru Tine luam chip
nou, nume nou și mă închinam,
doar pentru Tine îmi urmam
credința,

călăuzită
de-o himeră albă, ca un
soldat îndrăgostit de-un chip suav,
care-l învață cum să-nvingă moartea,
când singur este și revine pe-nserat, cu
fruntea-nrourată și deschide peste lume
pleoapele-azurii, să mă întrebe dacă știu
cum se desprinde sufletul de trup, iar
eu tresar și-ncerc s-aprind speranța
în făptura sa și scriu cu lacrimă
de mir Litania Învierii !...

Litania merelor

Un vânt
sălbatic înfioară merii
și Îngerii pogoară-ncet, s-aprindă
candela-n chilia bătrânului anahoret,
ce-n rugă își adună anii și scrie pe un
țărm de vis, litanii albe de-nchinare,
pe care-n zori le-aruncă-n mare,
s-aline rănile uitate și sufletele
ce au plâns !...

Din pomi cad
mere purpurii și sfere de
lumină-mi par, ce lunecă prin
ierburi arse și răspândesc miresme
dulci, pe-un orizont cu flori de jar.
Agale, prin grădină vine mama și
cu sfială se apleacă să culeagă
mere, în timp ce tata ține-n
palme o ramură

Duliana Paloda-Popescu

din mărul înflorit
a doua oară, iar eu privindu-i
pe părinți, îmi pare că-n grădina
noastră văd o icoană cu doi sfinți,
când tata-mi pune-n brațe flori
și mama îmi oferă mere, dar
nu-nțeleg ce vor să-mi
spună, fiindcă în
taină

îmi șoptesc,
iar mama-mi pare mai
frumoasă când pașii-i tremură
ușori, sub mărul care se rotește și
înflorește-n ochii noștri deschiși în
cântece de îngeri înălțate-n zori
și-n ruga mea dintru această
carte gătită parcă pentru
sărbători !

Litania licornei

În Cetatea de Foc,
domnița cu plete de fum
se arată-n veșmânt de porfiră
și cu brațele albe apără Turnul
speranței, precum pasărea visul
din inima ei de lumină. Peste
veacuri, cavalerii dreptății
s-au stins, vântul
hoinar

spulberă
colbul din armurile
reci, numele lor au rămas
în albii de râuri, urmele vechi au
pierit pe poteci, domnița cu ochii
de cer veghează în nopțile albe și
scrie litanii pe frunze de lauri,
pe coama de nea a
licornei

care vine-n
albastrul de ziuă pe
câmpia cu îngeri și lunecă-n
vis, peste arborii goi, se rotește,
se preface-n cuvinte pierdute, uitate,
ce-nfloresc și se frâng împreună cu
noi, pe altarul de rugă al toamnei,
înălțat cu suflare de viață
și moarte !

Litania ploii

Suflete-al meu,
în albastrul de ziuă, Îngerul
iubirii se arată înveșmântat în mantia
de fum și-mi șoptește să scriu despre tine,
despre cum stai adunat pe o margine de lume
și mă strigi și mă chemi din adâncul ființei tale,
cu numele cel nou și te rogi împreună cu mine,
iar în clipa de taină, eu încep să văd, să-nțeleg
cum mă rup de trupul meu vechi, de numele
meu vechi și acoperită de Lumina albă, mă
înalț către Cer, în cântecele păsării ce
visează îndrăgostită de arborele
ploii, de Suflarea sfântă,
din care, cândva,
ne-am ivit !

Ghiorghios Vafopoulos

Titus Vîjeu

Sub aspect cultural Salonicul – veche cetate de pe malul Mării Egee – rămâne în primul rând mărturia unei copleșitoare prezențe istorice, precumpănitor bizantine. Acest al doilea mare oraș al Greciei de azi se lasă protejat simbolic de martirul Demetrios, revărsându-și în vibrația urbană modernă izvoarele spirituale zămislite sub semnul Imperiului Roman de Răsărit. Bazilici de diferite dimensiuni, de la cele mai simple și modeste capele la cele de mărimea unei cetăți păstrează în timp însemnele unei lumi de demult, dăruită cu trup și suflet fidelității față de Dumnezeu. Cu toate au fost supuse sub vitregiile istoriei unor mari încercări: războaie, metamorfoze arhitecturale, violări de contur spre a exprima la un moment dat mesajul unor religii străine. Marea biserică Sfântul Dumitru (Aghios Dimitrios) este ilustrarea cea mai elocventă a acestor vicisitudini majore, pe care a știut să le înfrângă, victorioasă. Poate și pentru că în mentalitatea pragmatică a grecilor poezia a avut întotdeauna un rol purificator, al unei gimnastici spirituale menită să întrețină sentimentele și trăirile fiecăruia.

Mișcarea artistică intrată în istoria secolului XX sub numele „Școala de la Salonic" a grupat câțiva poeți importanți ai literaturii neoeline, asigurând – spre jumătatea veacului – o racordare a poeziei naționale la fenomenul complex al avangardei europene. În acest sens vom aminti aici numele lui Zoi Karelli, născută în 1901, autoare a unor volume de versuri precum **Marșul** (1940), **Casandra și alte poeme** (1955), **Antiteze** (1957). O poetă în a cărei lirică, marcată de ermetism se întâlnesc ecouri ale vechii literaturi bizantine cu sonuri din cele **4 Cuartete** ale luiT. S. Eliot.

Apoi, Gheorghios Themelis, fiu al insulei Samos în care a văzut lumina în primul an al secolului XX dar care s-a stabilit din tinerețe la Salonic unde a viețuit până la moartea sa, întâmplată în anul 1976. Editor în anii de luptă ai celui de-al doilea război mondial al revistei de avangardă *Kohlies* el este și autor al volumelor de poezii **Fereastra goală** (1945), **Livada** (1955) și **Exod** din 1968...

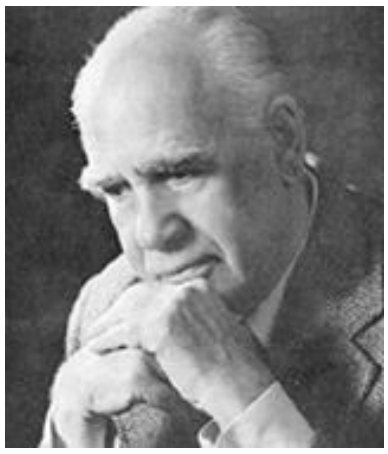

Dar cel care a marcat cu personalitatea sa literară „Școala de la Salonic" a fost Ghiorghios (Iorgos) Vafopoulos, originar dintr-o mică localitate macedoneană din preajma „orașului alb". S-a născut în 1903 și a studiat la Atena științele exacte, fapt ce a determinat adeziunea sa la gândirea pozitivistă a lui Auguste Comte, filosoful francez ce a dominat fluxul ideilor în ultima parte a secolului XIX și începutul secolului următor.

Nevoit să abandoneze la un moment dat studiile de matematică, Vafopoulos s-a întors pe meleagurile natale din nordul Greciei, stabilindu-se la Salonic. Din 1924 devine conducătorul revistei *Makedonika Grammata* (Literatura macedoneană) revistă ce a contribuit la înflorirea literaturii moderne din Grecia continentală, cu utile precizări privind izvoarele ei regionale. Remarcat încă de la debut de Kostis Palamas, socotit în epocă poet național, Vafopoulos e prezentat de marele aed al Greciei moderne în paginile prestigioasei publicații ateniene *Nea Estia* (Vatra nouă) drept o certitudine a noilor generații. Fapt dovedit de volumele **Trandafirii Mirtaliei** din 1931 dar și de următoarele sale cărți: **Ofrandă** (1938), **Acoperișul** (1951), **Fereastra și noaptea cea lungă** (1959).

În atmosfera de evidentă modernitate literară pe care-l reprezenta în anii '30 Salonicul s-a produs una din cele mai romantice povești de iubire, cea dintre Ghiorghios Vafopoulos și Anthoula Stathopoulou. O iubire cu tragic final în plan fizic, iubita murind foarte tânără, dar cu notabile consecințe asupra destinului poeziei grecești.

Anthoula Stathopoulou debutase foarte timpuriu în viața literară, uimindu-și cititorii printr-o precocitate asemănătoare celei a Iuliei Hasdeu. Singura plachetă apărută în timpul vieții datează din 1931, **Nopți de veghe** făcând dovada unei indiscutabile înzestrări lirice. Patru ani mai târziu poeta murea, la doar douăzeci și șapte de ani. Ghiorghios Vafopoulos a supraviețuit lungi decenii în umbra tragică a femeii iubite, concentrându-se asupra memoriei sale. În 1936 a publicat volumul de opere al Anthoulei cuprinzând pe lângă poeme pagini de proză și două lucrări dramatice. Dar și propria-i creație avea să fie însemnată de finalul dramatic al poveștii lor de dragoste. Rezultatul a fost o lungă elegie a iubirii, răsfrângând o dureroasă experiență existențială.

Mai mult decât o simplă pildă de devotament conjugal, poezia lui Iorgos Vafopoulos ajută la reconsiderarea unui secol nervos, trepidant, în care a renăscut mitul tulburător al lui Orfeu și al Euridicei, un mit cu izvoarele în același spațiu tracic în care cei doi poeți aveau să-și unească destinele în veșnicie.

Pavaj

Plăci albe și negre,
în ordine succesivă
primesc atingerea pașilor mei.
Pe acest pavaj sortit mie
ca un copil mă joc
încercând să calc
doar suprafețele albe.
Dificil exercițiu, acrobație măiastră.
Uneori îmi pierd echilibrul
trupului.
Uneori pierd cumpăna sufletului.
Atunci mi se încurcă
ordinea pașilor.
Talpa mea rătăcită
calcă alături pe plăcile negre.
Din nou mă văd nevoit
de la început să reiau jocul.
Trebuie să-mi exersez spiritul
pentru acrobația perfectă.
Totuși de la-nceput luând-o mereu
sufletul meu la distanță
se lasă prins în vârtejul amețitor.
Și discul nemișcat al pavajului
se învârtește puternic
și se amestecă ordinea
succesivă a culorilor.
Confuzia simțurilor.
Ca un copil
căruia cineva îi strică jucăria,
ca un copil
care nu mai are răbdare
alerg înverșunat
încurcând ordinea pavajului.
Șterg cu talpa
liniile care separă
plăcile albe de cele negre.
Și mă întind pe jos
cu sufletul umflat de plâns,
stropesc cu lacrimi
credința mea zdrențuită.
Ce mult m-a obosit exercițiul acesta.
acum văd totuși
clar ce înseamnă
întortocherea pavajului.
Acum văd înțelesul
împerecherii culorilor.

Calendarul

Iată a venit împlinirea
celui de-al treilea an
de la plecarea ta
spre pajiștile cerești.
Cu evlavie deschid busola
amintirilor tale.
Mireasma sfinteniei
miresma martiriului tău
în chilia singurătății mele
își răspândește esența divină.
Întâlnirea umilelor amintiri,
evlavios omagiu de lacrimi.
Iată, smulg termometrul tău cel subțire
oprit la un grad subfebril.
Iată, ating
cu degetele tremurătoare
bietul tău pieptene
frâul dulce al părului tău.
Privirea topită în lacrimi
înfășurată în ceața evlaviei
se oprește pe acest calendar
unde pleoapa ta
în ultima zi din lume
a căzut în somnul adânc...
„Șaisprezece ale lunii aprilie.
Martorilor. Iubirii. Păcii. Albei zăpezi."
Sfârșitul martiriului tău,
reînflorirea sfârșitului meu.
„Martorilor. Iubirii. Păcii. Albei zăpezi."
Rămâi în Iubire
Odihnește-te în Pace,
Ca Zăpada mai Albă.

Elegia fraților mei

Când seara privesc de pe acest promontoriu
așteptând frații care au plecat,
aud mersul pașilor tăi
în ritmul pașilor mei.
Când în miez de noapte îmi strig frații
știind că ei nu mă pot auzi,
îmi rămâne în inimă mângâierea amară
că tu cel puțin tu poți să m-auzi.
Ești acoperișul ce-mi străjuie casa.
Ești focul pâlpâind în cămin.
Lampa înfulecând întunericul.
Dar fără frații mei casa e goală
E goală casa, e goală, Doamne,
fără frații mei, care-au plecat
ducându-i cuțitul însângerat.

Bloc de locuințe

În acest bloc, morții noștri
nu horcăie doar. Au privilegiul
să învie, să iubească și să moară din nou.
Se urcă seara cu liftul așa cum se urcă
cei drepți la judecată în fața Domnului.
Și dimineața coboară, se duc să fie incinerați
în crematoriul cazanului de la încălzirea centrală.
Iată de ce miroase greu blocul nostru:
urcă duhoarea de la bucătăria
morții cotidiene. Nu de la alta.
Aceea exală un superb parfum.

Traduceri de Ion Brad

Tableta – sora mai mică

D.L. Caragiale

Diverse

Nimeni, poate, nu împinge așa de departe sarcasmul în privința artei medicale ca amicul *X*...

Nu-l văzusem de mult. Mai zilele trecute, îl întâlnesc pe stradă cernit de sus până jos.

– Cine ți-a murit ? îl întreb.

– Unchiul meu.

– Cum se poate, parcă l-am văzut mai alatăieri zdravăn. De ce boală a murit ?

– De un consult medical galopant, răspunde *X*...

S-a zis, cu drept cuvânt, de unii copii că sunt teribili.

Domnul și doamna *Z*... au o fetiță de trei ani foarte deșteaptă.

Familia *Z*... arată lumii modelul unei căsnicii în adevăr patriarhale. Domnul, ca financiar ce este, se ocupă toată ziua cu afaceri în oraș. Doamna, în care bărbatul are o credință legendară, se consolă de lungile lui absențe în conversațiuni intime cu un bun prieten al casei, tânărul *Y*...

Sunt la masă; tânărul este invitat ca totdeauna.

Fetița, ce nu poate suferi pe tatăl ei, căruia nu-i seamănă deloc, sărută mereu pe tânărul *Y*...

Doamna e foarte nervoasă.

– Astâmpără-te, Mițico, zice doamna. Ce tot sărați pe d. *Y*... Nu șade frumos.

– Atunci tu, mamă, de ce-l sărutai azi dimineață ?

Închipuiți-vă figura ce face stăpânul casei.

Fantazia unor oameni merge câteodată până la oribil. *L'Evénement* dă ca autentice următoarele:

X..., care a trăit foarte rău cu răposata nevastă-sa, merge la moșie.

E primăvară în toată puterea cuvântului. Câmpul a înverzit pretutindeni, pământul încolțește ghiocei și zambile.

Vizitându-și grădina, *X*... vorbește cu grădinarul despre frumusețile naturii renăscânde.

– A ! domnule, – zice grădinarul cu un ton plin de convingere, – dacă o ține vremea tot așa, până într-o săptămână are să iasă tot din pământ.

– Vai de mine ! răspunde *X*... cu groază. Nu cumva are să iasă și nevastă-mea !

(*Alegătorul liber*, an. I, 1875, nr. 116, 7 noiembrie, p. 3. Nesemnat).

Pentru a termina, credem foarte nemerit un cuvânt al *Europei orientale*:

„*Journal de Bucarest* reeditează zisele: «o națiune are totdeauna guvernul pe care-l merită»".

Atunci iubite confrate, România trebuie să fie foarte culpabilă.

(*Alegătorul liber*, an. I, 1875, nr. 117, 10 noiembrie, p. 3, Diverse, Nesemnat).

(vol. „Restituiri", Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986)

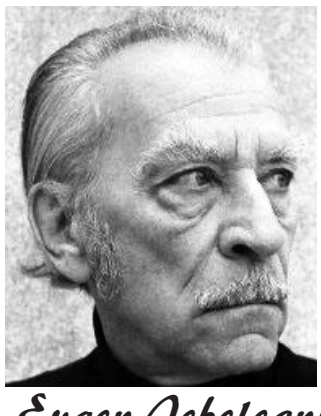

Eugen Jebeleanu

Nicolae Iorga, atunci

Îl văzusem cu câteva săptămâni înainte, preumblându-se prin apropiere de Șosea, înalt, cu un umăr mai ridicat decât celălalt, fantastic sub burnița toamnei, un fel de Hagen Tronje umanizat de o ușoară melancolie, suferind parcă.

A urmat o noapte lungă, străbătută de umbre agitate; pe zidurile țării se profila un arsenal de revolvere și topoare. Pe urmă, împușcăturile de la Strejnicul.

Când am pășit pe poarta cimitirului „Bellu" din toate tufișurile și de după morminte ne pândeau ochi; prieteni de-ai asasinilor sau – cine știe... – chiar vreunul dintre ei voia, probabil, să treacă în revistă pe cei veniți să aducă un ultim salut profesorului. Nu erau mulți.

Era frig. Am intrat înaintea celorlalți în biserică. M-am apropiat de catafalc. Am privit. Nu l-am putut recunoaște pe bătrânul din acea tristă după-amiază de toamnă, pe bătrânul cu barba fluturând în vântul toamnei. Îl chinuiseră groaznic. Barba îi fusese smulsă – iar chipul căpătase astfel expresia de uimire a unui copil.

Auzeam parcă întrebarea: – Pentru ce ?

I-am privit mâinile, și sufletul mi s-a crispat; fuseseră tăiate și rupte; se vedea osul... Erau mâinile, care, poate cândva, vor fi mângâiat frunțile celor din generația ucigașilor săi.

Atunci, în frigul acela aspru, când numai lacrimile se rostogoleau fierbinți pe mâinile celui martirizat, mi-am dat seama că Nicolae Iorga își expiase din plin pământeștile scăderi; moartea sa, felul morții sale, era cea mai cumplită armă pe care asasinii și-o îndreptaseră spre propria lor ființă. Nicolae Iorga se depășise, căci – după cum el însuși spunea – „eroic e oricine care în cele mai umile împrejurări ale vieții face fără nici un interes silința care-i întrece mijloacele obișnuite, care se biruie, se întrece și se uită pe sine, atunci când ajunge să apere și să ocrotească pe cineva mai slab decât dânsul sau să înfățișeze marile realități, marile ființi ale vieții, înaintea frumuseții și înălțimii cărora trebuie să ne închinăm..."

29 noiembrie 1944

(vol. „Din veacul XX", Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956)

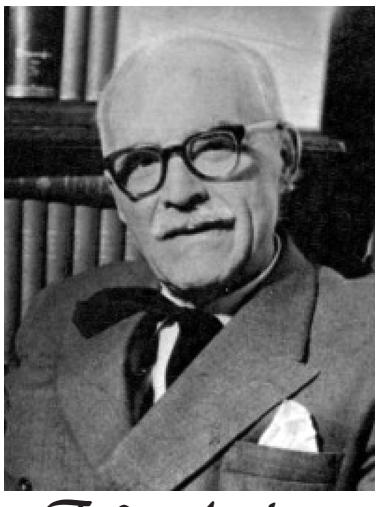

Tudor Arghezi

Visul lui Bazil

Visul cititorului meu Bazil este subiectul anodin, motivul fără nici o importanță, cauza plată, mizeria intelectuală.

Bazil e un jurist, și, prin vecinătatea cărților din bibliotecă, oleacă și literat. E o vecinătate de confuzii variate, ca și la condeiul cu care semnezi, din aceeași călimară, cu aceeași cerneală, un rechizitoriu, o poliță sau o poemă, și toate acestea nu merg uneori fără o ușoară încurcătură, judecând literatul și cântând judecătorul. Era cunoscut în București de-acum vreo douăzeci de ani un foarte inteligent și simpatic cavaler care avea în dulapul familiei un rând de haine preoțești. Te întâlneai câteodată cu el, după miezul nopții, pe bulevard, popă ciudat cu mustățile lungi, întoarse până la urechi, și cântând pe unul din glasuri condace și tropare personale și cupletele revistelor popularizate.

Idealul lui Bazil e subiectul fără obiect și reducerea meșteșugului de scriitor la o imperceptibilă zvâcneală fără mișcare. El vrea să scoată pana din orice actualitate și să n-aibă cititorul impresia proastă că trăiește în zilele lui proprii. În dragoste să fie cântată Cleopatra, și necazul satiricului, de pildă, să izbucnească la vreo nouă sute șase înainte de era vulgară, creștină. Totul să ia un aer istoric și să nu te dumirești prea limpede dacă trăiești în Fenicia sau Indochina.

Adevăratul meșteșug literar, zice Bazil, este să scrii și să nu spui absolut nimic. Condeiele să umble, tipografiile să tragă, librăriile și chioșcurile zilnic să se umple cu hârtie tipărită, dat fiind că înainte de orice principiu trebuie să facem față obligațiilor culturale, care consistă în a repeta neîntrerupt alfabetul înainte și de-a-ndăratele, de la mijloc în sus, de la mijloc în jos, de la sfert încoace și dintr-acoace într-acolo, grupând vocalele cu toate consoanele, dublându-le și întreindu-le pe acestea, tipărind virgule, paranteze și diftongi. Ceva ce-i place afară din cale lui Bazil e tabla lui Pitagora, care nu prezintă nici un inconvenient, și el ar retipări în sute de mii de exemplare, cotidian, tabloul verbelor *avoir*, care în traducere bună înseamnă a nu avea nimic, și *être*, adică a nu fi deloc, niciodată și nicidecum: a fi nefiind. Adăugând mersul căilor ferate, traseul autobuzelor și tramvaielor, cota prețurilor și tarifele, se poate face, pe lângă o literatură bună și utilă, și o presa zilnică admirabilă.

Fără îndoială, ideile lui Bazil au în ele ceva, și ar trebui experimentate. În definitiv, mutarea lucrurilor din rosturile lor înghețate aduce o circulație nouă și aer. În ce mă privește, Cocò, sunt adeseori intrigat de năravul uzanțelor și al rutinii, îndătinate într-o monotonie iritantă. N-am înțeles, de pildă, stupiditatea dogarului, care de mii de ani construiește butoaiele din doage, când ar putea să le sfredelească dintr-o bucată. Principiile domnului Bazil sunt de natura asta: Să scrii, fără să gândești, și, dacă se poate, fără să scrii. Să dai din cap, legănat în două sensuri, ca să dovedești că funcționează, și, dacă ți se urăște, să țipi dintr-o trâmbiță de mucava, să bați toba pe geam, să recitezi și să numeri până la o mie.

(vol. „Răzlețe", Editura pentru Literatură, 1965)

a eseului literar (I)

Calinic Argeșeanu

Gândirea lui Cioran

Când dorești să „califici" personalitatea unui om va trebui să „umbli" la gândirea lui, dacă nu cumva și-a lăsat în scris „amprentele" sale inconfundabile.

Ca să fii mai sigur, trebuie să-l asculți ce spune despre om, în mod cu totul deosebit.

Când ne gândim la Cioran, el spune despre om că: „a fost ratat neîndoielnic, dar magistral ratat. El este extraordinar în mediocritatea sa, prestigios chiar și atunci când este abominabil. Pe măsură ce reflectăm asupra lui înțelegem totuși că marele Creator „a suferit în inima-i" după ce l-a creat".

Dumnezeu îl creează continuu pe om și „suferă" la nesfârșit pentru fiecare dintre noi, precum suferă mamele de nerecunoștința fiilor !

(vol. „Adevăratul Cioran",
București, Editura Eikon, 2015)

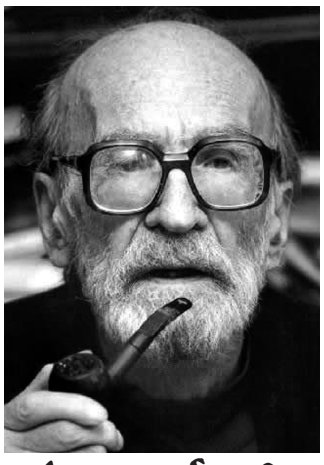

Mircea Eliade

Itinerar italian
(fragment)

1927, Aprilie

Venezia. Părăsim Triestul. Dimineață rece și senină. Drumul nu se depărtează mult timp de mare. Adriatica – ape verzi și liniștite. Plaja se găsește jos, la stânga liniei ferate. Pini marini, bruni; vile așezate pe terase, culegând soare în ferestre largi, aprins vopsite. Cărări în serpentină, pietruite, coboară spre mare. Platouri zdrențuite de stânci întunecate și prăpăstii desfrunzite, de fundul cărora, la răstimpuri, răsar pini piperniciți și trunchiuri de liane sugrumate. Marea se depărtează, stâncile se împreună, se încalecă, se sfărâmă – îndurerate de vânt și de soare. Copacii răzleți și-au adâncit rădăcinile în lutul secătuit. Pe alocuri ostroave de ierburi își așteaptă florile.

*

După două ceasuri de drum – suntem la Venezia. În vagon, se închid valize și se coboară geamantane. Pe patul meu a rămas un album cu fotografii din Miramar.

Revăd castelul lui Maximilian cu sălile goale și pereții jupuiți. Au luat tot austriecii înainte de retragere. N-au mai rămas decât tapeturile și un parter bătrân și știrb.

Miramar. Autentică melancolie și tristeți nelămurite. Literatură ?... Parcul e fără pereche. Lalele roșii, brune, sângerii lângă palmieri cu trunchiuri groase și frunzoase. Pe alei se plimbă gardieni. În jurul bazinelor cu apă, copii se cheamă cu nume dulci, stranii. Cumpărăm lalele de la un ghișeu ascuns sub chiparoși, aproape de palat. Femeia ne dă câte un bilet doveditor pentru fiecare. Putem purta astfel, fără teamă, florile. La *Bufet-Bar* plătim trei lire pentru un biscuit și un pahar cu apă. O familie de englezi ne privește disprețuitor. Un german râde. Câțiva francezi zâmbesc. Ne resemnăm. La Miramar – Adriatica e tristă și ispititoare ca o femeie. Privirile sunt înlănțuite de ape și strânse dureros. Pătrund până în fund, printre stânci sumbre și mângâie nisipul auriu și cald. La întoarcere cântăm pe vapor ca să uităm vântul – «Colea-n vale-n grădiniță». Grupurile de pe punte se arată entuziasmate. Ne mulțumesc cu zâmbete și ne ascultă vorbind.

– *Ma, donde sono ?*

– *De la Romania. Sono degli studenti rumeni...*

– *Si ?*

Epuizăm întreg repertoriul. Coborâm în port. Soarele se pleacă în mare. Roșul apusului își revarsă reflexe peste țărm. Triestul e transfigurat. S-ar spune că emoția se adâncește, se comprimă, înapoia fiecărei clădiri în piața vânătă. Puține clipe de tăcere. Fiecare gândește la Venezia, la gondole, lagune, mandoline, răsărit de lună...

Iar acum Venezia e aproape. Marea ne înconjoară din toate părțile. Valuri tulburi, galbene. Zărim cele dintâi clădiri întunecate. Vagonul nostru e cel din urmă. În gară, un grup de fete, cu un steag, ne zâmbește și ne urează bun venit. Directorul școlii normale și-a amintit că printre noi se găsește și un vechi prieten pe care nu-l mai văzuse din tinerețe. Cântăm. Fetele aplaudă și-și șoptesc impresiile. Noi suntem stânjeniți și mergem, până la hotel, strânși.

Cea dinții gondolă... O urmăresc cu ochii. Venezia, *il sogno dei nostri sogni*. Mă gîndesc cum pot locui venezienii alături de atâtea amintiri. Caut cu ochii grupul. Întâlnesc bărbați ce trec nepăsători. Hamalii așteaptă pe chei *il vaporetto* cu călători. Soare. Alerg după ceilalți. Mergem puțin, lăsăm *Il Canal Grande*, trecem pe o stradă îngustă și pietruită, ne oprim în fața lui «Albèrgo Nazionale». Grupul de veneziene așteaptă. Cele dintâi cuvinte mi le adresează un vânzător de ilustrate.

– *Una dozzina, tre lire !*

Mă desfată și îl privesc cu nesaț și zâmbesc. Poate a crezut că nu vreau să-i cumpăr și atunci scade din preț.

– *Una lira, signore, prendete !...*

(vol. „Contribuții la filosofia Renașterii",
Editura Capricorn, 1984)

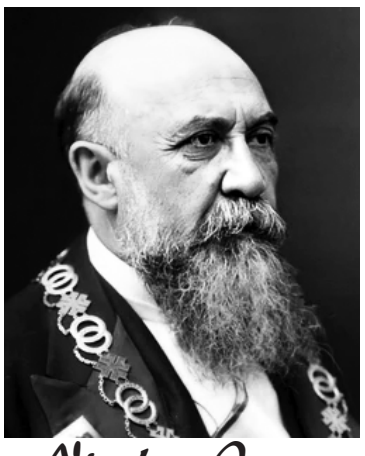

Nicolae Dorga

Nicolae Grigorescu

Una din cele mai mari și mai curate glorii ale patriei și neamului, un mare erou modest al artei, un uriaș lucrător, un intim al naturii cu care vorbea de-a dreptul fără învățător și tălmaci, un suflet românesc de o energie și lumină geniale au dispărut. Pot jubila elevii diplomați ai celebrităților apusene, dichisiții și decadenții, profesorii, tehnicienii, diletanții și teoreticienii picturii: marele Grigorescu nu mai este. Și-ți pare în împrejurări de acestea ca și cum o mână pizmașă s-ar repezi asupra mantiei de glorie și onoare a țării tale și-ar smulge, pentru a nu-l mai da niciodată înapoi, unul din cele mai curate mărgăritare ce o împodobeau.

Ce frumos bătrân, cu ochii de o strălucire minunată, de străbător diamant negru ! Ce aristocratică distincție, ca de prinț, ca de rege, în această față de fiu din popor care nu era măcar boier și care începuse ca zugrav de icoane ! Ce siguranță în mișcări, parc-ar fi fost un tânăr ! Ce cumpănire a cuvintelor, luate totdeauna într-ales ! Ce bunătate și simplicitate desăvârșită în tonul blând al glasului său care nu se va mai auzi ! Ce bucurie în a face bucuria, ce regulă munificență în a răspândi darul minunilor ce-i răsăreau de la sine supt mâna magică ! Ce însușiri rare strânse din mila lui Dumnezeu în același suflet mare de simplu genial !

Va veni o vreme când se vor scrie volume despre fapta lui care a cuprins jumătate de veac, din anii săi de încercare ca meșter, de rătăcire în apus în căutarea tehnicei nouă, până la zenitul de siguranță și măiestrie de armonioasă perfecție a artei lui, până la seninătatea de idilă a bătrâneții harnice care pe încetul jertfește contururile, formele, topește tot mai mult natura în albastrul visului, parcă ar fi coborât tot mai mult cer asupra pământului, până ce el însuși, marele singuratec, de mult fără nici o legătură cu oamenii, s-a dezlipit de pe acesta pentru a se pierde în lumina bună a aceluia pe care era mândria lui s-o descopere, s-o urmărească, s-o redea.

Se va spune însă oricând ceea ce se spunea, ieri cu mândrie, azi cu durere, despre mândria aceasta națională. Se va spune că prin voia unor puteri mai mari decât noi s-a dat în el acestei țări, acestui neam întreg, omul care să le înțeleagă în toată adâncimea frumusețea și simplicitatea, în toată castitatea și poezia lor. El a ajuns astfel cel mai mare poet prin colori al României adevărate, al vieții țărănești, al idilei păstorești milenare. Raza ce-i căzuse pe fruntea înaltă, inspirându-l pe viață, raza aceea i-a luminat până în ultima clipă de lucru, i-a luminat cu aureolă de ideal pe cei mai mulți, săraci și nevinovați ai acestei nații, cu cari, toți, s-a simțit una și al căror măreț înălțător prin artă a fost.

Nu e nevoie să-ți dorim, bătrâne, ca țărâna să-ți fie ușoară. Cui altuia i-ar putea fi mai dulce decât ție, care ai fost prietenul cel mai călduros al acestei țărâne, cu toate florile ei, cu toată podoaba ei, cu toată viața ce s-a desfășurat pe dânsa ? Pe cine l-ar putea ea înveli mai cu iubire, pe cine l-ar cuprinde mai cald în brațe de mamă, pe cine l-ar feri mai cu îngrijire de tot zvonul și vălmășagul zădarnic al celor ce aleargă de-asupra, pentru binele și triumful micii lui ființe ?

Pe malul înflorit al Prahovei, în fața zărilor largi, supt cerul curat al verii, care a fost bucuria ta, în revărsarea de lumină a soarelui, care-ți sărută veșnic pânzele, dormi, poete alb, dar fără bătrânețe, dormi, muncitor neodihnit, dar fără oboseală. Nu-ți trebuie fier și bronz, lux și mândrie, lucruri ale oamenilor, tu care te afli împreună cu zeii câmpului și pădurii, tu care te-ai dus cu sufletul între geniile idilei românești. Crucea însă, să fie, crucea datinii pe movilă, și numele tău singur pe dânsa face cât toate strălucirile gloriilor false laolaltă.

În sufletele noastre ai lăsat însă o icoană pe care nimeni nu ne-o poate lua înapoi, și ea va fi o parte scumpă din comoara pe care n-o arătăm nimănui, dar din care hrănim zilnic munca noastră pentru scopuri care au fost și ale tale, pentru ideale cu gândul la care ți s-au închis pleoapele asupra dumnezeieștii lumini a ochilor veșnic tineri !

29 iulie 1907

(vol. „Oameni cari au fost", Editura Militară, 1975)

Publicistica marilor scriitori români: ZAHARIA STANCU

(5 octombrie 1902, Salcia, Teleorman - 5 decembrie 1974, București)

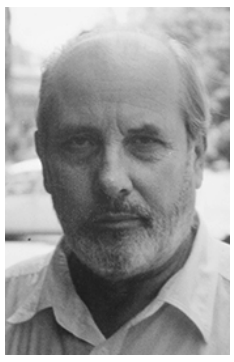

Ion Haineș

Poet, prozator și ziarist. Studii de literatură și filosofie la Universitatea din București.

După ce a luat diploma de licență (1933), a condus sau a colaborat la reviste precum "Azi", "Lumea românească", "Revista română", "Gândirea". Editează revista "Azi" (1932-1940), ziarul "Credința" (1934) și "Lumea românească" (1937-1939). În 1940, conduce "Revista română".

Director al Teatrului Național din București (1946-1952, 1958-1969).

Președinte al Uniunii Scriitorilor (1947, 1966) și al Societății Scriitorilor Democrați din România (din 1948). Membru titular al Academiei din RPR (1965) ,deputat în Marea Adunare Națională (1948-1956).

Laureat al Premiului Herder (1971). Opera literară este bogată și diversă.

Publicistica interbelică a lui Zaharia Stancu, tipărită în seria *Scrieri*, 3 (*Sarea e dulce*, 1973) și vol. 4 (*Cefe de taur*, 1973), Marian Popa afirmă căZaharia Stancu se manifestă cu o violență pătimașă, atacând filonul social, politic și moral, dezvăluind corupția și afacerismul, dar și mizeria și promiscuitatea claselor de jos. Principalele personaje sunt politicienii vremii, dar și unii gazetari.

Nici viața universitară nu e ferită de vitriol.

Pamfletele politice ale lui Zaharia Stancu indică o situație politică anormală, degradată, în care animalele înlocuiesc oamenii. Persoane cu funcții politice se gudură, intră în călduri. Câinii iau locul oamenilor: „Creștem câini și-i expunem în expoziții, asta pe când Bucureștiul e plin de copii flămânzi, goi și cu râie" (*Câini și oameni*).

Într-un *Cuvânt înainte* la o culegere de poezii, Zaharia Stancu face mărturisiri importante în legătură cu publicistica sa interbelică:

„Aproape întreaga mea publicistică din anii dintre cele două războaie mondiale a fost o publicistică protestatară. Am combătut fascismul intern și extern, dictaturile regale și dictaturile militaro-fasciste. Mi-am făcut nu puțini dușmani. Sunt unii care mă urăsc încă pentru articole scrise în treizeci-patruzeci de ani în urmă. Poezia mea nu are decât puține accente politice. Publicistica mea însă este, o repet, aproape în întregime o publicistică politică, așezată temeinic pe pozițiile de luptă ale celor săraci, ale clasei muncitoare, pe pozițiile de luptă ale antifascismului".

Într-un articol din 1970, scriitorul consideră firească participarea creatorului la viața cetății prin intermediul publicisticii. El dă exemple celebre de scriitori care au fost și ziariști: „Cercetarea atentă a istoriei presei românești ne arată clar că în trecutul mai depărtat sau mai apropiat nu au trăit scriitori de seamă care să nu fi fost și excelenți ziariști. Întemeierea presei românești se datorează scriitorilor: lui Ion Heliade Rădulescu, la București și lui Gh. Asachi, la Iași. Mulți ani Eminescu a scris zilnic unul sau mai multe articole la Timpul. La vremea lor, Macedonski, Vlahuță, Gala Galaction, Ion Vinea, Dem Theodorescu, Cezar Petrescu, Gib I. Mihăescu, Camil Petrescu, Adrian Maniu, Al. Sahia, N. D. Cocea și încă mulți alții s-au făcut cunoscuți nu numai ca scriitori, ci și ca ziariști... Nu cunoaștem evenimente importante în istoria țării la care scriitorii să nu fi luat poziție prin mijlocirea presei".

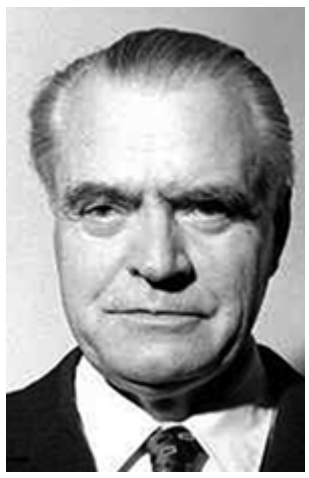

Este și tema cărții noastre.

Într-un „Cuvânt înainte" la volumul *Scrieri 3* (*Sarea e dulce*), autorul mărturisește: „Încă din tinerețe, am fost tentat de publicistică și trebuie să mărturisesc că și astăzi încă sunt tentat de această îndeletnicire. Mi-am închinat o bună parte din viață presei, pentru a propaga credința în dreptate și omenie, spre folosul poporului nostru. A scrie zilnic în presă susținând dreptatea, adevărul și libertatea, a scrie zilnic în presă combătând răul și urâtul, vechiul și desuetul, înseamnă a sluji cele mai nobile țeluri ale omenirii".

„Atât înainte cât și după ultimul război am fost partizanul unei publicistici militante și am practicat, fără nicio ezitare, o publicistică militantă".

Gazetar militant, Zaharia Stancu apără drepturile muncitorilor de la C.F.R., care acuză conducerea căilor ferate de abuzuri, de nerespectarea legilor în vigoare. Guvernele se tot schimbă, dar promisiunile rămân aceleași.

„În vreme ce muncitorimea din slujba căilor ferate se zbate, neauzită, în sărăcie, în anumite instituții de stat, marii cumularzi, izolați în birouri capitonate cu mătase, lâncezesc de puturoșenie și somn. Sunt ministere în care, când ai pătruns, ai impresia că te afli într-un harem cu cadâne chipeșe și focoase".

Un pamflet se cheamă *Parlamentarismul și șantajul politic*. Gazetarul e necruțător: „Parlamentul e făcut numai pentru a da prilej domnului deputat Dobitocescu să mugească spre banca ministerială pe care doarme zilnic, somn lin, ministrul. La noi puterea se câștigă prin șantaj. Parlamentul românesc de azi e o farsă".

Parada de 10 mai i se pare un spectacol penibil: „Mâine vor fâlfâi, mândre și frumos colorate, steaguri. Vor defila pretutindeni, cu muzici în frunte, trupe din vreme instruite să bată talpa de caldarâm. Vor fi arătate mulțimii gură-cască veșmintele cu fireturi, de sărbătoare. Se vor ține și discursuri, în care vorba umflată, cu sunet fals, va fi de rigoare".

În altă parte, gazetarul o spune direct, fără menajamente: „E vremea gunoaielor politice. E vremea politicii deșănțate. Viteii sunt frumoși pe pajiște când pasc. Vom fi de acord cu ardelenii când vom spune că viteii nu au ce căuta în politică" (*Viteii în politică*).

Cel care a suportat permanent rigorile cruzimii afirmă ironic: „Iubesc cenzura": „Îmi sunt dragi creioanele roșii cu care cei mai deștepți băieți din presă, intrați în serviciul cenzurii, înseamnă pasajele subversive din scrisul meu" (...) „Nu-mi trebuie nicio libertate. nu mi-e destul că respir fără control și că nu mi-e interzis să fluier, seara, în odaia mea, când mă apucă plictisul ?... Voi cere de asemeni guvernului să-mi taie mâna dreaptă. Deocamdată. Pe urmă, dacă mă voi simți prost, voi cere să-mi taie și mâna stângă. Iubesc cenzura".

În volumul 4 al ediției de *Scrieri 4* (*Cefe de taur*), gazetarul se arată îngrijorat de lipsa de pregătire intelectuală a tinerilor. „Nicio pasiune pentru literatură, pentru științe, pentru arte". „Ne îndreptăm spre o domnie a cefelor de taur și a chipurilor bucălate".

Din douăzeci de tineri niciunul nu vizitase o expoziție de pictură, niciunul nu intrase într-o sală de concerte.

În schimb, fiecare știa pe de rost palmaresul unor echipe de fotbal, al unor sportivi, știa din gazetele sportive cumpărate zilnic.

„Artiștii, scriitorii, savanții nu s-au recrutat niciodată dintre tinerii cu cefe de taur, ci dintre ceilalți, cei care au întârziat ore lungi de noapte cu ochii pe paginile unui text, cu mintea încordată pentru dezlegarea unei probleme, pentru descoperirea unui adevăr" (*Domnia cefelor de taur*).

Publicistica lui Zaharia Stancu este diversă și bogată. Ea cuprinde referirile la politica internă și politica externă, la abuzurile politicienilor, la parlament, la învățământ, la cultură și literatură, la viața teatrală, la arta plastică, la educație, la situația țărănimii și a muncitorilor.

Cine citește publicistica lui Zaharia Stancu își face o imagine completă și exactă despre aria de cuprindere tematică și forța cuvântului acestui publicist dăruit, implicat cu toată ființa sa în problemele grave ale contemporaneității.

Cărți primite la redacție

Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române,* Dicționar, 2 vol., Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Academiei Române, București, 2023

C. Stere, *Discursuri parlamentare și alte câteva alocuțiuni politice,* Editura Academiei Române, București, 2023

Gottfried Wilhelm Leibniz, *Opere. Noi eseuri asupra intelectului uman,* Editura Academiei Române, București, 2023

Eugen Coșeriu, *Principalele probleme ale limbii române,* Editura Academiei Române, București, 2023

Oana-Lucia Dimitriu, *Ilustrația cărții românești vechi din secolul al XVIII-lea în colecțiile Bibliotecii Academiei Române,* (vol. I: Țara Românească; vol. II: Moldova și Transilvania; vol. III: Centre tipografice externe), Editura Academiei Române, București, 2023

Ion Bunescu, *Chemarea lui Darie. Antologia Zaharia Stancu*, Editura Pim, Iași, 2023

Vali Nițu, *Elegie cu chip de scorpion*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2020

Vali Nițu, *Metafore din palma cerului*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2019

Emil Lungeanu, *Colecția de vară*, versuri, Editura Kafka, București, 2023

Emil Lungeanu, *Colecția de toamnă*, versuri, Editura Kafka, București, 2023

Emil Lungeanu, *Zorii zilei*, versuri, Editura Neuma, Apahida, 2023

Emil Lungeanu, *Explozii solare*, versuri, Editura Kafka, București, 2022

Alexandru Surdu, *Dragobete sau „Banchetul" iubirii la români*, Editura Pim, Iași, 2023

Elisabeta Iosif, *Georgia, ultima prințesă*, roman, Editura Betta, 2023

Teo Cabel, *Copacul cu șarpe. Din amintirile lui Sancho Panza*, antologie lirică, Editura Neuma, Apahida, 2023

Dorin David, *Mircea Eliade. La marginea labirintului. Corespondența între opera științifică și proza fantastică*, Editura Eikon, 2015

Mihaela Diana Lupșan, *Portretul lui Mircea Eliade în scrierile publicistice*, Editura Eikon, 2022

Colectiv, *Izvoarele Răscoalei lui Horea*, vol. VI, Editura Academiei Române, București, 2023

Irinel Popescu (coordonator), *O întâlnire astrală: Dimitrie Gerota – Constantin Brâncuși. Povestea ecorșeului*, Editura Academiei Române, București, 2023

Domnița Neaga, *Sufletul cuvântului*, cronici literare, Editura Aius, Craiova, 2022

Ilie Neacșu, *I-am cunoscut*, Editura Detectiv literar, București, 2023

Ilie Neacșu, *Povești cu rimă*, Editura Detectiv literar, București, 2023

Ion Dulugeac, *Zaraza*, Editura Romhelion, Mogoșoaia, 2020

Cornel Ungureanu, *Geografia literară a României*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 2023

Mihaela Albu, *Corespondență în era Internetului*, Editura Eikon, 2022

Basil Munteanu, *Panorama literaturii române* (traducere de Vlad Alexandrescu, prefață de Mihaela Albu), Editura Aius, Craiova, 2023

Valeriu Matei, *Anatomia realului*, Tipo Moldova, Iași, 2021

Valeriu Matei, *Îmbrăcarea în trup*, Editura Academiei Române, București, 2024

Ovidiu V. Țuțuianu, *Repere muzicale*, Rawex Coms, București, 2023

Octav Lica, *Anatomia unei clipe*, Editura Kafka, București, 2022

Geo Călugăru, *Ion I. Brătianu – Din stejar, stejar răsare*, Editura Fundației Culturale „Ion I. Brătianu", București, 2024

Zhivka Baltadzhieva

ZHIVKA BALTADZHIEVA este poetă, eseistă, traducătoare, cercetător, „Doctora Cum Laude" în filologie slavă și lingvistică indo-europeană. Născută la Sofia, Bulgaria, la 23 septembrie 1947.

Copilăria, pe care a petrecut-o în orașul de provincie Sliven, nu a fost cruțată de acea perioadă teribilă postbelică în care Stalin și-a dictat legea tragică și sângeroasă popoarelor care erau supuse influenței Uniunii Sovietice. A trăit acea teroare în propria familie și a crescut cu durere și neputință teribilă în fața despărțirii de tatăl ei, judecat de așa-numitul Tribunal Popular, închis și internat succesiv în lagăre de muncă forțată. Imaginația, cărțile, arta, muzica, erau adăpostul, mașina timpului ei, libertatea, felul său de a fi. De mai bine de trei decenii își scrie poeziile bilingv, în bulgară și spaniolă. A scris următoarele cărți de poezie: "În lipsa de limbă", "Baladă", "Febră", "La capătul pădurii verzi", "GenES", "Ovidiu se uită la Dunăre", "Evadarea către real", "Soare", "Niciodată", "Mitologii apatride", "Lumina zilei", "Plex solar." Poeziile sale au fost traduse în peste treizeci de limbi și incluse în importante antologii de poezie bulgară actuală și poezie universală contemporană, publicate în Europa, Statele Unite, Asia și America Latină. De asemenea, scrie eseuri, articole de cercetare și scenarii de film documentar. Unele dintre textele sale fac parte din ediții monografice precum "N. V. Gogol 200 de ani mai târziu", "Cervantes în țările slave", "Limbile și culturile țărilor de extindere a Uniunii Europene", "Spania și lumea slavă."A tradus în spaniolă lucrări ale marilor reprezentanți ai literaturi bulgare precum: Hristo Botev "Poesía", Blaga Dimitrova "Spații", Anton Donchev "Cavalerul misterios al Cărții Sfinte", Petko Slaveikov "Izvorul fetei cu picioarele albe", Nikolay Kantchev "29 de poezii".

A scris articole despre cel puțin alți patruzeci poeți bulgari publicate în diferite reviste. A tradus în bulgară lucrări de Federico García Lorca, Miguel Hernández, Francisco de Quevedo, San Juan de la Cruz și unii dintre actualii poeți spanioli, mexicani, cubanezi, chilieni. În 2014, Fondul Poetic Internațional i-a acordat distincția "Poeții ai altor lumi" în semn de recunoaștere a excelenței operei sale poetice. "Chinese Poetry International" i-a acordat premiul pentru cel mai bun poet internațional 2012, iar în 2018 al 2-lea premiu european de poezie, "Clemente Rebora." În Bulgaria a fost distinsă cu Premiile Naționale de Poezie: "(Limba maternă", "Alexandar Vutimsky", "Sliven, în prima carte de poezii", și "Dimcho Debelianov". A primit de două ori "Premiul Național pentru Traducere."

Ulise

Pe plaja din Itaca
m-au adus adormit,
un trup inert doar.

La început
nu m-au recunoscut
ș-apoi nimeni nu m-a întrebat
nimic.
Am ucis pretendenții.

Și în plus
nu mai trebuie să navighez.

Nu trebuie să inventez.
Nu trebuie să mă inventez.
Nu trebuie să fiu altcineva.
Nu trebuie să fiu.

Nici măcar eu
nu mai visez la Odiseu.

Evadarea mea
către real
s-a împlinit.

A fi sau a fi ?

Aceasta este întrebarea.

O ființă amorțită, convertită în cuțit pentru
a se răni pe ea însăși,
renunțarea de a mai striga iubire.
A fi sau a fi.

Nici refugiu,

nici pământ sacru.

Orizontul dispariției.

Dar în spatele lui lumi noi sau o nouă

robie ?

Ovidiu privește Dunărea

Apa tulbure curge lent
spre Marea Neagră, spre Pont. Mai e puțin.
Câmpia de pe ambele părți este o piersică
despicată
iar versantul râului
pare a fi sămânța, coasta devenirii, lanțetă rece.
Totul este formă, totul inform

și neiertător.

Există un câmp

Un câmp
în care va trebui să pătrund negreșit.

Un câmp fără sunet. Pulsând în adânc,
în profunzimea fără abisuri.

Un spațiu deschis, o rană
înrădăcinată ca un copac. În creștere.
Pe ramurile binomului magie - realitate
păsările gregare ale mnemotehnicii se odihnesc
omise.

Mute confidențe străbat
teribilul și indelebilul.

Divina comedie

Din ce în ce mai conectați, mișunând printre propriile noastre răni
și printre cele pe care le cauzăm noi.

Din ce în ce mai conectați și mai
îndârjiți să nu ne atingă nimeni,
nici măcar cu privirea.

Din ce în ce mai conectați, mai
către furnici. Către ce săpăm în universul plat ?

Invizibili
și (poate ?) inexistenți multimilioane de pierduți.

La oraș ?
La sat ?
În ceruri ?

Infern ?

Nu mă regăsesc în mine însămi.

Orfeu

Mi-o dau înapoi pe Euridice, dar nu voi putea să-i văd umbra.

Mi-o dau înapoi pe Euridice, dar fără amintirea
iubirii care coboară în infern.

Mi-o dau înapoi pe Euridice
dar fără dus-întors
spre ce loc ? și către cine ?
Cum să mă regăsesc ?

Sunt eu lira pe care o smulg cu dinții și unghiile
bacantele ?

Fără amintiri nu văd lumina
despre care mi-au vorbit zeii Tartarului și
fulgerului - sortilegiile
scriiturii.

Mi-o dau înapoi pe Euridice.
Dar în ce direcție mă urmează pașii ei ?

Am coborât în adânc de mine-însumi și
m-au alungat.
Fără umbră.

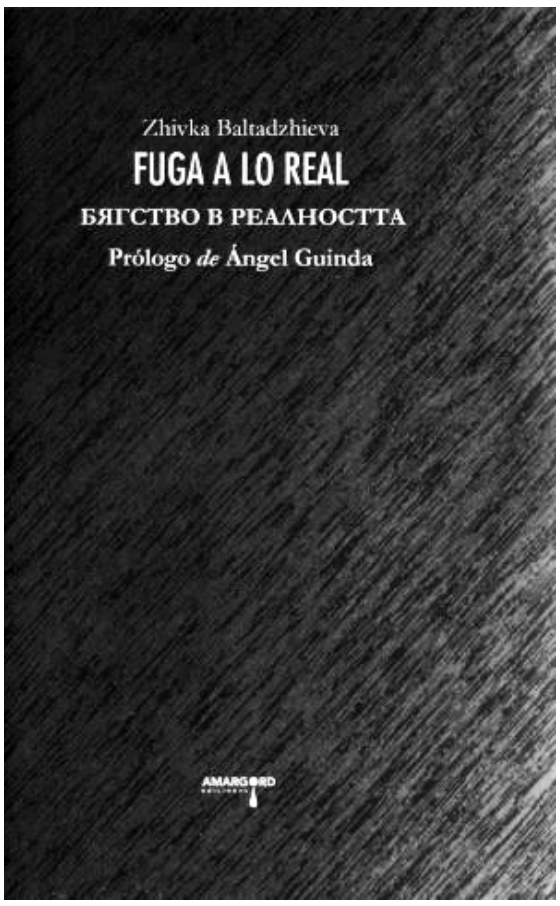

Selecție de poeme din volumul "Evadarea către real" a poetei de origine bulgară, Zhivka Baltadzhieva, publicat la editura Ediciones Amargord, cu titlul „Fuga a lo real", Madrid, 2012.

Traducere din limba spaniolă de
Diana-Nicoleta Cofșinski

Viața în fișe de roman

Ceasul

Vasile Szolga

Fusese ceasornicar toată viața. Acum însă era un biet pensionar care nu prea avea ce face, mai ales de când apăruseră ceasurile electronice.

Într-o astfel de duminică se plimba agale printre rândurile de tot felul de lucruri așezate pe ziare, sau chiar direct pe cimentul platformei unde se ținea târgul de vechituri. Deodată, pe un carton, printre alte mărunțișuri, zări un ceas. Era un ceas vechi cu cadranul de porțelan, nu cu cadran de hârtie ca la ceasurile deșteptătoare, iar carcasa era din alamă, acum coclită de trecerea timpului.

Pentru că bătrâna ceru o sumă modestă, de parcă voia să scape de acel obiect, și pentru că taman luase, de câteva zile, pensia, își făcu socoteala că va putea să-și permită acea cheltuială și cumpără ceasul.

Ajuns acasă așeză ceasul pe masă și, după ce își căută sculele care îi trebuiră, îl desfăcu. Întradevăr era un ceas vechi, plin de praf, și pe deasupra cu rotițe destul de tocite și bineînțeles cu arcul rupt. Îi luă câteva zile până reuși să-l pună cât de cât la punct și să-i lustruiască carcasa astfel că după ce îl montă la loc, arăta ca nou și, voi să-l încerce. Își scoase ochelarii, de la o vreme și vederea îl cam lăsase, iar mâna, deși încă sigură, începu totuși să-i tremure. Puse ceasul pe masă și întoarse arcul cu cheița care semăna cu un cap de pasăre. Ceasul începu să ticăie dar, parcă în mod ciudat, în loc de tic-tac se auzea parcă un tac-tic. Însă rămase mut de uimire: secundarul în loc să se miște cum se mișcă orice secundar începu să se miște invers. Privii îndelung ceasul și după un timp se apucă să-l desfacă din nou: „Probabil că am montat eu greșit vre-o rotiță” gândi, deși în lunga-i carieră nu i se mai întâmplase așa ceva. Verifică pozițiile tuturor roților dințate, tuturor șuruburilor, scoase până și limbile frumoase și le montă din nou. După ce montă ceasul la loc, unse din nou tot mecanismul și, îi dădu drumul, dar, mare îi fu mirarea: ceasul se încăpățână se meargă invers. Necăjit că nu reușise să-i dea de capăt și pentru că era destul de târziu lăsă ceasul pe masă și se duse la culcare, gândind că a doua zi, va încerca să remedieze defecțiunea acelui ceas.

Dormi buștean, probabil de oboseala efortului și concentrării pentru munca migăloasă la care îl supuse ceasul și se trezi când deja soarele era deja sus pe cer. Se întinse și constată că era mai viguros decât în alte dimineți, Când se dădu jos din pat nici picioarele nu-l mai supărau ca înainte, reumatismul parcă nu-l mai supăra. Se duse la baie și din oglindă îl privea chipul lui dar, și aici, parcă, nu mai avea ridurile pe care le știa. Plin de elan plecă să-și facă plimbarea de fiecare zi și să-și facă cele câteva cumpărături și se simțea parcă întinerit. Când ieși pe palier, vecina Vasilica, o femeie mai tânără decât el, se uită lung la el și spuse: „Dar unde mergi așa vioi, te pomenești că ai vreo întâlnire ?” și râse cu un râs care se reverberă pe toată casa scării.

El însă se simțea bine, de mult nu mai avusese o zi atât de bună. „Probabil de la cafeaua pe care am băut-o de dimineață” se gândi, și plecă la treburile lui fără să răspundă remarcii Vasilicăi.

A doua zi dimineață aproape că sări din pat sprinten, iar din oglinda de la baie îl privea figura lui întinerită cu câțiva ani buni, până și părul i se închise la culoare. Mersul era sigur, nu avea nevoie de ochelari, iar mâna sigură nu mai arăta ca a unui bătrân ce se apropia de 90 de ani. Se așeză pe marginea patului, își luă capul în mâini și începu să gândească. Ceva se întâmpla cu el, dar nu-și dădea seama ce anume. Deodată privirea îi căzu pe ceasul de pe colțul mesei. Atunci un gând nebunesc îi trecu prin minte. Da ! Asta trebuia să fie. Ceausul dădea timpul înapoi și odată cu ceasul el întinerea. Se îndreptă împletricindu-se spre masă și apucă ceasul. Dar din neatenție acesta îi alunecă din mână, căzu și cadranul, frumosul cadran de porțelan se sparse în bucăți, iar limbile și rotițele din el se împrăștiară pe jos.

Se trânti la pământ și culese toate bucățile cadranului, rotițele și șuruburile care se împrăștiară prin cameră. Cu înfrigurare le așeză pe masă și încercă să remonteze ceasul. Se chinui zile și uneori rămânea și noaptea să lipească și să monteze ceasul, dar acesta se încăpățâna să nu mai ticăie, să nu mai meargă.

Într-o dimineață, dat fiind faptul că nu-l mai văzuse de câteva zile ieșind din casă și nici nu mai răspundea la ușă, vecina, chemă pompierii și salvarea și intrară în casă. Îl găsiră gârbovit, așezat la masa, pe care, răspândite, se găseau bucățile unui cadran, rotițele și șuruburile unui ceas vechi. El murmura un singur cuvât: „Ceasul”. Îl duseră la spital, findcă era foarte slăbit. Aici zăcu câteva zile timp în care tot repeta un cuvânt: „Ceasul”. După o săptămână muri de epuizare.

Vecina Vasilica, în lipsa și așteptarea unor moștenitori, după ce-l înmormântă creștinește, făcu curățenie în mica garsonieră și strânse cioburile, șuruburile, și rotițele ce se aflau pe masă într-o cutie pe care, apoi o duse la ghena de gunoi.

O cuceritoare invenție

Firiță Carp

Scriu rândurile acestea sub semnul unui sentiment în interiorul căruia locuiesc de câteva luni. Mai exact, de când am urmărit un scurt interviu la TeleMoldova Plus luat de teleastul Petru Frăsilă, patron al amintitei televiziuni, unui concetățean de-al nostru trăitor în Londra de peste două decenii. Entuziast, pronunțând cuvintele cu un ușor accent al locuitorilor plaiului natal eminescian, interlocutorul venit din Anglia, special pentru a participa la o gală bucureșteană a românilor de succes de pretutindeni, manifesta o siguranță de sine remarcabilă și limpezime în expunerea ideilor. Mi-ar fi plăcut să-i fiu în preajmă. Întreaga sa atitudine dezvăluia o persoană puternică, pozitivă, receptivă, gata să pună umărul la urnirea lucrurilor care dau consistență și sporesc frumusețea vieții noastre. Ascultându-l, mi-am zis: iată un om cu care poți împlini orice proiect, oricât de îndrăzneț ar fi !

Nu a trecut mult timp și aveam să-l întâlnesc, în carne și oase cum se zice, la Iași. S-a întâmplat în 07 decembrie 2023, în timpul primei ediții a Colocviilor TeleMoldova Plus MUNDUS ET NOS, numărându-se printre inspiratorii ei, după cum aveam să aflu. Clipele acelea nu pot fi uitate, în tumultul lor, atunci și acolo, a urcat pentru prima dată în sufletul meu, direct de pe scena sărbătorească a evenimentului ieșean, copilul său de suflet, ASKRO TV Londra.

Atunci, pentru prima dată mi s-a părut că numele managerului general al acestei televiziuni are rezonanța acordurilor unei muzici mobilizatoare: George DARABAN !

Un descătușător de energii latente !

Un temerar, pentru care nu există impediment să-i zădărnicească înfăptuirea vreunui vis !

Atunci s-au pus bazele unui parteneriat promițător, TeleMoldova Plus Iași, cu ASKRO TV Londra, o punte pentru afirmarea și mai puternică a românismului în lume.

Au urmat emisiuni duplex, preluări reciproce de programe de interes comun. Și a urmat, în cadrul acestui parteneriat, privilegiu deosebit pentru mine, invitația adresată Editurii Detectiv Literar de a lansa la Londra cartea LIBERTATEA DE A FI a teleastului Petru Frăsilă. Lansarea s-a desfășurat în cadrul unui eveniment mai amplu, televizat, transmis în direct în România și Anglia. Este greu de redat în cuvinte puține amploarea lui, reverberațiile i se vor resimți în timp. Și vor produce încă multă vreme ecouri.

George DARABAN ne-a fost gazdă. Ne-a învăluit mereu în căldura sufletului său aparte și în nelipsitu-i zâmbet. În zilele în care am fost împreună, am avut o revelație. George DARABAN este etalonul uneia dintre cele mai eficiente investiții românești pe mapamond: românism în stare pură ! Este investiția de ale cărei câștiguri nu beneficiem doar noi, ci, la fel de mult, comunitățile în care conaționali de-ai noștri au ales să trăiască.

Tusarnitut, sau Muzica din Ținutul Frigului

Marian Nencescu

Surprinzător, dar nu lipsit de semnificație, una dintre cele mai coerente și mai interesante contribuții românești la teoria culturii, „Spațiul mioritic” (ed. I-a, București, Cartea Românească, 1936, ed. anastatică, Tg. Mureș, Ardealul, 2010), lucrare ce i-a adus lui Lucian Blaga nu doar aprecierea că prin încercările sale revelatoare a impus o nouă viziune stilistică asupra culturii românești, dar și multe ponoase, sociale și personale, se deschide cu o amplă pledoarie privind asocierea muzicii cu cadrul natural („orizontul spațial”) în care trăiește „sufletul care vorbește despre sine”, respectiv creatorul nativ al muzicii. Concret, înainte de a fi o artă a succesiunii sunetelor, muzica vibrează pe liniile de forță ale sufletului omenesc, tot așa cum „după zborul păsării ghicești lărgimea spațiului pe care ea îl simte în preajmă”. De aceea, poate că mai mult decât orice altă artă, muzica ne deschide „poarta fermecată” spre „orizontul spațial”, cum îl numea Blaga, respectiv spre spațiul natural de viață al fiecărui om, reușind să ne releve, cu mijloace ce par de-a dreptul improprii, spre ce „orizonturi” secrete ne poartă sufletul nostru. De la individ, la individ, și de la neam, la neam, în funcție de locul unde se naște, muzica are semnificații diferite. Ceea ce leagă, însă, o „Cantată” de Bach (literar: cântare, compoziție vocală cu acompaniament muzical, dusă la perfecțiune de J. S. Bach, care a compus în jur de 200 de Cantate, cu un pronunțat caracter dramatic), de un cântec popular rusesc, sau de o melodie născută din „melancolia fierbinte a cărnii”, în pampasurile sud-americane, ori de un iodler elvețian, de o doină românească, și, de ce nu ?, de melodiile rimate și guturale ale inuiților de la Polul Nord, nu ține neapărat de formă, cât de „orizontul sufletesc” ce le-a dat naștere.

De aceea, doina nostră se asociază cu plaiul („Un orizont înalt și deschis, ne asigură Blaga, ce se scurge molcom la vale”), iodlerul ne duce cu gândul la cataractele alpine din care izvorăște suntetul, „vânjos și teluric ca stânca, și pur ca ghețarii”, cântecul rusesc e străbătut de „o rumoare a deznădejdii”, iar Cantata lui Bach transmite „fiorul infinitului, în toate dimensiunile sale alcătuitoare”. Generalizînd, cântecul, și cu deosebire cel „autentic”, nativ, interpretat la orgă, acordeon, la fluier, sau doar cu vocea umană, ne deschide calea spre suflet, căci el sintetizează, în structura sa secretă, sentimentul articulat al „orizontului spațial”. În spatele oricărui sunet muzical, armonios, sau „straniu”, în funcție de obișnuințele și gusturile noastre artistice, distingem, ne atrage atenția Blaga, spațiul real și concret din care s-a întrupat vibrația vie, a creației. Cântecul ne pune în contact, chiar fără să conștientizăm acest fapt, cu plaiul, cu stepa, cu întinderile veșnice de gheață, sau cu infinitul abstract, destăinuindu-ne suișurile și coborâșurile propriului suflet, pe care nici harnicii noștri filologi, nici spornicii istorici și nici măcar iscoditorii folcloriști nu ni l-au descifrat în întregime. Și ca o completare la cele spuse de Blaga, aș mai adăuga o observație a lui Alexandru Surdu, legată de specificul muzicii tradiționale, cu trimitere la creația muzicală maramureșeană, dar cu valoare de generalizare: „Muzica populară, spunea Alexandru Surdu, a fost mii de ani cântată, nu ascultată. La fel și dansurile, erau jucate, nu admirate de departe. Relația internă dintre muzică și public e deci bivalentă (Blaga o numea chiar „contaminare”). Concluzia ? Când creatorii anonimi ai muzicii se transformă în „ascultători”, muzica „moare”, devine străină chiar celor cărora le este adresată. Ce fel de muzică e aceea pe care n-ai dreptul s-o cânți ?”(„De pe teren, pe scenă”, În: „Ordinul Cavalerilor Marmații”, Tg.Mureș, Ed. Ardealul, 2020)

Mi-am amintit de aceste observații și completări, poate prea savante în acest context, vizitând și „ascultând”, la propriu, o expoziție „stranie” aș spune, judecând după muzica insistentă, rimată și obsesivă ce răsuna non-stop din difuzoarele și monitoarele instalate strategic în fiecare ungher, deschisă anul acesta la Galeria ROM, din Toronto, un nume ce nu are nicio legătură cu „romii” noștri, de pildă. Expoziția se numea, în limba inuită, desigur, „Tasurnitut”, ceea ce, în traducere liberă, ar însemna „sunete care plac urechii”, sau mai concret Muzica din Ținutul Frigului/Music born of the cold. Locuitori ai teritoriilor situate dincolo de Cercul Polar de Nord, rispiți în patru țări și pe trei continente, Siberia, Alaska, Canada și Groenlanda, inuiții (termenul, corect politic, a fost adoptat mai ales în Canada, fiindcă înainte li se spunea tuturor eskimoși, dar s-a constat că este un cuvânt injurios, pentru că însemna „mâncători de carne crudă”) se împart în mai multe neamuri, având tradiții și limbi diferite, dar în total nu depășesc, azi, 6000 de suflete. Viața lor, derulată zilnic în cele mai extreme condiții climatice de pe glob, la temperaturi de - 40 de grade, sub un vânt usturător și o zăpadă orbitoare, este pe cât de simplă, pe atât de aspră. Tradițional, ca să se poată căsători și ca să-și întemeieze o familie, fetele trebuiau să învețe să coasă pieile de ren, iar băieții să vâneze. Una din „ocupațiile” cele mai răspândite, în zilele noastre, în comunitățile de inuiți (în special a celor din Provincia Nanavut, Canada), este însă „muzica”, „nipi”, în limba autohtonă, un fenomen sonor complex, compus din strigăte guturale, onomatopei și imitarea respirației umane, totul pe un acompaniament de tobe. Concret, melodiile, de regulă pe două voci, constau într-un „dialog” sonor, pe parcursul cărora perechile se ating și care sfârșește cu un râs sănătos. Cu totul, această armonie sonoră este, afirmă antropologii, de origine recentă, fiind împrumutată, se pare, de la coloniștii europeni, infirmând astfel opinia unui muzicolog american de la Universitatea din Yale, Gary Tomlinson, care afirma că muzica este o „bancă” a acțiunilor și a ritualurilor omenești, conservate de-a lungul generațiilor. În acest fel, natura muzicală a umanității s-a transformat într-o adevărată cultură muzicală.

Expoziția era completată și de o serie de artefacte originale, creații ale meșterilor indigeni: sculpturi de mici dimensiuni, din oase de animale, măști, tamburine, desene pe piei de animale etc, subordonate temei centrale: muzica și dansul. Totul confirma parcă afirmațiile lui Lucian Blaga, din „Spațiul mioritic”, anume că „sufletul” unui neam, indiferent pe ce „plai” spațial trăiește, iese la iveală prin cântec. Depinde însă cum îl asculți, cu ce stare și cu ce suflet.

Ion Theodorescu-Sion în polifonica sa unicitate

Dalia Bialcovski

Chiar și parcurgerea fugitivă a multiplelor variante rezultate din continua metamorfoză a semnăturii artistului - până la elipticul și străvechiul semn al *crucii ansata* sau *cheia vieții eterne* (grafiată printr-o buclă pe locul verticalei superioare) cu care plasticianul își autentifica în 1935 lucrările din ansamblul decorativ amplasat la Palatul Regal, anunță convingător, incitant, complexitatea personalității lui Ion Theodorescu-Sion. Așa cum îl intuia Victor Eftimiu pe acest rebel impunător, șaten cu ochii verzi și frunte de poet, *departe de a fi un primitiv, el rămâne un rafinat, un exponent sincer al pământului românesc, un călător în lumi legendare, un tradiționalist cult.*

Iar portretul de sugestie religioasă, asupra căruia însă pictorul își proiecta vădit propriile aspirații și trăsături în jurul vârstei de 28 de ani, între 1909-1910, remontat după o traumatizantă expediție pe meleaguri africane ca proaspăt înrolat al Legiunii străine din Franța: *Lux in Tenebris Lucet* (*Lumina strălucește în întuneric*) este una dintre cele mai îndrăznețe declarații și radiografii sufletești transpuse în culoare. O tulburătoare cruciadă a spiritului, formulată simbolic prin încrengătura ramificată invadator și înstăpânirea ei treptată sub incandescența luminoasă iradiată de figura centrală - prezență dominatoare și intransigentă, înălțată în cămașa destinului cristic, cu privirea pătrunzătoare a celui hotărât să învingă obstacole, amăgiri și îndoieli. Pictată în tușe abia înfrânate și intensități cromatice complementare, lucrarea de o cutezătoare modernitate a ieșit dintre granițele spațiului privat și se află expusă în incinta Palatului Dacia-România până la 14 mai 2023, devenind alegerea emblematică pentru afișul vastei retrospective ***Ion Theodorescu-Sion. O viață de poveste.*** Deschisă la 10 februarie a.c. se încadrează polivalentului ansamblu expozițional organizat sub umbrela *Art Safari*, alături de *Maeștrii Picturii Spaniole* din secolul al XIX-lea, accente ale artei contemporane internaționale de notorietatea premiaților *Marcel Duchamp* sau nume recunoscute ale sculpturii românești.

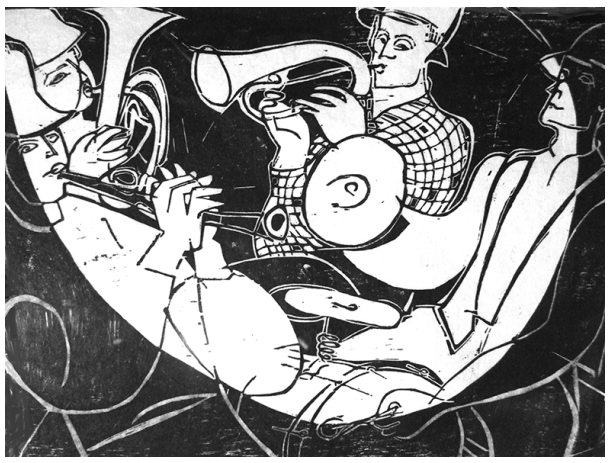

Alma Redlinger, *Orchestra gospodarilor*

După împlinirea a peste un veac de la nașterea pictorului în 2 ianuarie 1882 la Ianca, locul de refugiu al familiei cu origini transilvane și popas între Brăila și Buzău, simezele evocă perspectiva caleidoscopică a operei sale, reunind într-o inedită suită, lucrări din varii colecții muzeale și particulare. *Impresionism*, *Pointilism*, *Divizionism* sau *Realism*, vocile revoluționare ale plasticii europene, descoperite pe durata studiilor pariziene la *Académie des Beaux-Arts*, i-au suscitat fecund interesul. Puse la încercare cu aceeași dedicare absolută cu care a urmat cursurile Școlii Naționale de Arte Frumoase din București, fără încuviințarea părintească, sau a ostenit pe post de muncitor pentru a-și cizela meșteșugul în capitala artei, ori, împins de circumstanțe, a ales gestul extrem al voluntariatului militar, au fost totuși rapid abandonate în forma lor excesivă. Intelectual, împătimit al lecturilor axate pe descifrări teoretice, a înțeles limitarea de viziune a extremelor doar la planul superficial. Deși temperamentul său impulsiv și combativ nu s-a temut de exprimări categorice nici în grafica publicată de *Furnica* sau *Zavera* și *Fierul roș*, reviste pe care le și edita, nici în viață, riscând repercusiuni majore, în pictură, rod al mărturisirii din intimitatea atelierului, și-a devoalat toate coardele sensibilității urmărind exprimarea ideală, iar aceea trebuia să conțină negreșit o poetică intrinsecă. A dovedit că avea capacitatea de a se desfășura cu deplină sinceritate în mai multe direcții și registre plastice, căutându-se permanent între bornele opuse ale personalității, între necesitatea solidității, a materialității, a construcției elaborate într-o organizare unitară, și eliberarea din rigiditatea formei către fluiditatea grațioasă și ornament; între împăstarea densă și vibrații aerate sau tușe expansive; între sobrietatea cromatică și efuziuni delicate.

Alma Redlinger, *Spărgătorul de nuci, rochia albastră*

După participarea ca ofițer de artilerie, la cel de al Doilea Război Balcanic (1913) și la Primul Război Mondial (1916-1918), traversând terenul arid al Dobrogei și dezolarea omniprezentă, strălucirile paletei s-au restrâns dramatic în monocromii austere, personajele au căpătat contururi tranșante, suprafața picturală s-a structurat în geometrii. E o etapă de mare expresivitate, ce prefigurează evoluția definitorie a creației sale, preocuparea pentru descoperirea specificului național. Izvorâtă ca necesară completare spirituală a reîntregirii teritoriale, a reprezentat un obiectiv al generației. Unii l-au înțeles în sens idilic, alții mimetic sau în cele din urmă, implicit, prin evoluția firească a operei. Ion Theodorescu-Sion a încercat o sinteză a elementelor esențiale, transpunându-le în construcții ritmate urmând sensul ornamentației populare, utilizând o sinteză a costumației, paleta peisajului ars al Bărăganului, arborele ca simbol și decorativul ca pe o cheie de portativ. Pe măsura maturizării artistice, monumentalitatea personajelor a căpătat naturalețe și prea plinul, respirație; liniile și-au topit asperitățile desenând vitale sinuozități, iar în ultimă instanță, muzicalitatea a devenit subiectul compoziției.

Recognoscibil în toată diversitatea și alternanța sa stilistică, surprinzătoare în cele 14 expuneri personale, pictorul cu o imensă capacitate de muncă, implicat în jurii ale Saloanelor Oficiale, inspector general al artelor, inițiator și organizator, premiat, decorat cu *Virtutea militară*, *Coroana României* ș.a.m.d., *Ordinul Palmele Academice* din partea statului francez își merită supranumele *Leul*, dăruit de cel ce i-a și turnat chipul în bronz, Cornel Medrea.

Sculptura în piatră

File de istorie (XI)

Unelte pentru cioplitul manual al pietrei

Radu Adrian

Urmare din numărul trecut

Baștarda este o buceardă mai mare și mai grea. Are un număr redus de dinți, 5 x 5 sau 6 x 6, respectiv 25 ori 36, reliefați puternic, cu același profil piramidal. Îndeplinește funcția buceardei, cu o putere mai mare de izbire, pe suprafețele accidentate de șpițuitul cu țiul sau chiulumbul.

Scapițatorul este de lungimea unei dălți, cu corpul mai gros, ca un paralelipiped drept. Nu are tăișul profilat în V, ci una din cele două muchii mai lungi de la capătul de lucru, profilată în unghi de 80 de grade. Așezat vertical cu această muchie pe conturul unei piese desenate pe piatră, și orientat ușor pe o direcție exterioară, desprinde cu exactitate piatra, adânc, pe măsura puterii de izbire a ciocanului. Se folosește la ruperea abruptă a pragurilor aflate în afara liniei care definește forma lucrării. Se cere stăpânit bine în mână, și utilizat în poziția dălții cu care fierarul, lovind-o cu ciocanul, taie bucăți din alte metale. Este o sculă foarte prețuită care, bine călită și folosită cu atenția cuvenită, poate sluji o viață de om.

Dalta are o formă plată, pentru a fi bine stăpânită când e ținută în mână. Are lungimea oscilând între 20 și 30 de centimetri, lățimea între 2 și 3, iar grosimea de 3-5 milimetri. Se prelucrează din platband oțelit, sau din foi de arc tăiate la dimensiunile necesare. Se ascute numai înroșită în foc, prin bătaie cu ciocanul pe nicovală pe ambele părți, pentru a-i face tăișul în V. Nu se recomandă ascuțitul la polizor, pentru că i s-ar reduce într-un ritm prea repede dimensiunea, dar mai ales pentru că și-ar pierde repede starea călită a muchiei tăioase. Se folosește la curățatul suprafețelor de granulația rămasă în urma gradinei sau a buceardei, la cioplitul tacadei care stabilește muchiile unei suprafețe drepte, la bordura moloanelor, sau la ultima cizelare – nu oricând necesară – a volumelor din sculptura artistică. Au tăișul drept, perpendicular pe axul piesei, dar muncitorul are în rezerva sa și câteva cu muchia rotunjită, pentru curățatul unor profiluri curbate. De asemeni, un set de dăltițe de dimensiuni mai mici este păstrat separat pentru cioplitul literelor, pentru realizarea volumelor miniaturale ori a detaliilor mici, semnificative. Deși toate dălțile fără coadă din trusa cioplitorului se numesc dălți, dalta propriu-zisă, cea de care vorbim în momentul de față, este cel mai puțin folosită. Cu ea facem doar toaleta unei lucrări deplin împlinite. Iar în multe din situații, atât la cioplitor cât și la sculptor, nici operația asta nu mai e necesară.

Ungheta este cea mai fină și delicată dintre unelte. Este făcută din corpul unei dălți înguste de un centimetru și lungă de aproximativ 30. Muchia tăișului este orientată perpendicular pe forma aplatizată a piesei, și-i depășește grosimea cu câte un milimetru – doi, în stânga și-n dreapta.

Cu tăișul ei îngust, sub 1 centimetru, urmat de un gât subțiat și mai mult, își permite să pătrundă în șanțuri subțiri sau în orificii unde poate crea cavități mai largi decât spațiul pe unde a intrat. Așa cum operează dentistul cu foreza dentară. Permite sugerarea cioplitului din interior spre exterior, ca și cum materia, la început moale, a fost modelată, și apoi pietrificată. Este unealta folosită cu multă iscusință de greci la crearea vestimentației fluturate de vânt, cu care dădeau o notă distinctă unora din statui. Vezi *Victoria din Samotrace*, *Venus din Milos* sau *Zeița Fortuna* din tezaurul de la Tomis (Constanța). Și tot cu ungheta s-au săpat și spațiile goale din jurul *Șarpelui Fantastic* aflat în același tezaur. Încolăcirea atât de firească a corpului său, pare mai degrabă așezată cu mâna, și nu rezultată din cioplirea materialului dur al unui bloc monolit de marmură. Unghetele au lungimi diferite, și uneori gâturi orientate în unghi, sau frontal, pentru a se putea lucra cu ele în zonele unde dălțile, concepute doar în linie dreaptă, nu pot pătrunde. De asemeni tăișul lor poate fi drept, oval sau curbat în semicerc, pentru a se putea lucra în voie orice fel de formă.

(vol. „Cioplitul pietrei. Tehnicitate, măiestrie, artă”, Editura Ars Docendi, București, 2007)

Urmare în numărul viitor

Tânăr la 100 de ani. Radu Theodoru la Sibiu

Anca Sîrghie

Știam că traiectul existențial al scriitorului Radu Theodoru are ceva special, din moment ce prin familia moșilor și strămoșilor lui a trecut toată istoria românească de la Războiul de Independență din 1877 la Primul Război Mondial, din palmaresul bărbaților militari nelipsind nici anul 1941. Așa cum chiar el o mărturisește, nu fără o nedisimulată mândrie, prin familia Theodoru au trecut „toate războaiele care au făcut și păstrat România". Așa se explică de ce Radu are istoria în sânge, povestită de părinți și de bunici, apoi trăită de el însuși. Amintiri de familie sunt ocupația sovietică în Bucovina, Herța, Basarabia, cedarea Ardealului de Nord Vest, cum le înregistrase liceanul de 17 ani, elev la Liceul "Constantin Diaconovici Loga" din Timișoara. Alegerea viitoarei profesii a țintit sus, așa cum visase Radu de copil, privind cerul patriei.

Formarea sa profesională s-a produs în ani de război, care l-au așezat pe o placă turnantă a istorie contemporane, iar repercusiunile au fost dramatice. A absolvit cursurile Școlii Superioare de Aviație Militară București-Secția Naviganți de la Cotroceni în 1943-1945 și pe aceea a Școlii Superioare de Aviație în anul 1945-1946. Imediat ce la 23 august 1944 s-au întors armele, el a participat, ca infanterist, la operațiunile de curățare a teritoriului nostru de trupele inamice. Dureros a fost pentru tânărul de 20 de ani, să asiste la drama ofițerilor care s-au acoperit de glorie pe Frontul de Răsărit, mulți dintre ei primind pentru meritele lor decorația „Mihai Viteazul". După ocuparea țării, sovieticii s-au răzbunat tocmai pe ei, pe eroii neamului său. „România a suferit o represiune neîntâlnită în istoria armatelor,-avea să comenteze generalul nonagenar- cea a învingătorilor. Ocupația sovietică a desființat Armata a 3-a, care s-a acoperit de glorie în Răsărit, iar pe ofițeri i-a încarcerat în închisorile conduse de Ana Pauker, Alexandru Nicolschi și alții de aceeași speță".

Curajul și îndrăzneala au fost calitățile lui pivotante. Pilot de vânătoare pe „celebrul în epocă" Me 109 G6, activ în Flotila I Vânătoare, București în anii 1946-1949, la Târgșor a fost comandant de escadrilă de vânătoare și instructor de zbor la Regimentul 3 Vânătoare în 1949-1950. Dar-iată că în viață apare câte un „dar" - ca fost ofițer al Aviației Regale, care își manifesta atitudinea antisovietică dintr-un patriotism nedisimulat, va fi oprit să mai zboare. Durere mai mare nu putea să-l lovească pe tânărul Theodoru.

Soluția a fost Sibiul, unde ajunge printr-o „aterizare forțată" și devine ofițer instructor, comandant de companie al elevilor, căror le transmitea istoricul și tactica aviației, ca șef de catedră la Școala de Ofițeri Tehnici de Aviație. Astfel Sibiul devine „nodul existențial sumă". Aflat pe o rotativă a destinului în anul 1951, cu kominternismul său, Radu Theodoru mărturisea: "sunt trecut în rezervă, lipindu-mi-se pe frunte etichetele care te trimiteau direct în temniță: reacționar, anti nu știu ce, anti nu știu cum. Aviația de vânătoare este eminamente ofensivă. Regulamentul ei definea comandantul de escadrilă ca pe primul luptător al escadrilei sale. Îmi însușeam definiția sub jurământ… De aici, în următoarele decenii n-am făcut decât să-mi optimizez și să-mi actualizez armamentul de bord, tacticile, replicile de apărare a ceea ce jurasem să apăr cu mâna pe drapel în plină urgie mondială - Cerul Patriei." La Sibiu și-a încheiat cariera militară în 1952. Era trecut în rezervă cu grad de maior, când avea 28 de ani. Ulterior va fi înaintat în grad până la gradul de general maior.

Timpurile îi erau potrivnice. Sibiul acelor ani, când se judecau în urbe "luptătorii antikominiști din Muntele Mare, conduși de maiorul Dabija, unul dintre eroii campaniei din Răsărit", îl întâmpinase cu o atmosferă tensionată. El sosise la Sibiu ca un paria, iar aici s-a născut a doua oară ca profesie. "Sibienii m-au făcut ceea ce sunt", mărturisește cu mândrie și recunoștință generalul-scriitor.

Mobilitatea de a-și reașeza viața în noi tipare îl ajută să depășească impasul. Sibiul l-a cucerit cu Biblioteca Astra, cu anticariatele în care descoperea „cărți esențiale", cu Muzeul Brukenthal, care este "chintesența unor veacuri de istorie și cultură". Sibiul mai însemna Arhivele Statului „cu documente prețioase de epocă". După cum va mărturisi mai apoi, el speră ca orașul de pe malurile Cibinului „să mai păstreze documentul cu semnătura lui Mihai Viteazul, ca o tăietură de sabie. Și desigur, Sibiul cu cenaclul literar „Orizonturi Noi", unde se știe că au fost câteva momente când Radu Stanca citise din creațiile sale și în noul cenaclu socialist. N-ar fi imposibil ca el să fi devenit un model de seriozitate artistică pentru mai tinerii pe care îi întâlnea acolo.

Important este că ceea ce dorește scriitorul să actualizeze în cartea sa de memorii *O viață fără fard* vizează și orașul nostru: "Sibiul și oamenii lui se vor regăsi aici în dinamica făuririi…" Așadar, Sibiul constituie pentru Radu Theodoru o realitate perenă, pentru că aici s-au declanșat în el niște energii creatoare nebănuite. Fenomenul era același ca în cazul lui Radu Stanca, studentul sosit de la Cluj și care s-a lăsat inspirat de atmosfera romantică a zidurilor cetății medievale de pe Cibin, poetul având să scrie balade de o inegalabilă valoare. Desigur că altul era orizontul de cunoaștere al lui Radu Theodoru și cu totul diferite erau reperele scrisului. "M-am cocoșat pe documente" își va aminti tânărul Theodoru de felul cum își culegea informațiile utile pentru romanele sale istorice, cu care a debutat în perioada sibiană.

Esențialmente, în viața scriitorului Radu Theodoru au figurat la modul spectaculos „cele două aventuri existențiale de mare frumusețe epică și spirituală: zborul și navigația marină pe mici bărci cu pânze unde-după cum va mărturisi el- dețin câteva priorități absolute." Aviatorul îndrăgostit de slăvile cerului nu accepta să-și ascundă punctul de vedere cu privire la ocupația sovietică și la procesul de rusificare a Armatei. S-a găsit și cine să-l divulge, astfel că în 1952, pe când era comandant de escadrilă și instructor de luptă la Regimentul 1 Vânătoare, Radu Theodoru a fost concediat, interzicându-i-se să mai zboare. Verdictul acesta îl descumpănește. Într-un raport adresat ministrului Forțelor Armatei, el va riposta cu demnitate și va solicita revenirea la marea sa dragoste: „Nu cer favoruri, ci vin deschis și rog comandanții mei să-mi dea voie a-mi exercita meseria pe care o iubesc. În condiții vitrege, cu soldă de mizerie, mi-am făcut datoria și numai datoria, obținând diploma de cel mai bun comandant de pluton și trecând cu șase luni înaintea întregii promoții de vânători pe avionul Messerschmitt 109 G6. Am participat (singurul pilot tânăr) la ambele aplicații pe armată, mi s-a acordat încrederea de a fi în unitatea de alarmă a Regimentului, zburând în nenumărate rânduri cu plinul de benzină, fiind trimis să interceptez în zona Dunării un avion ce evazionase. Nu mă rupeți de viață, nu mă treceți la administrație. Vreau să zbor, să aud motorul mergând rotund, să văd patrule de vânători în stânga și în dreapta, să văd întinsa și rodnica câmpie a patriei sub aripile de oțel". Câtă sensibilitate și simțire patriotică se degajă fie și numai dintr-o asemenea mărturie desprinsă dintr-un raport militar ! Una scrisă cu har. Așadar, talent de mânuitor al condeiului exista.

Din 1952 el începe un alt zbor, cel sub cerurile literaturii. Debutase în Sibiu, la Cenaclul "Orizonturi noi" pe când scria romanul *Brazdă și paloș* (vol. I-1954 și vol. II- 1956). A condus Cenaclul "Orizonturi noi", care în 1960 avea să se unifice cu Cenaclul german "Josef Marlin", dar la acea dată scriitorul nu mai era în urbe. Este la fel de adevărat că el se întorcea adesea la Sibiu. Legea vieții lui era mișcarea, iar visul său a rămas zborul: "Pentru mine zborul nu a fost o meserie, ci pasiunea mea existențială." Viața lui Radu Theodoru este ca o mare în mișcare necontenită, ca o mare ce-l izbea adesea cu forță, chiar cu ură de valuri uriașe, dar destinul a voit ca el să reziste loviturilor. Ce-i drept, lovitura scoaterii în rezervă a fost cea mai dureroasă și tocmai de aceea tânărul aviator a căutat vinovatul: „Am avut umorul negru să-mi consult dosarul de la Securitate, unde am găsit mai multe note informative, iar una din ele, care mi-a agravat situația și a stat la baza propunerii de trecere în rezervă, spunea cam așa: «La o pregătire cu elevii ofițeri, a spus că, dacă nu învață matematică, americanii or să vină și or să facă praf Sibiul pentru că nu se pricep la nimic și pe voi, pe membrii de partid, o să vă împuște». Eram pe atunci comandant de companie. Cel care a făcut nota informativă era ofițerul de contrainformații, un analfabet."

Radu Theodoru a fost nevoit să plece din Sibiu, dar nu și din literatură.

Ca un Icar neînvins, el reia ofensiva. Urmează Facultatea de Istorie și Filozofie la București. Este redactor la revista "Scrisul bănățean" din Timișoara, secretar al Uniunii Scriitorilor-Filiala Timișoara (1956-1965). Câștigă premiul la Concursul "Tânărul scriitor" cu romanul *Brazdă și paloș*. Trecuse printr-o redacție de ziar și la Reșița. A fost numit președintele FilialeiUniunii Scriitorilor din Timișoara.

De ce poate fi Radu Theodoru un scriitor al Sibiului ? Pentru că niciodată nu a refuzat să revină în orașul acesta, care i-a găzduit intrarea în literatură printr-un *primus movens* inspirator. Radu Theodoru a onorat cu prezența sa reuniunea din 31 ianuarie 2020 tocmai când împlinise 96 de ani. Așa cum reiese din cele două volume ale cărții autobiografice a Domniei Sale *O viață fără fard*, Radu Theodoru este un aviator cu destin eroic, un militar salvat de scriitorul, și el spectaculos, de o spectrală cuprindere prin imaginarul său. Parcă spre a da o mai adâncă semnificație apariției sale în fața unei săli pline de iubitori ai literei scrise cu har, la Sibiu, generalul maior (rtr) a sosit flancat de comandorii în rezervă Alexe Diaconu și Ion Breazu, iar o tânără echipă de cineaști bucureșteni a asigurat înregistrarea manifestării, ce urmează să fie cunoscută mult dincolo de hotarele orașului. Care este cartea de vizită a acestui erou național ? Este întrebarea la care și eu am încercat să răspund atunci în fața unei săli de sibieni evident emoționați. Astfel i-am mărturisit că îi urăm "să prindă suta", să o și depășească ! Iată că urarea mea s-a adeverit. Memoria uimitoare și vederea intactă, chiar dacă auzul îi face unele probleme, discernământul perfect, discursul clar sunt calități ce justifică încrederea că scriitorul de la Grădiștea Giurgiului nu va lăsa condeiul din mână prea curând.

Ca un element de continuitate, în "Rezervistul sibian" apare semnătura sa constant, în fiecare număr. Așadar, el se simte fiu al Sibiului, recunoscut ca atare acum prin intitularea cu numele său a Cenaclului literar, găzduit într-o sală spațioasă la Cercul Militar din urbe. Este și aceasta o inițiativă menită să-l consacre ca model și ca mentor. Un gest binevenit și o deschidere nouă pentru revista "Rapsodia", care va publica exegeze ce vor fi destinate atât Domniei Sale, ca personalitate, cât și operei, ce așteaptă noi interpretări și evaluări.

Personal, pe scriitorul Radu Theodoru l-am întâlnit de multe ori la Sibiu în ultimele două decenii și de fiecare dată nu ezita să-mi amintească faptul că în tinerețe el activase aici ca aviator și totodată își începuse travaliul său ca scriitor. De aceea, îl percepem ca făcând parte din familia sibiană. Și Domnia Sa ne-a primit, ca echipă de scriitori din cenaclul sibian, la Grădiștea, unde își are cuibul de creație.

În 17 ianuarie 2024 la Cercul Militar Central din București, cei 130 de invitați ai generalului-scriitor au asistat la o evoluție miraculoasă, cea a sărbătoritului centenar care a dat nota de voioșie generală a petrecerii. Volubil, dirijând cu autoritate fiecare moment al evenimentului, gata să treacă de la o masă la alta-și erau vreo 12 la număr-, ca să converseze cu toată lumea. În eleganta sală cu 3 balcoane și candelabre de cristal, erau și mulți tineri. Neașteptat de mulți, inclusiv reprezentanții unui Club al motocicliștilor, prieteni cu sărbătoritul. Sincer vorbind, nu m-aș fi așteptat. Nu puteau lipsi militarii care îi sunt prieteni sau personalități ca Ion Coja și Dan Puric, care au stat la masa nr. 4 în preajma sa. S-au perindat orchestre, un recital de violoncel, interpreți vocali. După 6 ceasuri de distracție frumoasă, la care sărbătoritul și fiica sa, Voica, au deschis dansul, s-au dat interviuri și s-au făcut foarte multe poze, Radu Theodoru a plecat la Clubul motocicliștilor.

Mai de curând, la 23 februarie a.c. Radu Theodoru a fost prezent din nou la Sibiu, invitat de mine când am aniversat celor 80 de ani de viață. A fost, ca întotdeauna primit cu multă dragoste de sibieni, iar la plecare a mărturisit: "Revenirea la Sibiu a fost pentru mine și o mare sărbătoare interioară !"

Tudor Meiloiu – 80

La mulți ani, păsărarule!

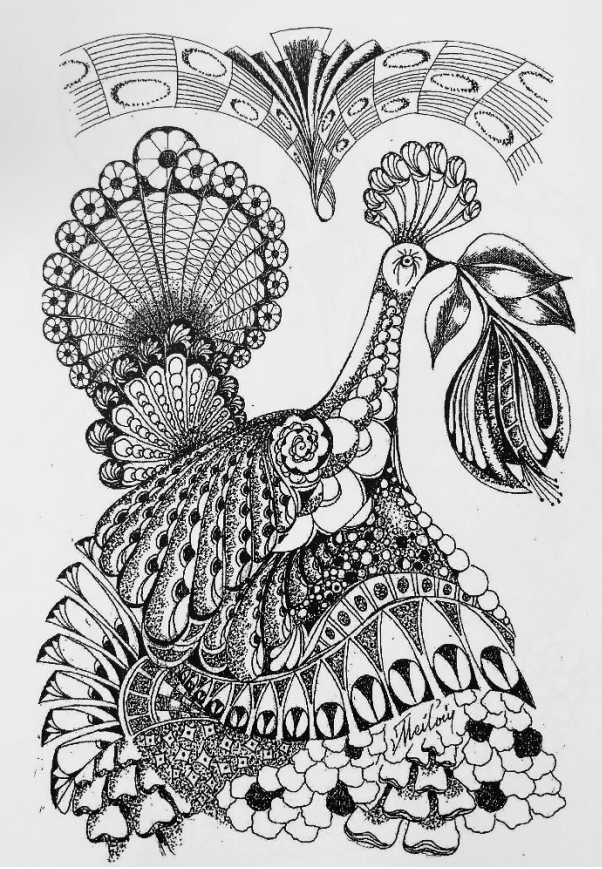

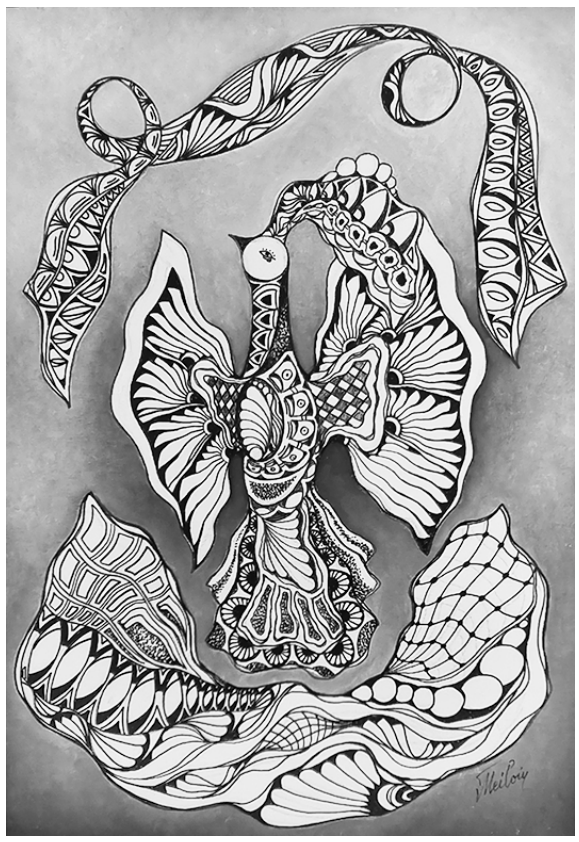

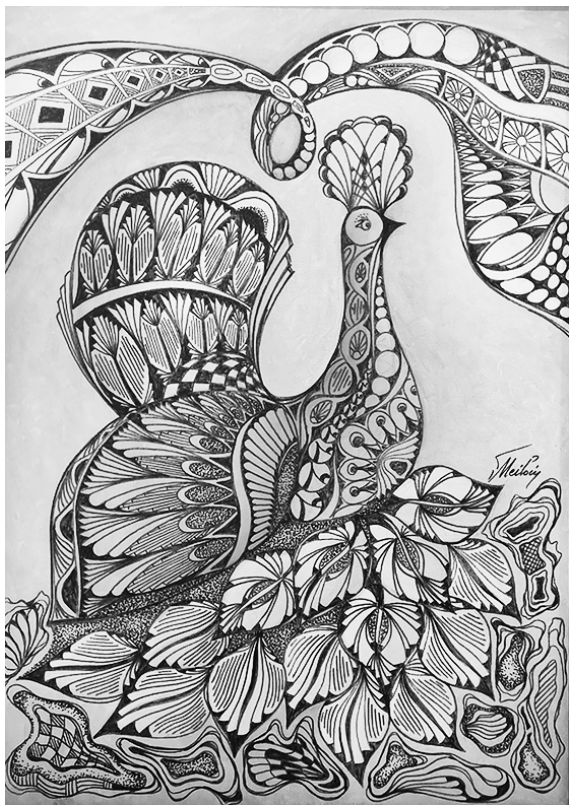

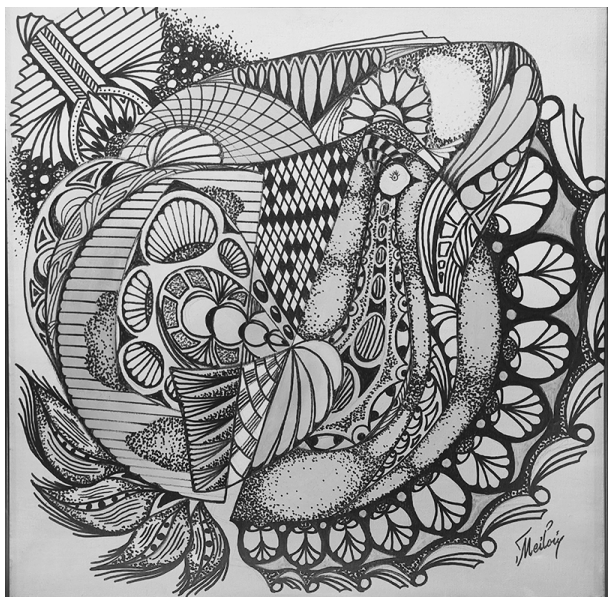

Tudor Meiloiu este un artist la care nu știi ce să admiri și să prețuiești mai întâi – talentul, imaginația, minuția și răbdarea de bijutier, arta compoziției (ce te poartă numaidecât cu gândul la stampele chinezești), punerea în cadru, parcă mișcător, a păsărilor lui, coborâte pentru o clipă din paradis spre a ne face clipa frumoasă ? Ori poate toate astea și încă și altele la un loc ? Adăstând în fața lor n-ar fi de mirare ca dintr-o clipă în alta să le auzi cântând... ***(Florentin Popescu)***

"Catacomba" la muzeu

Nu vă grăbiți să comentați titlul după sensul figurat. Acum nu e cazul. Sau măcar aveți răbdare până la încheierea acestei relatări. În fond, este vorba de un adevărat moment cultural, mai bine zis un eveniment de acest fel, petrecut nu cu mult timp în urmă la Muzeul vârstelor de pe Calea Victoriei nr. 151, din Capitală, acolo unde cunoscutul artist plastic, important membru al „Catacombei", își prezintă expoziția „Exercițiu de admirație" 2024.

Cu mult înaintea vernisajului, în curtea muzeului, au așteptat nerăbdători Codrin Ștefănescu, Raluca Tudor, Vasile Răvescu, Ninel Popescu, Doina Fruntelată și fiica Ioana Ruxandra, Ștefan Mitroi, Vasile Szolga, Dalia Bialcovsky, George Corbu, Geo Călugăru, Ștefan Crudu, Istoricul Vasile Grigore, șeful revistei „SUD"și alții. Spațioasa mansardă a muzeului a cuprins peste o sută de admiratori ai pictorului, prieteni și obișnuiți vizitatori ai galeriilor de artă, atrași de notorietatea lui Tudor Meiloiu și a familiei de artiști purtători ai acestui nume.

Cele 39 de „piese" de grafică și pictură, realizate în perioada pandemiei și mai recent, în tabere de creație, precum cea de la Câmpulung Muscel, au fost indelung și repetat „studiate"de vizitatori și „tălmăcite"mai apoi de specialiști în materie și înalți oameni de cultură, precum Marius Tița, Marian Nencescu, Nicolae Scurtu, Ștefan Mitroi, Dorel Vidrașcu, Romulus Lal, Nae Georgescu ș.a. încât sunt tentat să adaug aici catrenul ocazional „Piserii" în Muzeul vârstelor: „Formula de prezentare/ Mi se pare chiar isteață./ Reușite exemplare/ Sunt portretele în viață."

Această „bântuire de frumos care vine din străvechimea noastră", cum la fel de impresionant se exprima regretatul nostru coleg de cenaclu, scriitorul Nicolae Dan Fruntelată, o aflăm,legată de întreaga activitate a artistului expozant și în cele două calendare editate cu acest prilej.

Primul prezintă 26 de desene însoțite de „Epigramele cu materialul clientului…" de curând oferite cititorului de cunoscutul critic și scriitor, eseist și journalist, Florentin Popescu, și evident, de portretele celor doi „catacombiști".

Iată mostre dedicate scriitorilor:

Vasile Groza

„L-am văzut jucându-se cu doi puștani
La o școală din Obor
Nu m-am mirat, că unii veterani
Adesea dau în mintea lor".

Ion Andreiță

„Îți zici "Pălmasul cu condeiul"
Și-ți prețuim ideile și harul.
Dar eu, știindu-ți obiceiul,
Ți-aș zice și „Pălmașul cu paharul"

Titus Vîjeu

„Prezintă geniile din lumea mare
Și își respectă rangul, spița.
Un premiu-ar merita, de consolare,
Poate-un Nobel nou, de Dâmbovița."

Al doilea calendar intitulat „Măiastrele", include 27 de selecții semnate (și, bănuiesc, selectete de pictor), ce deconpiră împlinirea a 80 de ani ai lui Tudor Meiloiu. Îmi permit să-l felicit în nume personal și al Cenaclului „Catacomba", al cărui nelipsit și activ membru este.

A făcut-o mult mai „profesionist", marea actriță Doina Ghițescu, prezentatoare vulcanică a acestei manifestări, o atentă și activă promotoare a activităților culturale în Capitală.

Fascinați de atmosferă, copiii, aduși de părinți au scos tabletele sau colile de hârtie și au încercat să exprime în desenele lor ceea ce au crezut de cuviință.

Oferită publicului timp de o lună, expoziția s-a închis la 10 martie, ziua nașterii pictorului.

La mulți ani !

Închei, în consens cu același regretat coleg de cenaclu Nicolae Dan Fruntelată: "Te rog, continuă, umple lumea de păsări închipuite, frate Tudore, numai așa putem să ne salvăm de urât, de spaima de moarte și, mai ales, de sentimental de zădărnicie pe care mi-l dă aerul otrăvit al acestui început de mileniu orb"... ***(Don Basilio)***

Contrastul salvator

Dan Puric

Dacă te apleci spre lumina sufletului acestui neam românesc, vei cunoaște cu o totală surprindere două lucruri diametral opuse.

Pe de o parte un spirit de jertfă excepțională, ce a pus stânca de neclintit pe care s-a înălțat acest neam veșnic martirizat, iar pe cealaltă parte, la polul opus, care în aparență s-ar afla la ani lumină distanță față de primul, atât de tragic și atât de fatal caracteristic pentru noi, o *sfântă neseriozitate românească*. Aceasta din urmă a avut rolul de a eroda încet și sigur pretențiile fudule și monopolizante ale istoriei asupra vieții.

Am spus că această neluare în serios a ordinii lumii este sfântă, pentru că ea nu are nimic de-a face cu neseriozitatea în sine, caracteristică comună a românului degenerat, șmecherul descurcăreț, profitorul ce vânează neatenția clipei, locatarul veșnic al contingentului, ci cu profunda credință a țăranului, rasa aceea superioară de român, pe care o iubea Mihai Eminescu, care știe instinctiv că ordinea lumească este relativă și precară și numai cea Dumnezeiască este absolută.

Acest român, care a știut să se crucifice în istorie, ridicând realul din condiția lui ordinară la nivelul trăirii absolute, este tot același care a știut să râdă în fața **istoriei** făcută din orgoliul omenesc, ca s-o smerească în fața lui Dumnezeu și să-i arate, așa cum spuneau sfinții părinți, că-i doar un „idol de țărână". Și-atunci, în fond nimic contrastant, doar un paradox Dumnezeiesc, căci între cele două dimensiuni există o tainică legătură ca un pod susținut invizibil, ce trece puternic și imperial peste abisul existenței marcată de necredințe.

Saltul acesta major de la o extremă la alta, cu caracter de paradox, n-o să-l mai găsiți nicăieri, așa cum niciunde în lume n-o să mai întâlniți acea mirare a firii ce poartă pecetea profundă a acestui contrast salvator, proprietate privată a sufletului românesc, numită: CIMITIRUL VESEL.

Și astfel, vedem cum neamul acesta al nostru îngenunchează într-o sfântă ordine, asumată organic în fața lui Dumnezeu, ca apoi, să se ridice într-o superbă exuberanță ce va să creeze ca un zid de apărare, acea **sfântă dezordine** în fața lumii lipsită de Dumnezeu. Genială anarhie, paradoxal răspuns al unei credințe adânci ce a ținut în șah nebunia lumii.

Un țesut sufletesc impenetrabil la toxinele otrăvitoare ale mediului a dat această sfântă imunitate a poporului român, numită credință !

Căci jertfa, cu fața spre Dumnezeu a acestui neam, și Sfânta Neseriozitate, în fața lumii acesteia fără de Dumnezeu, sunt dimpreună copiii minunați ai credinței nestrămutate a acestui popor miraculos.

De n-ar fi fost sub ordinea acestui adevăr divin, de n-ar fi avut privilegiul dreptei măsuri, ce i-a creat firea-i atât de echilibrată, de n-ar fi stat mereu în întunericul lumii de vorbă cu sfinții, acest neam de mult dispărea în orbirea unui fanatism sau se topea pe sine în pustia derizoriului.

(vol. „Să fii român !", București, 2016)

Singuratici și locali (1): Petre Ion Stoica

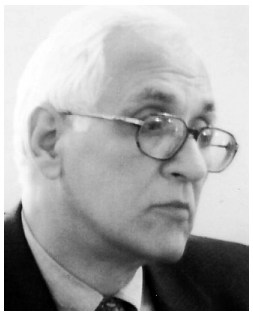

Nicolae Constantinescu

Dintre cei șase poeți și patru artiști plastici care semnează în volumul colectiv *Constelația Fierbinți* (Editura U. Z. P., 2019), unul, cel mai reprezentativ și mai tenace dintre autori, publicistul Marian Ștefan (n. 27 septembrie 1939 - d. 4 august 2022) s-a despărțit de lumea aceasta, trecând în eternitate. De profesie istoric, Marian Ștefan s-a ilustrat, înainte de orice, în această calitate, scriind lucrări de specialitate, în primul rând monografice, de tipul celor consacrate lui *Constantin Kirițescu: o viață, o lume, o epocă* (1979), *Pe urmele Magherilor* (1983), *Radu R. Rosetti: Pagini de jurnal* (1993) și altele, dintre care unele premiate de instituții de cultură prestigioase (vezi „Date biobibliografice", în vol. *Constelația Fierbinți,* 2019, p. 44-45) și activității jurnalistice, fiind, ani buni, redactor al publicației fanion, „Magazin istoric".

„Chemarea" către creația literară a venit destul de devreme, poate chiar din anii de liceu, cum mărturisește el însuși, și s-a concretizat în volume de proză memorialistică (e. g. *Nucul de la vie. Amintiri*, 2009, 2014), *Trăite, văzute, auzite. 1967-1989*, *Pagini de jurnal*, 2004) și de poezie, *Fuga în copilărie*, 2015 și multe altele.

Al doilea, ca vârstă, semnatarul acestor rânduri, s-a dezis, de la bun început de calitatea de poet, negând imperios această calitate: „nu, eu nu sunt poet !" și nepublicând, de la „debut", în ziarul „Steagul roșu" (anul IV, nr. 1440, 23 noiembrie 1958) al fostei Regiuni București până la selecția din volumul „stelar" aproape nimic și numai întâmplător. Că poezia nu l-a părăsit o dovedesc însemnările, fulgurările din caietele studențești, din „agendele personale" pe care le păstrez de câteva zeci de ani, sau de pe hârtiuțele ori șervețelele de pe masa din restaurant și, încă mai elocvent, volumele de studii despre poezie sau uneltele sale, *Epitetul în epica populară*, teza de licență (mss.), *Rima în poezia populară românească,* Editura Minerva, 1973, *Lectura textului folcloric,* Editura Minerva, 1986, comentarii literare, analize de text etc.

Reproduc aici o „meditație" stârnită de vârsta senectuții și prevestind inevitabila plecare:

„Cine-înjuga-va boi costelivi la carul funest/ Să poarte încotrova netrebnicul rest ?/Cine întoarce-va oiștea spre hăis sau spre cea/Urmând calea bună sau poate pe-a rea ?/Nimeni altul, doar tu vei alege, dacar fi de ales,/Drumul prin beznă și mersul în jos, / Sau, dimpotrivă, cum ți s-a mai spus,/Drumeagu-n lumină și mersul în sus.../ Singur, EL, neadormit și etern,/Îți trimite discret un cuvânt, un îndemn..." (aprilie 2022) și o altă notiță, pe aceeași temă, a trecerii vremii: „Cum trece timpul ! Iată-l ! Nu-i !/ Urcat semeț pe culmea muntelui/ Sau prăvălit în văile domoale/ Urmându-și mersul nesfârșirii sale

... (31 decembrie 2021).

Ceilalți (Dan Elias, Marin Constantin, Petre Ion Stoica, Marieta Buzescu) își continuă munca – pentru că a scrie literatură, poezie, proză, teatru înseamnă muncă, o muncă de creație, eforturi, strădanii, consecvență – fiecare drămuindu-și cum poate forțele și ieșind, din când în când, la lumina tiparului, acum și la aceea a comunicării electronice.

Cel mai „neastâmpărat" dintre aceștia ni se pare a fi Dan Elias, pseudonimul de poet al lui Daniel Teodorescu, căruia îi place, lui și celorlalți confrați întru poezie din Fierbinți, să se joace cu cuvintele, cu cititorii, cu editorii și, nu în ultimul rând, cu criticii literari cărora le dă, cu fiecare volum, „teme" de meditat, precum, de exemplu, într-un volum *rescris* din întreaga lui producție poetică, într-o antologie de versuri, întâi într-o ediție *on line*, apoi în alta, printată, *Războiul de țesut aripi*. (Cuvinte și fulgi), Editura Elias Expres. 2011, 455 p.

La fel, sau în alt fel, jucăuș cu cuvintele se arată a fi Marin Constantin, cu titluri pline de înțelesuri: *Alcoovice, Senecte 111 Sonete, Îngândurerile, Miriungeri* etc.

Nici Petre Ion Stoica nu este chiar așa de „singuratic" și de „local", atâta timp cât a intrat în jocul cu poezia, întâi prin volumul – *Amfiteatrul unor zei mai mici* (*proză scurtă*), Editura Betta, 2023, volum la care am scris o scurtă prefață, „Unde ești copilărie...", de nici trei pagini pline, în care am spus ceea ce am crezut eu de cuviință despre prozele consăteanului meu mai tânăr în care regăsesc și eu amintiri, persoane, întâmplări, cu 15 ani mai vechi decât acelea ale autorului. Așa, nu am avut-o profesoară de sport pe doamna Petrache Aluniță, soția lui Ionel Petrache, fostul meu profesor de educație fizică, în clasele gimnaziale, un autodidact foarte talentat care adusese echipa de volei a comunei într-o fază republicană a competiției, sau mi-l amintesc pe *Bolete* , sihastrul de la Malul Roșu, străbătând cu saboții lui de lemn șoseaua, spre Târg, de unde își cumpăra câte ceva din cele necesare traiului și nu am avut-o profesoară pe Georgeta Florea „a lu Picheru", pentru că aceasta a fost colega mea, cu un an-doi înainte, la Liceul din Fierbinți.

Eram curios cum se vor fi înfățișat oamenii și locurile cunoscute mie și lui Petre Ion Stoica, în alte circumstanțe temporale, altcuiva, necunoscător al acestora. Curiozitatea îmi este satisfăcută de doamna Ottilia Ardeleanu care scrie, în „Hellis", revista scriitorilor din Ialomița, o cronică delicată și elegantă despre cartea prozatorului din Fierbinți: „Sunt șaptezeci și cinci de povestiri, atractive prin suplețea cuvântului și lejeritatea narativă a scriitorului. Acesta devine un culegător de amintiri din zona sa natală pe care le înseriază în paginile acestui volum, dând la final impresia că ar fi epuizat tot ceea ce s-a petrecut în copilăria sa, alături de personaje care au avut câte un rol important în creșterea, educarea, formarea sa, și iată că și în menirea de scriitor." Observație plină de sens ! Pentru că Petre Ion Stoica nu își încheie nicicum opera, șlefuiește mereu la ea, reproduce, prin mijloacele electronice, crâmpeie din aceasta, dându-ne mereu impresia de ceva nou, ca, de exemplu, în reproducerea copertei la volumul *Timpul cailor de fum. Poezii* , Editura Betta, 2019, și a poemului de pe ultima copertă, ?" „Duc dorul /Cântecului acela banal-glorios/ Al cocoșilor.//Duc dorul și primei iubiri./Hei, caii mei de fum/În ce câmpie ați îngenunchiat/ Ultima oară ?"

Și tot pe FB: *Mă doare ceva.* „În cameră /Cânta un canar nou într-o colivie/Mai veche./Aerul/Curge prin crengi, precum apa prin/Degetele morților./Am un vis puțin ciobit,/Un obiect prețios altfel, dintr-un mineral /De alabastru/Pe care îl mut cu /Piticii din grădina de vară, să încolțească./ Mă doare ceva,/Un crâmpei de lumină așezat aleatoriu/ Între ziua de azi și subsuară,/ Dar cine știe/Poate că mai am timp să netezesc colțul mototolit/Al unor file în care m-am lăsat furat de scris, /Recunosc."

Netezirea colțului mototolit al unei file dă seamă de vocația poetului împlinit, care, scrie cu dreptate criticul Aureliu Goci, „se confesează timid și nostalgic". Nu sunt parior la cursele de cai, dar îndrăznesc să spun că Petre Ion Stoica ține de dârlogi și cravașează un Pegas câștigător.

Nu cred că poetul de la Fierbinți este neapărat, repet, un „singuratic" și un „local"; el trăiește de 40-45 de ani în București, este activ în cercurile literare ale Capitalei, după ce aproape a epuizat amintirile din copilărire virează către temele mari ale poeziei - moarte, creație, absolut, pe care le atacă cu mult curaj, dând criticilor săi dovezi de schimbare a felului de a scrie, curajos și original.

Vitralii

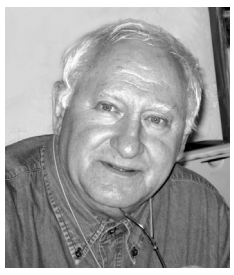

Don Andreiță
pălmaș cu condeiul

Dinu Săraru și Râmnicul său

Recitesc cartea „**Dinu Săraru, *Râmnicul meu***”, *Editura PRAXIS, Colecția „Memoria Historiae”, a Arhiepiscopiei Râmnicului, 2017*. O cărticică elegantă, apărută în condiții grafice excelente, copertă-carton tare, culoare potrivită (desprinsă de pe peretele unei mânăstiri) susținând o veche imagine-foto a orășelului de altădată, impresionantă (mai ales, pentru cei proveniți de la țară). O carte de zile mari. Beneficiară a unui bogat *Cuvânt înainte*, semnat de către *Înaltpreasfințitul **Varsanufie**, Arhiepiscopul Râmnicului*, din care transcriu câteva cuvinte, aflate și pe coperta IV: „Născut la Râmnic, din părinți mărturisitori ai credinței și ai dragostei de Țară și de Neam, și-a impregnat întreaga sa ființă cu mireasma de neuitat a locurilor natale. De altfel, acest adevărat Voievod al cuvântului a numit locul obrârșiei sale *Râmnicul meu*”.

Cartea este compusă din zece capitole, un veritabil decalog al dragostei, onoarei și demnității. Scrisă într-un stil dulce-amar al anilor din urmă. S-o răsfoim împreună, stimate citator. Ce înseamnă Râmnicul – cândva, ca și azi – pentru Dinu Săraru ? Citez – pentru că niciun comentariu (în astfel de cazuri; și nu numai) oricât de savant, nu poate înlocui expresivitatea cuvântului autorului care a trăit asemenea momente. Citez – și pentru că, într-o lume tot mai văduvită de modele, astfel de experiențe de(-o) viață sunt totdeauna bine venite. Așadar: „Râmnicul meu e un amestec mereu fericit și miraculos între un trecut azi atât de îndepărtat, în care se cuprinde copilăria mea și descoperirea lumii, și istoria brutal nouă a orașului acelei copilării la care am fost, entuziast, și martor și căuzaș, ca și când aș fi participat la facerea lumii”. Și: „Travesarea istoriei într-o viață de om numărând, iată, opt decenii (pe 30 ianuarie, anul curent, împlinea 92 de ani) – într-un galop lacom peste două veacuri și două revoluții și trei orânduiri, dar și clipa cea mai dureroasă când am rătăcit ferit și cu inima strânsă și îngrijorat față de cum voi fi recunoscut pe străzile care ocroteau, niciodată ascunsă în cenușa uitării, marea mea dragoste, Râmnicul – nu putea să nu ostenească privirile mele încețoșate de prea multe ori de colbul fierbinte ridicat de acest galop și de râuri de lacrămi îngrozitor de greu stăpânite din mândrie, cu scrâșnet de dinți și cu o uimitoare, și pentru mine, ambiție și putere de a lua totul de la început, ca un săpător de fântâni care nu ostenește să creadă că va găsi apă, chiar dacă va trebui să sape până va ajunge pe cealaltă parte a pământului”.

Cartea curge, în continuare, când ca un pârâu de argint șopârlind printre pietre și rădăcini de arbori, când ca un râu învoburat de-acum, limpede-cristal ori tulbure-noroios, când ca un fluviu uriaș, trăgând după sine râuri neastâmpărate, înaintând maiestuos spre întâlnirea cu marea. Ea cuprinde multe evocări, întâmplări, secvențe, relatate uneori grăbit-cinematografic, de cele mai multe ori însă *au ralanti*, mărturisiri cu miresme dulci-amare de pelin de mai. Nu o dată și-a pus umărul și cuvântul în apărarea Râmnicului său. Așa s-a întâmplat cu ocazia iminentei demolări a Casei memoriale Anton Pann, construcție din secolul XVIII. L-a adus la fața locului pe celebrul inginer Iordăchescu – salvatorul unor biserici din București, prin translare – care „a transbordat” pe șine valorosul monument preț de 40 de metri. Altădată, cu prilejul adoptării planurilor de sistematizare, a venit la Râmnicu Vâlcea însoțit de arhitectul șef al țării, Cezar Lăzărescu, care a dat cale liberă îndrăznețelor proiecte ale specialiștilor locali.

Un fapt cu semnificație profundă privind spiritul și credința scriitorului Dinu Săraru îl aflăm în relatarea ÎPS Varsanufie: „Poate nu întâmplător, Dinu Săraru s-a legat pe sine, ca de nicio altă mănăstire, de Arnota, Taborul Vâlcii, cum a numit el însuși acest așezământ monahal. A reușit să o sprijine pe maica stareță Ambrozia Rucăreanu, prietena sa de suflet, să aducă această mănăstire la o strălucire pe care nu a mai avut-o decât în vremea Binecredinciosului Voievod Matei Basarab. El este, puțini știu, promotorul procesului de restaurare a străvechii bisericuțe care adăpostește mormântul voievodului, peste care ploaia își cernea picurii ei prin acoperișul deteriorat”.

Pun punct sumarei mele evocări consemnând „mărturia de încheiere” a acestei emoționante cărți. Mărturisește scriitorul Dinu Săraru: „Puterea acestui Oraș asupra mea este atât de mare încât va trebui să recunosc, azi, aici, că intrând în Râmnic eu uit la porțile dinspre București întreaga mea raniță plină de ani mulți și ostenitori și nu-mi mai simt umerii încovoiați și nu mă mai doare nimic și de fiecare dată îmi vine să mă dau jos din mașină să caut castanele care se rostogoleau pe Bulevardul Tudor Vladimirescu, ca să lovesc cu piciorul în ele”.

Râmnicul meu – o carte-blazon, o carte-testament.

Dinu Săraru – scriitorul uriaș, plecat grăbit să le povestească lui Năiță Lucean și lui Pătru cel scurt ce mai e nou prin Slătioara Râmnicului.

Din palmaresul unei fundații culturale harnică și benefică

Poate că un fel de revanșă la retragerea din lumea agitată a politicii de azi, dl. Ion I. Brătianu se dovedește a fi un neobosit organizator de manifestări culturale în cadrul și sub egida Fundației pe care a înființat-o și pe care o patronează cu talent și dăruire.

La răstimpuri nu prea mari la Palatul Brătianu din strada Visarion nr. 4-6 din București, unde se află sediul

amintitei fundații, au loc activități pe cât de variate tot pe atât de interesante, grupate sub genericul „Salonul cultural”. Cel mai recent astfel de salon a avut loc în perioada 22-28 februarie a.c., fiind organizat în colaborare cu Liga Navală Română – Filiala București. Și nu întâmplător a avut loc această colaborare, întrucât invitatul de onoare la deschiderea salonului a fost dl. General Radu Theodoru, nimeni altul decât scriitorul cu același nume, autor al unor vestite cărți despre aventurile sale pe mare, ajuns de curând la vârsta de 100 de ani.

În prima zi a actualului salon s-a vernisat o expoziție de pictură pe simezele căreia au figurat peste douăzeci de lucrări semnate de pictori din toată țara, ale căror lucrări alcătuiesc fondul permanent al Galeriei de Artă a Fundației Culturale „Ion I. Brătianu”. Despre pictori și autorii lor a vorbit în cunoscutu-i stil entuziast actrița Doina Ghițescu, secondată de câțiva dintre expozanți.

În aceeași zi a fost lansat și volumul lui Geo Călugăru intitulat *Ion I. Brătianu – Din stejar, stejar răsare*, un fel de monografie *cu* și *despre* ultimul reprezentant al celebrei familii a Brătienilor. Despre carte și-au spus părerea, între alții, General Radu Theodoru, Mihail Popescu, Florentin Popescu, George Corbu, Mihai Maxim, Eugenia Duță, Paula Romanescu și Doina Bârcă. Momentele muzicale au fost asigurate de Adrian Naidin (la contrabas) și Corina Diaconescu (la pian).

Se poate conchide că în totul a fost o acțiune foarte reușită, cum puține se mai desfășoară azi, în ciuda faptului că avem atâtea fundații și foruri cu pretenții. (***Reporter***)

Candid Stoica la Cenaclul Dramaturgilor

Despre condiția nu prea fericită a dramaturgilor de azi am scris și noi în mai multe rânduri. Ei au destul de rar și aleatoriu acces la luminile rampei, majoritatea teatrelor optând pentru dramaturgia străină. În această situație, de câțiva ani încoace un cenaclu – cel al Dramaturgilor a găsit, totuși, o soluție pentru ca piesele scriitorilor din prezent să nu rămână pentru totdeauna în sertarele autorilor. S-au inițiat așa-zisele „lecturi dramatizate”, cu participarea unor actori, de regulă prieteni ai dramaturgului.

Cea mai recentă lectură, cu care de altfel s-a deschis noua stagiune, a avut loc la sala ARCUB din str. Lipscani. Este vorba de piesa „Racolarea” aparținând colaboratorului nostru Candid Stoica.

Distribuția a fost următoarea: *Mama*: Doina Ghițescu; *Tatăl*: George Botezatu; *Gabriela* (fiica): Natalia Ester; *Sabin* (fiu): Cristian Simion; *Colette Brânzescu* (o vecină): Olga Delia Mateescu; *Elvira* (fiica): Cristina Constantinescu; *Vlad*: Mircea Constantinescu, *Denis Dăndănescu* (ziarist): Petre Moraru; *Felicia Streja-Fierbinți* (senatoare): Cristina Cîrcei.

Regia artistică: Candid Stoica

Bucureștiul literar și artistic apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL LITERAR și ARTISTIC

Marcă înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016
Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Horia Zilieru.
Corespondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Mihai Neagu Basarab (Freiburg)
Compartimente:
Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu
Publicistică: Ion Andreiță
Teatru: Candid Stoica
Film: Călin Stănculescu
Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan, Marian Dumitru, Claudia Cleja Stoicescu
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:
revistabucurestiulliterar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com
Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.
ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209)

DONE STAN
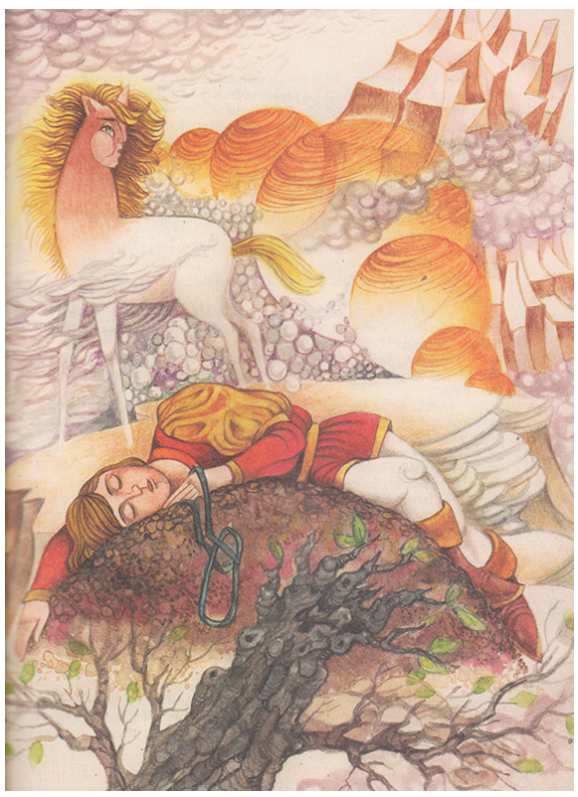
Toate cărțile ilustrate de acest grafician sunt inițial simple pretexte, apoi adevărate declanșatoare ale imaginației. O imaginație prin care penelul și penița acestui artist înzestrat cu mult har creează o lume, un univers, o ambianță ce devin frumoase și surprinzătoare adjuvante ale textelor. (***Fl. Popescu***)